

Molnár József, Molnár D. István

Kárpátalja népeisége és magyarsága

a népszámlálási és népmozgalmi
adatok tükrében

Molnár József, Molnár D. István

**Kárpátalja népessége és magyarsága
a népszámlálási és népmozgalmi adatok
tükrében**

Beregszász, 2005

**A kiadvány megjelenését
a Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériuma
támogatta**

Kiadja a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség
Tankönyv- és Taneszköztanácsa

A kiadásért felel: *dr. Orosz Ildikó*
Felelős szerkesztő: *Gönczy Sándor*

A tanulmány a Határon Túli Magyarok Hivatala
által támogatott 2003-as demográfiai kutatás keretében készült.
A kutatás a 2001/2002-es népszámlálások adatai alapján
az egész Kárpát-medencére kiterjedően vizsgálta
a magyarság etnodemográfiai helyzetét.

© *Molnár József*, 2005
© *Molnár D. István*, 2005

Надруковано:
СП “ПоліПрінт”, м. Ужгород, вул. Тургенєва, 2.
Зам. 172. Тираж 500.

TARTALOM

Bevezetés	5
A 2001-es összukrajnai népszámlálás.....	6
A kárpátaljai magyarság és a vele együtt élő számosabb nemzetek lé- lekszámának időbeni változása a korábbi népszámlálások tükrében.....	8
Kárpátalja magyarsága és más nemzetiségei a 2001-es népszámlálás eredményei alapján.....	20
A magyarság területi elhelyezkedése a megyében	26
Kárpátalja magyarlakta települései.....	33
A megye lakosságának anyanyelvi összetétele	39
Az anyanyelven kívül beszélt nyelvek.....	50
Nem és kor szerinti összetétel	56
A lakosság családi állapot szerinti összetétele	61
A természetes népmozgalmi jellemzők	64
Az iskolázottság	68
Előretekintés.....	75
Összefoglalás.....	78
IRODALOM	80
FÜGGELÉK.....	82
MAGYAR–UKRÁN HELYSÉGNÉVJEGYZÉK	91
UKRÁN–MAGYAR HELYSÉGNÉVJEGYZÉK	103
MELLÉKLETEK	115

Bevezetés

A totalitarizmus évtizedeinek kényszerű hallgatása után az utóbbi tízegynéhány évben a Kárpát-medence magyar kisebbségeivel foglalkozó írások sora jelent meg. Vonatkozik ez a kárpátaljai magyarságra is, bár a róla napvilágot látott kiadványok száma jóval szerényebb az erdélyi, vagy a szlovákiai nemzettársak megfelelőinél.

Tanulmányunkkal egyrészt a kárpátaljai magyarságot bemutató kiadványok számát szeretnénk bővíteni egy a legfrissebb, 2001-es ukrainai népszámlálás adataira támaszkodó munkával, másrészt a kérdéskör eddig elhanyagolt etnikai földrajzi, illetve demográfiai vonatkozásait próbáljuk kidomborítani.

Az etnikai földrajzi vizsgálatokat korábban gátló akadályok közül egyesek még jelenleg sem hárultak el teljesen. Az adatok közzétételének halogatása, egyesek bizalmasként való kezelése, hozzáférhetetlensége (ilyen a községoros nemzetiségi, vagy a nemzetiségi bontású népmozgalmi adatbázis) jelentősen nehezítették a munkánkat. Ehhez adódtak még a népszámlálások, illetve a nyilvántartási rendszer ukrainai hiányosságai, mint, például, hogy a felekezeti hovatartozásra nem kérdeztek rá, nem tartják azt nyilván.

A tanulmány a hozzáférhető adatokat táblázatok, diagramok és térképek formájában megjelenítve igyekszik szemléletesen és átláthatóan az olvasó elé tárni, az azokban megfigyelt sajátosságokat, a belőlük levont következtetéseket röviden összefoglalni. A munkával kapcsolatos bárminemű véleményt, megjegyzést, ötletet szívesen fogadunk.

A 2001-es összukrajnai népszámlálás

Ukrajnában a legfrissebb népszámlálás 2001 decemberében zajlott. Azelőtt 1989-ben tartottak, akkor még össz-szövetséginek nevezett szovjet összeírást. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően, amely tízévente ír elő ilyen jellegű felmérést egy adott országban, 1999-ben az ukrán kormány meghirdette a soros népszámlálást. Ám, a szükséges anyagi háttér hiányában az akkor elmaradt. Később volt még egy elvetélt népszámlálási kezdemény, mielőtt 2001-ben sikerült lebonyolítani a cenzust.

A népszámlálás eszmei időpontjául (ez az az időpont, amelyre a kapott adatok vonatkoznak) a 2001. december 5-i dátumot jelölték meg (*Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003c*). Mivel az adatok összesítése és feldolgozása hosszabb időt vesz igénybe, a népszámlálás első eredményeit csak valamivel több mint egy év múlva tették közre. Az elérhető adatok tárháza a jelen feldolgozás készültékor (2003–2004) az országos, a megyei és a járási összesítésekre, illetve települési bontásban az összlakosságra, a nemi összetételre és a magyar nemzetiségűek számára terjedt ki. Csak remélhetjük, hogy a későbbiekben a korábbi, szovjet gyakorlattal ellentétben, közreadják a települési, illetve nemzetiségi bontású további adatokat is.

Kiemelt jelentősége van a népszámlálásoknak a nemzeti összetétel módosulásának nyomon követésében. Míg ugyanis az egyes települések, illetve közigazgatási egységek össznépességéről évente nyilvántartás készül, a nemzeti összetételt csak ezek alkalmával lehet felmérni. Ez magyarázza a széleskörű érdeklődést, ami az eredmények közzétételét kísérte.

Szeretnénk még előrebocsátani néhány személyes észrevételt. Nincs ugyan alapunk feltételezni, hogy tudatos hamisítások történtek, de a népszámlálás lebonyolítása során számos szabálytalanságról értesültünk. Így, például, több helyen a számlálóbiztosok nem a hivatalos kérdőívben rögzítették a közölt adatokat, hanem egy piszkozatként használt füzetben. Másutt előfordult, hogy a biztosok nem is jártak az összeírandó családoknál. A számlálóbiztosokkal történt beszélgetésekből kiderült, hogy eltérően értelmeztek egyes előírásokat, például az ideiglenesen más-
hol tartózkodók számba vételével kapcsolatban. Ám ezzel együtt, még mindig a népszámlálás eredményeit tekinthetjük a népesség összetételét jellemző legpontosabb adatforrásnak.

A 2001-es ukrajnai népszámlálás „Az Összukrajnai népszámlálásról” szóló törvénnyel összhangban lett megtartva, amely meghatározta az előkészítésének, a lebonyolításának és az eredményei felhasználásának jogi, gazdasági és szervezési alapjait. Az alábbiakban a népszámlálás lebonyolítási rendjének főbb gyakorlati tudnivalóit foglaltuk össze. A tanulmányhoz mellékeljük a háztartásonként és a személyenként kitöltendő számlálólapok magyarra fordított változatát. A fordítást a szerzők végezték, az összeíráskor a biztosok csak ukrán nyelvű lapokat használtak.

A számlálólapokat a számlálóbiztosok töltötték ki a lakosság megkérdezése alapján, azokat a helyiségeket bejárva, ahol a lakosság elhelyezkedik vagy elhelyezkedhet, beleértve a vállalatokat, szervezeteket és állami intézményeket is. Az összeírást helyhez kötött, illetve a népesség jelentősebb tömörülési helyein kialakított ideiglenes számlálóhelyiségekben is végezték (*Ukrajna Statisztikai Állami Bizottsága, 2003a*).

A számlálólapok kitöltésének kezdete 2001. december 5. reggel 8 óra volt, és a munka összességében 10 napig tartott (2001. december 14-ig). A lakóhelyi számlálólapokba a 2001. december 5-én 0 órakor az adott helyiségben jelenlévő minden személy adatai bekerültek, az ideiglenesen ott tartózkodókat is beleértve. Azonkívül, az ideiglenesen távollévő állandó lakosokat is számba vették.

Azokat a személyeket, akik a népszámlálás időpontjában kórházban, szülészeten, szanatóriumban, üdülőben (az 1–2 naposokat kivéve), szállodában és hasonló változó népességgel rendelkező intézményekben tartózkodtak, az adott intézmény adminisztrációja vagy az adott számlálókörzet számlálóbiztosai írták össze (az adott létesítmény férőhelyétől függően). Ezen létesítményekben a népszámlálás egy nap alatt zajlott (december 5-én). A népszámlálás ezt követő napjaiban (december 6–14.) már csak ellenőrző bejegyzések készültek azokról a személyekről, akik újonnan jöttek, és nem rendelkeztek a népszámlálásban való részvételt igazoló bizonylattal.

A kórházakban, szállodákban, üdülőhelyeken tartózkodó személyeket a nevezett intézményekben mint ideiglenesen ott lakókat írták össze. A katonákat, a zárt intézmények és a büntetés-végrehajtó intézmények lakóit viszont a szolgálat, illetve az elzárás helye szerinti állandó lakosok közé sorolták.

A lakosságot a tényleges lakóhely, nem pedig a munkahely, vagy a szolgálati hely szerint írták össze. Az összeírás a tartózkodási engedély (állandó vagy ideiglenes) meglététől és az adott területen való lakhatási jogtól függetlenül történt (pl., ha valaki tartózkodási engedéllyel rendelkezett egy bizonyos helyen, de ténylegesen egy másik cím alatt lakott, akkor a tényleges címet kellett beírni).

Az azon háztartásokban élőkre vonatkozó információkat, amelyek tagjai elérhetetlenek voltak a népszámlálás egész időszaka alatt, a számlálóbiztos a szomszédoktól, a házkezelősegtől, az önkormányzat munkatársaitól szerezte be.

Ukrajna azon állampolgárai, akik kiküldetés miatt kevesebb, mint egy évig, illetve nyaralási, gyógykezelési, rokonlátogatási vagy turisztikai célból az időtartamtól függetlenül külföldön tartózkodtak, az állandó lakóhely szerint számlálódtak, az ideiglenes távolmaradás bejelölése nélkül.

Azokat a személyeket, akik nem rendelkeztek állandó lakóhellyel, a számlálóbiztossal való találkozás helyszínén jegyezték be. Ezeket a személyeket az összeírási helyének állandó lakosságához sorolták.

A népszámlálás programja a szociális helyzettel kapcsolatos kérdéseket is tartalmazott minden háztartásra, illetve azok tagjaira, és azokra a személyekre vonatkozóan, akik állandó jelleggel tartózkodtak az adott helyen.

A kárpátaljai magyarság és a vele együtt élő számosabb nemzetek lélekszámának időbeni változása a korábbi népszámlálások tükrében

A mai Kárpátalja területe a történelmi Magyarország hat vármegyéjéből jött létre. A trianoni döntés értelmében 1920-ban Bereg, Máramaros, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegye egy része Csehszlovákia fennhatósága alá került. Ez a 12 631 km²-nyi terület a Csehszlovák Köztársaság közigazgatásilag elkülönített, meghatározott igazgatási és szervezeti jogokkal felruházott területévé alakult – Podkarpatska Rus néven. Ekkor említik először a területet Kárpátaljaként. Kárpátalját a Csehszlovák Köztársaság többi részétől eleinte egy ideiglenes határ, ún. demarkációs vonal választotta el, amely 1927-ben lett véglegesítve. Később a történelem folyamán a terület határai többször is módosultak.

1939 és 1945 között a terület ismét Magyarországhoz tartozott, majd 1945. június 29-én a Szovjetunió részévé vált Zakarpatszka Ukraina néven. 1991-től Kárpátalja a független Ukrajna részét képezi, egyike az ország 24 megyéjének (a megye ukrán megfelelője az oblaszty). Azokat a területeket foglalja magába, amelyek a Kárpátok vízválasztó gerincétől délnyugatra fekszenek. Kárpátalja jelenlegi területe 12 752 km² (Zasztavecka et al., 1996).

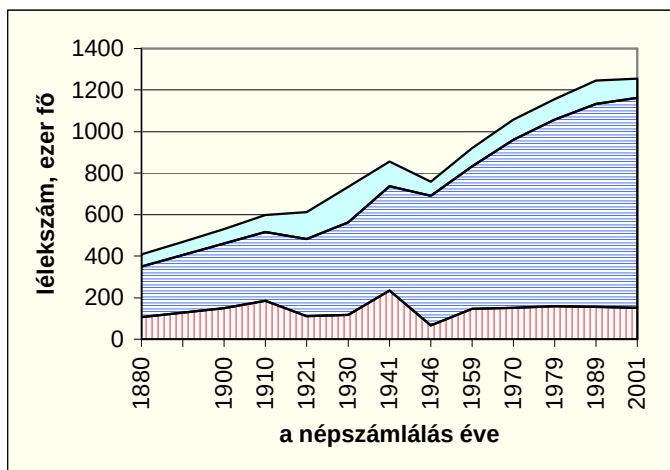
A rendszeres, közel tízévente sorra kerülő népszámlálások Kárpátalja mai területén több mint egy évszázados múltra tekintenek vissza. 1880 óta minden népszámlálás rákérdezett az anyanyelvre, illetve a nemzetiségre (Kovacsicsné, Klinger, 1996). Ettől kezdve a Magyarországon a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően tízévente lebonyolított népszámlálások szolgáltattak átfogó felmérést Kárpátalja népességéről. Ilyenekre a továbbiakban 1890-ben, 1900-ban és 1910-ben került sor (Kocsis, 2001).

A csehszlovák érában két, Kárpátaljára is kiterjedő, országos népszámlálást tartottak: 1921-ben és 1930-ban. A visszacsatolás után 1941-ben került sor magyar népszámlálásra a területen. Kárpátalja Szovjetunióhoz való csatolását követően 1946-ban írták össze a megye népességét, bár ez nem minősült hivatalos népszámlálásnak. A területnek a szovjet birodalomhoz való tartozása alatt az országban, és így a megyében is, négy censzust bonyolítottak le. Ezek időpontjai: 1959, 1970, 1979 és 1989. A Szovjetunió szétesését követően létrejött független Ukrajnában eddig egy népszámlálásra került csak sor, 2001-ben.

A felsorolt összeírások eredményeinek felhasználásával, az I. táblázat, illetve az 1. ábra segítségével vázoljuk a magyarság számának és arányának változását 1880 és 1989 között a mai Kárpátalja területén. Megjegyezzük, hogy a népszámlálások eredményeinek összevetését bonyolítja, hogy egyesek csak az anyanyelvre kérdeztek rá, mások viszont csak a nemzetiségre.

I. táblázat. A Kárpátalja mai területén élő népesség, illetve a két fő nemzetiség számának és arányának alakulása 1880 és 2001 között a népszámlálások adatai alapján. A normál betűtípussal szedett adatok a nemzetiségre, a dőlt betűsek az anyanyelvre vonatkoznak (Központi Statisztikai Hivatal, 1996; Kocsis, 2001).

Év	Össz-lakosság	Ukránok (ruszinok)		Magyarok		Egyebek	
		Száma	%	Száma	%	Száma	%
1880	408 971	244 742	59,8	105 343	25,8	58 886	14,4
1900	529 993	312 198	58,9	149 381	28,2	68 414	12,9
1910	598 863	331 625	55,4	184 287	30,8	82 951	13,9
1921	612 442	372 523	60,8	111 052	18,1	128 867	21,0
1930	733 956	447 127	60,9	116 548	15,9	170 281	23,2
1941	854 772	502 329	58,8	233 840	27,4	118 603	13,9
1946	758 700	624 400	82,3	66 000	8,7	68 300	9,0
1959	920 173	686 464	74,6	146 247	15,9	87 462	9,5
1970	1 056 799	808 131	76,5	151 949	14,4	96 719	9,2
1979	1 155 759	898 606	77,8	158 446	13,7	98 707	8,5
1989	1 245 618	976 749	78,4	155 711	12,5	113 158	9,1
2001	1 254 614	1 010 127	80,5	151 516	12,1	92 971	7,4

1. ábra. A Kárpátalja mai területén élő össznépesség, illetve a két fő nemzetiség számának alakulása 1880 és 2001 között a népszámlálások és az 1946-os összeírás adatai alapján. A magyarok számát függőlegesen, az ukránokét vízszintesen vonalazott terület jelöli.

Kárpátalja népességszáma a népszámlálási adatok tükrében a vizsgált időszak alatt többnyire emelkedett, bár az ábrán három megtorpanást, illetve visszaesést vehetünk észre a lakosságszám növekedésében. A megtorpanások szintén a lélekszám kisebb visszaeséseinek felelnek meg, amelyeket azonban a tíz év körüli időbeli felbontás esetenként elfed. Ezek:

- az első világháború alatt és közvetlenül utána a születésszám csökkenése, a halálozás emelkedése és a magyarok határmódosulásokat követő kitelepülése következtében végbement fogyás;
- a második világháborúval összefüggő hasonló jellegű események kiváltotta lélekszámcsökkenés, súlyosbítva a holocausttal, illetve a magyar és a német férfiak 1944-es elhurcolásával;
- a lakosságszám 1995 óta tartó lassú, ám folyamatos apadása, amelyről később lesz szó.

A megye többségi nemzete a tárgyalt időszak egészében az ukrán (korábbi szóhasználatnál ruszin) volt. Az ukránság lélekszáma az összlakossághoz hasonlóan folyamatosan nőtt. A növekedés mértéke a tárgyidőszak egészét tekintve meghaladta a teljes népességét, ami az ukránok arányának közel 20%-os (59,8-ről 78,4%-ra) emelkedését eredményezte 1880 és 1989 között. A hosszú távú arányeltolódás fő tényezője a magasabb természetes szaporulat, továbbá a pozitív migrációs mérleg és az asszimilációs nyereség volt.

A kárpátaljai magyarság a megye mai területén a népszámlálások kezdete óta a második legszámosabb nemzet. Lélekszámban azonban, az össznépességen belüli arányához hasonlóan, az összeírások tanúsága szerint, jelentős, eltérő irányú változások történtek. 1880-ban magyarok alkották Kárpátalja mai területén a lakosság több mint egynegyedét. Ez az arány egészen 1910-ig, a Trianon előtt lebozított utolsó magyar népszámlálás időpontjáig, folyamatosan nőtt, ekkorra meghaladva a 30%-ot. A növekedés motorja az asszimiláció volt, bár a számlálóbiztosok esetleges túlbuzgóságát, mint az államalkotó nemzet kimutatott számarányát növelő hibalehetőséget, ez esetben sem zárhatjuk ki (vonatkozik ez a többi állam által szervezett népszámlálásokra is).

A vidék Csehszlovákiához kerülése után kevéssel, 1921-ben lezajlott népszámlálás a magyarság számának és arányának jelentős, közel 40%-os, visszaesését regisztrálta. A visszaesés fő okai az államváltást követő tömeges magyar kitelepülés, az addig jelentős részben a magyar anyanyelvűek között számon tartott zsidó lakosság külön nemzetiségként való számbavétele (számuk 1921-ben meghaladta a 80 ezret), és a bizonytalan etnikai identitású (magyar–ukrán, magyar–szlovák) népesség többségi irányba való elmozdulása voltak. A második csehszlovák census a magyarság számának enyhe emelkedését, azonban arányának további csökkenését hozta felszínre. Ebben a magyarok alacsonyabb természetes szaporulata, a cseh és szlovák katonák, hivatalnokok és családjaik tömeges betelepítése és az asszimiláció játszotta a fő szerepet.

A visszacsatolást követő 1941-es magyar népszámlálás eredményei gyökeres fordulatot mutattak a vidék etnikai viszonyaiban. A magyarság száma az 1930-asnak a kétszeresére nőtt, aránya az össznépességen belül szintén majdnem megkétszereződött. A változások okai, akárcsak az iránya, szimmetrikusak a Trianon utáni változásokéval. A magyar anyanyelvű izraelita népesség, illetve a bizonytalan nemzeti azonosságtudatú lakossági rétegek csatlakozása lehetett a gyarapodás fő forrása. A cseh és szlovák hivatalnoki és katonai rétegek államváltással összefüggő kitelepülése és a magyar megfelelőik betelepülése volt a magyar-ság lélekszámát növelő másik fontos összetevő.

Az 1946-os szovjet összeírás Kárpátalján mindössze 66 ezer magyart talált. A magyarság száma és aránya is töredékére esett vissza az előző összeírás eredményeihez képest. A lélekszám csökkenése egyrészt a háborúval összefüggő fizikai veszteségekkel, azaz a frontokon történt nagyszámú elhalálozással, másrészt a magyar férfiak 1944-es tömeges elhurcolásával magyarázható. Ehhez adódott a frontátvonulást megelőző tömeges, főleg a magyarságot és a németeket érintő menekülés, továbbá, hogy ilyen körülmények között a megmaradt magyarok jelentős része nem merete vállalni a nemzeti hovatartozását.

Az első, Kárpátalját is érintő hivatalos szovjet népszámlálásra csak jóval később, 1959-ben került sor. Ekkor már a magyarok zöme úgy ítélte meg, hogy vállalhatja a nemzetiségét. Viszont a háború utáni években a természetes és az erőszakos asszimiláció apasztotta a magyarság számát. A magyarok arányának a csökkenéséhez hozzájárult az ukránok és az oroszok tömeges betelepítése és az ukránok magasabb természetes szaporodása is.

A szovjet uralom 1959 és 1979 közötti 20 évében a magyarok száma lassan gyarapodott, összességében 12 ezer fővel, elérve a 158 ezret. Ez a természetes szaporulat asszimilációval szembeni enyhe túlsúlyát mutatta. A magyarság aránya azonban az össznépességen belül eközben csökkent, mivel az oroszok és az ukránok számának emelkedését az asszimilációs nyereségnél is jobban fokozta a bevándorlás és a magasabb szaporulat. A következő tíz évben a természetes szaporulat értéke az egyébként nem túl magas asszimiláció szintje alá süllyedt, minek nyomán 1989-re közel háromezerral csökkent a kárpátaljai magyarok lélekszáma (értelemszerűen tovább esett az aránya is).

A két fő nemzetiségen kívüli népességet magába foglaló „egyéb” kategória ugyancsak jelentős változásokon esett át az 1880–1989-es időszak alatt, nem csak számát, de összetételét tekintve is. 1880-ban Kárpátalján az ukránok (ruszinok) és a magyarok mellett legnagyobb számban német (32 ezer, 7,8%) anyanyelvűek éltek. Ez a helyzet 1910-ig fennmaradt, csak közben a német anyanyelvűek száma 63 ezerre (10,6%) emelkedett, azaz majdnem megduplázódott. Átlagon felüli gyarapodásuk fő forrása a nagyrészt német anyanyelvű zsidóság bevándorlása volt.

Az 1921-es és 1930-as csehszlovák népszámlálások a nemzetiséget vették számba, és az országrész harmadik legszámosabbjának mindkét alkalommal a zsidóság bizonyult, 80 ezres, illetve 92 ezres lélekszámmal, ami az összlakosságon belül 13,1 és 12,5%-nak felelt meg. Az államalkotó népek jelentős betelepítése nyomán a szlovákok és a csehek gyarapodása volt számottevő. Így, a szlovákok a két népszámlálás között 19 ezerről (3,1%) 34 ezerre (4,6%) növelték lélekszámukat.

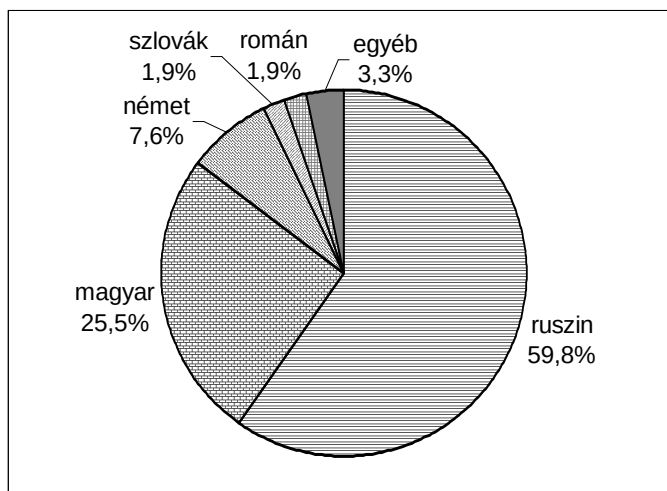
A visszacsatolás a csehek és szlovákok tömeges kitelepülésével és a lélekszám szerinti rangsorban való visszaesésükkel járt együtt Kárpátalján. Az 1941-es népszámlálás az ukránok és a magyarok mellett csak a zsidókat találta nagy számarányúnak a területen: 79 ezret írtak össze belőlük, ami a teljes népesség 9,2%-a volt.

A második világháború, illetve az azt követő események alapjaiban módosították a vidék kisebb nemzetjeinek lélekszámát és e szerinti sorrendjét. A holocaust és a háború utáni kivándorlás miatt erősen megcsappant a zsidóság száma. A tömeges

betelepítések ugyanakkor 1959-re az oroszokat emelték Kárpátalja harmadik legnépesebb nemzetiségévé (30 ezer, 3,2%). Ez az állapot a szovjet uralom végéig tartott; az 1989-es népszámlálás már 49 ezer oroszot talált a megyében (4,0%). A negyedik helyet ezalatt végig a románok tartották, akik viszonylag magas természetes szaporulatuk révén 1959 és 1989 között 18 ezerrel (2,0%) 29 ezerre (2,4%) növelték számukat. A nagyrészt egy tömbben, falvakban élő románságnak mind a migrációs, mind az asszimilációs mobilitása a vizsgált időszak egészében alacsony volt.

Folytassuk a népesség összlétszáma és nemzeti összetétele alakulásának a vizsgálatát részletesebb területi bontásban, a 2001-es közigazgatási egységekre vetítve! Kárpátalja a legutóbbi népszámlálás időpontjában 17 közigazgatási egységre, ezen belül 13 járásra és 4 ún. megyei alárendeltségű városra volt felosztva. A népesség járásonkénti adatait az adott népszámlálás települési adatainak összegzésével kaptuk a mai közigazgatási egységekre vonatkoztatva.

Az 1880. december 31-i népszámlálás adatai alapján a mai Kárpátalja területén 401 280 ember élt (megjegyezzük, hogy a különböző források a korábbi népszámlálások megyénkre vonatkozó adatait kisebb eltérésekkel közlik, ami a jelen munkában is jelentkezik; vö.: I. táblázat!). A legtöbben a ruszint (ukránt) vallották anyanyelvüknek, ezek száma 239 975 volt, ami az összlakosság 59,8%-át jelentette (2. ábra). A magyar anyanyelvűek 102 219-en voltak, azaz az összlakosság 25,5%-a. Jelentős volt a német (30 474), a román (16 713) és a szlovák (7849) anyanyelvűek jelenléte is.

2. ábra. A Kárpátalja mai területén élő lakosság anyanyelvi összetétele 1880-ban.

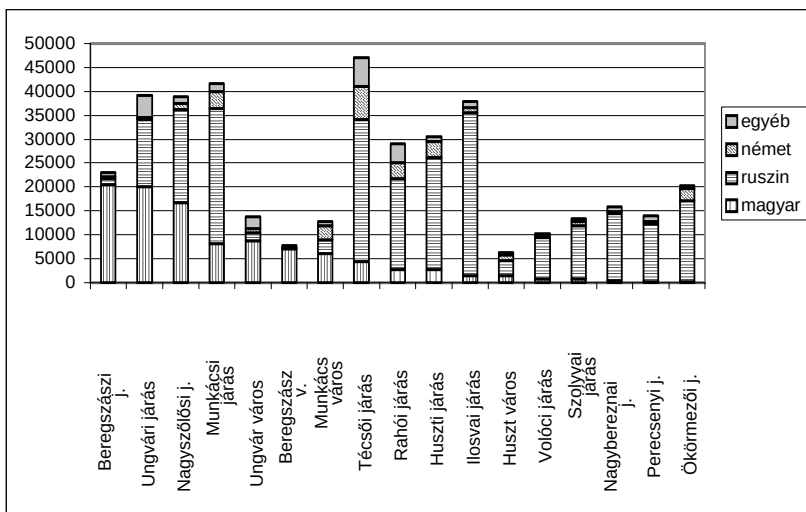
A mai Kárpátalja területére vonatkoztatva a legnagyobb lakosságszáma az akkori Máramaros vármegyéhez tartozó résznek volt – 137 666. Bereg megfelelő részének 134 954, Ungénak 75 749, Ugocsáának 49 039, Szabolcsénak 2703, Szatmárénak pedig 1169 volt a népességszáma.

1880-ban a népesség nagy része a síkvidék és a Máramarosi-medence járásaiban élt, míg a mai megyei alárendeltségű városok a lélekszám szerinti rangsor végén kullogtak. A legtöbb ember, szám szerint 46 974 fő, már akkor is a mai Técsői járás településeinek a lakója volt (3. ábra). Utána a mára hátrább szorult Munkácsi (44 785) és Ungvári (41 537) járások következtek. A jelenlegihez hasonlóan alacsony volt a hegyvidéki járások népességszáma.

Ami az anyanyelvi összetételt illeti, három, minden jelenlegi járás területén jelentős számban beszélt nyelvet említhetünk: a magyart, a ruszint (ukránt) és a németet. A legtöbb magyar, akárcsak napjainkban, a mai Beregszászi járás területén élt; számuk 21 209 volt, ezzel a járásban élő lakosság 89,1%-át alkották. Jelentős számú magyarsággal rendelkezett a mára harmadik helyre szorult Ungvári járás is, ahol a lakosság közel fele (49,7%), szám szerint 20 646 fő a magyart vallotta anyanyelvének. A többi járás területén a ruszin nemzetiségűek voltak többségben, habár jelentős számú magyarság élt a mai Nagyszőlősi (16 825 fő, 43,2%) és a Munkácsi (8814 fő, 19,6%) járásban is.

1880-ban a terület három rendezett tanácsú városa magyar többséggel rendelkezett. A legtöbb magyar ekkor Ungváron élt, melynek lakossága 11 373 fő volt, ebből 8182 magyar, ami a település össznépességének 72%-át tette ki. Még nagyobb volt az aránya a magyaroknak Beregszászon, ahol a lakosság 91%-át alkották, a 6930 lakosból 6296 vallotta magát magyarnak. Munkácson 5287 (54,8%) volt a magyarok száma.

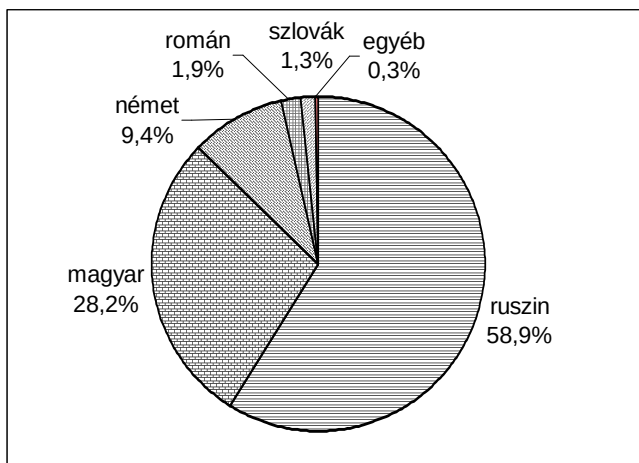
Népesebb magyar közösségekkel rendelkező települések voltak továbbá: Visk (2485 fő, 68,7%), Nagyszőlős (2364 fő, 53,9%), Tiszaújlak (2157 fő, 83,3%), Nagydobrony (1995 fő, 95,6%), Técső 1964 fő, 61,6%) Mezővári (1875 fő, 96,5%), Eszeny (1423 fő, 95,1%) és Huszt (1414 fő, 22,7%).

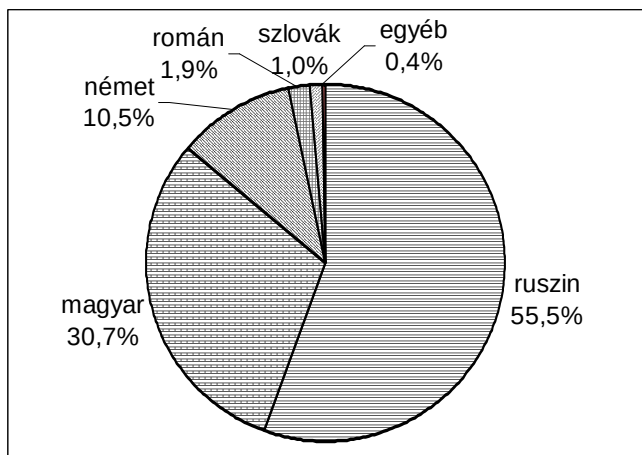
3. ábra. Kárpátalja 2001-es közigazgatási egységeinek anyanyelvi összetétele 1880-ban.

1890-ben a terület lakosságszáma 458 227 volt. A magyarok és a ruszinok aránya nőtt, csakúgy, mint a németeké. Egyedül a szlovákok aránya csökkent az összlakossághoz képest. A legnépesebb települések a városok voltak, Ungvár (11 793), Munkács (10 531) és Beregszász (9028). Sokan éltek Kőrösmezőn (7620), Huszton (7461), Nagyszőlősen (5187) és Rahón (5056) is.

1900-ra Kárpátalja népességének a száma elérte az 529 993-at, miközben az 1880-as 25,4%-ról 28,2%-ra nőtt a magyarok aránya (*Központi Statisztikai Hivatal, 1902*). Úgyszintén nőtt a németek aránya is, 1900-ra elérte a 9,4%-ot. A ruszinok aránya az össznépesség 58,9%-át tette ki. Jelentős hányadot képviseltek még a román (1,9%) és a szlovák (1,3%) anyanyelvűek (4. ábra).

4. ábra. A Kárpátalja mai területén élő lakosság anyanyelvi összetétele 1900-ban.

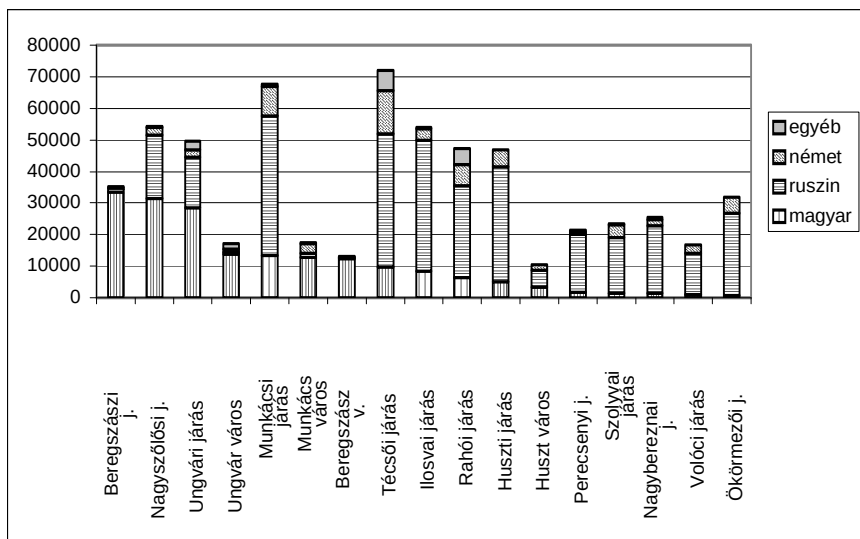
5. ábra. A Kárpátalja mai területén élő lakosság anyanyelvi összetétele 1910-ben.

Az 1900-as és 1910-es népszámlálások között Kárpátalja népességének a száma 602 774 főre nőtt. A magyarok és németek száma és aránya is növekedett, így 1910-re a magyarok 184 789-en (30,7%), a németek 63 561-en (10,5%) voltak (*Központi Statisztikai Hivatal, 1996*). Az ukránok száma 334 755 volt, így továbbra is nagy arányt, 55,5%-ot képviseltek az össznépességben (5. ábra).

A mai közigazgatási egységek területén élő népesség arányaiban a 30 év alatt nem történt jelentős eltolódás. A magyarok három járás, a Beregszászi (94,9%), a Nagyszőlősi (58,3%) és az Ungvári (57,7%) területén alkottak abszolút többséget (6. ábra). A legtöbb magyar, a jelenleginek megfelelően, a Beregszászi (33 395), a Nagyszőlősi (31 609) és az Ungvári járásban (28 603) élt.

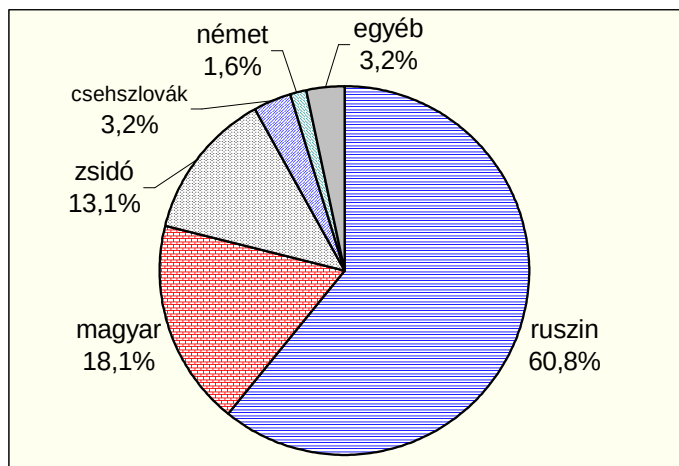
Kárpátalja három rendezett tanácsú városa szintén magyar többségű volt. E három város közül a legmagasabb magyar aránnyal továbbra is Beregszász rendelkezett (96,1%), de jelentős volt a magyarok aránya Ungváron (80,1%) és Munkácson is (73,4%). A városok magyarsága számában is jelentős volt: Ungváron 13 590, Munkácson 12 686, Beregszászon 12 432 magyar élt.

A hegyvidéki járásokban a népesség túlnyomó többsége változatlanul ruszin volt. A lakosság több mint 75%-át tették ki az Ilosvai, a Huszti, a Percsenyi, a Szolyvai, a Nagybereznai és a Volóci járásban. A német anyanyelvűek főként Munkácson és környékén, illetve Máramarosban, a mai Técsői, Rahói, Huszti és Ilosvai járásokban éltek. 1880 és 1910 között a német anyanyelvű népesség száma – Kárpátalja leggyorsabban növekvő etnikumaként – több mint kétszeresére növekedett. Számukat a német anyanyelvű bevándorlók is növelték (*Központi Statisztikai Hivatal, 1996*).

6. ábra. Kárpátalja 2001-es közigazgatási egységeinek anyanyelvi összetétele 1910-ben.

Az 1921. február 15-i csehszlovák népszámlálás adatai szerint a mai Kárpátalja területének népességszáma elérte a 612 442 főt, ami az 1910-eshez képest enyhe növekedést jelentett. A nemzetiségi összetétel a két népszámlálás között jelentősen módosult (7. ábra). A népességszám növekedése mellett a magyarok száma drasztikusan csökkent: 111 052 főre, ami az összlakosságnak mindössze 18,1%-a. Ez nagyrészt azzal magyarázható, hogy a magyar anyanyelvű és magát magyarnak valló, de izraelita vagy görög katolikus vallásúak zsidóként vagy ruszinként lettek elkönyvelve (Kocsis, 1999). Jelentős volt a Trianon után az anyaországba áttelepültek száma is. Ugyanakkor sok Kárpátalján maradt magyartól meg lett tagadva a csehszlovák állampolgárság, külföldinek lettek nyilvánítva, így nem szerepelhettek a nemzetiségi statisztikában. Az ukránok száma ekkor 372 278 volt (60,9%), a zsidóké 80 117 (13,1%). A csehszlovákok száma közel a háromszorosára, 19 632 főre (3,1%) nőtt, ami nem a természetes szaporulatnak, hanem elsősorban a cseh nemzetiségű hivatalnoki és vezető réteg betelepülésének az eredménye volt.

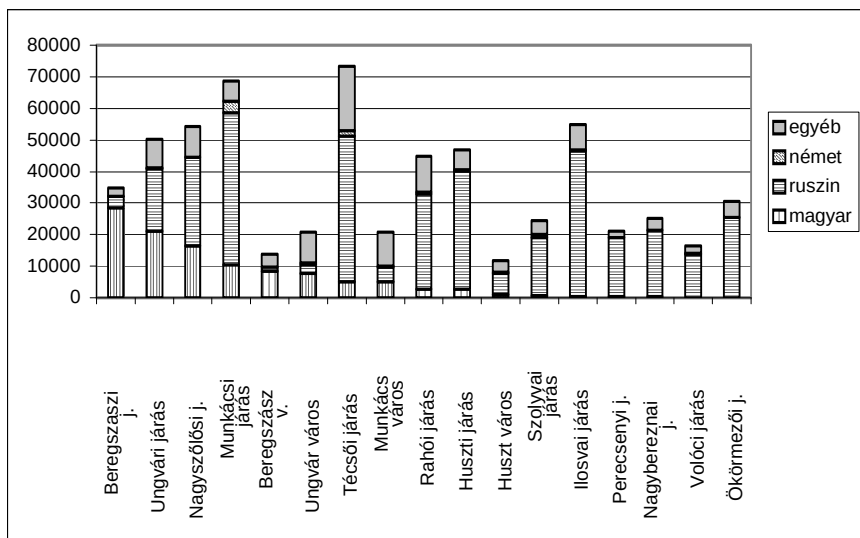

7. ábra. Kárpátalja nemzetiségi összetétele 1921-ben.

A magyarok az 1910-es hárommal szemben már csak egy járásban, a Beregszásziban alkottak többséget (82,0%). A városok közül is csak Beregszász tudta megőrizni magyar többségét (60,5%). A leglátványosabban azonban a magyarság lélekszáma az Ilosvai járásban csökkent, az 1910-es töredékére (8. ábra).

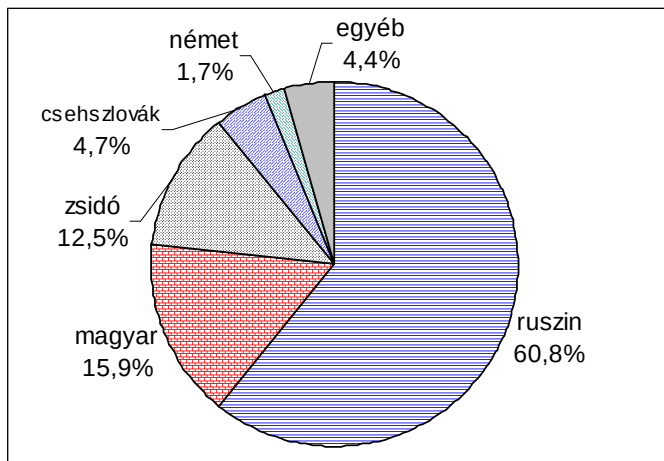
Szám szerint a legtöbb magyar, 28 575 fő, ugyancsak a Beregszászi járásban élt. Jelentős volt a számuk az Ungvári (21 021) és Nagyszőlősi (16 432) járásokban is. Ekkor Beregszászban 8379, Ungváron 7712, Munkácsen 4864, míg Huszton mindössze 906 magyar élt. A legnagyobb számú ruszin (ukrán) népességgel a Munkácsi (48 024), Ilosvai (46 094) és Técsői (45 982) járások rendelkeztek. A zsidó nemzetiségűek legnagyobb arányban a Técsői és a Rahói

járásban éltek. A területre, főképp Ungvárra és a többi városba, jelentős számú csehszlovák köztisztviselő és katona érkezett.

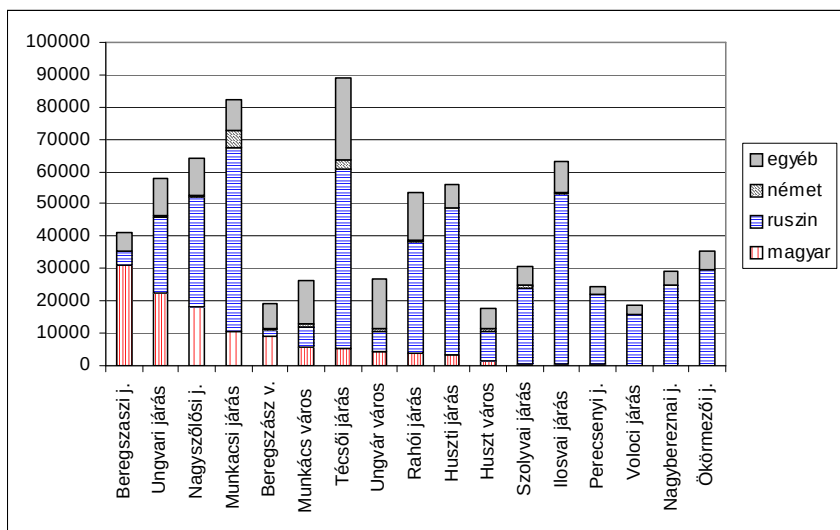
8. ábra. Kárpátalja nemzetiségi összetétele 1921-ben a mai közigazgatási egységek határain belül.

A következő csehszlovák népszámlálás időpontja 1930. december 1. volt. Kárpátalja lakossága ekkorra elérte a 734 315 főt, melynek a többségét (60,8%-át, 446 478 főt) változatlanul az ukránok alkották (9. ábra). A magyarok száma 116 975 (15,9%), a zsidóké 91 845 (12,5%), a csehszlovákoké 34 700 (4,7%), a németeké 12 778 (1,7%) lett. 1930-ban 16 558 idegen állampolgárt tartottak nyilván.

9. ábra. Kárpátalja nemzetiségi összetétele 1930-ban.

1930-ra a négy mai megyei alárendeltségű város népessége, gyorsabb gyarapodásának köszönhetően, elérte a kisebb hegyvidéki járásokét (10. ábra). Változatlanul csupán a Beregszászi járásban alkottak többséget a magyarok, ahol arányuk 75,9% volt. Folytatódott a városi magyarság arányának az erőteljes visszaesése, amely Beregszászban is 50% alá, 48,3%-ra csökkent.

10. ábra. Kárpátalja nemzetiségi összetétele 1930-ban a mai közigazgatási egységeknek megfelelően.

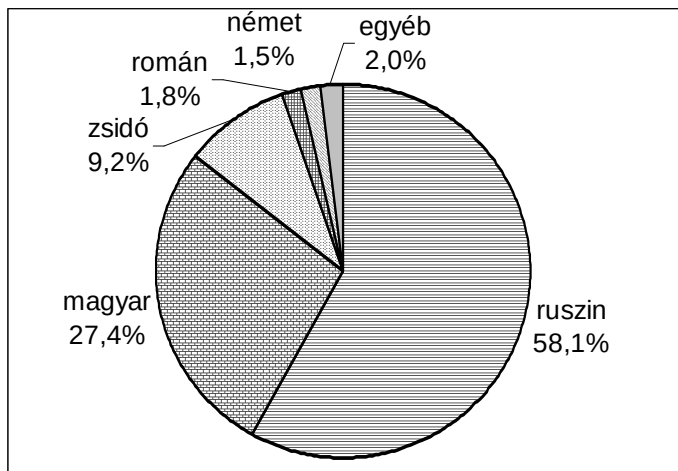
A következő, 1941. január 3-i népszámlálás már újra Magyarország keretein belül zajlott le. A lakosság száma a két népszámlálás közötti időszakban több mint százezer fővel gyarapodott, így 1941-re elérte a 850 589-et. A lakosság több mint fele vallotta magát ukrán (ruszin) nemzetiségűnek, számuk 500 264 fő volt, ezzel a népesség 58,1%-át alkották (11. ábra).

A népesség 27,3%-a (233 840 fő) lett magyarként összeírva. A hatalomváltással a magyarok száma és aránya ugrásszerűen nőtt. Egyrészt, a bizonytalan, vagy kettős identitású népesség ekkor inkább a magyart nevezte meg nemzetiiségeként. Másrészt, újra állampolgárságot kaptak a csehszlovák érában idegen lakosoknak nyilvánított, túlnyomórészt magyar nemzetiségű emberek.

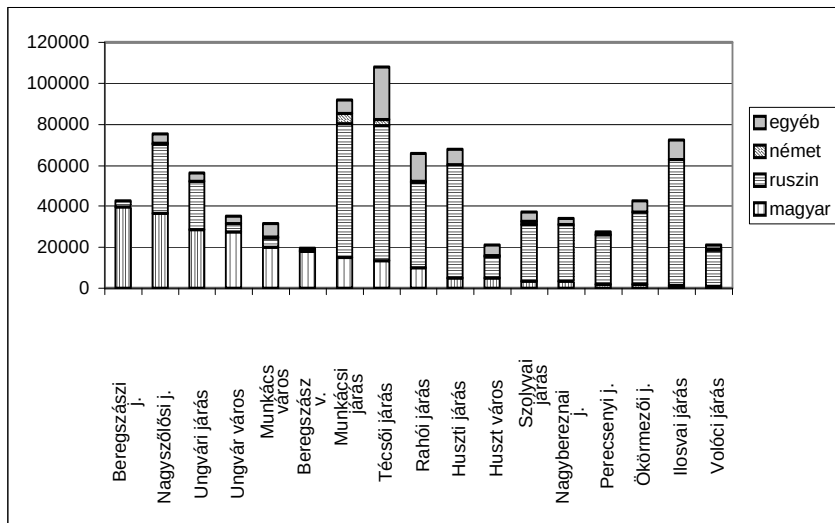
Az egyéb nemzetiségek képviselői között legtöbben a zsidók 78 699-en (9,2%), a románok 15 599-en (1,8%) és a németek 13 222-en (1,5%) voltak. A csehszlovák nemzetiségűek száma a hatalomváltással egyidejűleg egyötödére csökkent, ami azok kitelepülésével magyarázható. A cigányok száma mindössze 1193 fő (0,1%) volt.

A magyar népesség száma leglátványosabban a városokban nőtt: így Munkácson 5561-ről 20 211-re, Ungváron pedig 4499-ről 27 397-re. A nagyobb városokban újra a magyarok alkották a többséget, Beregszászon 92,4%, Ungváron 77,7%, Munkácson 63,9% lett az arányuk. A Nagyszőlősi járás magyarságának a

száma a duplájára nőtt, 18 289-ről 36 654-re. A Beregszászi járásban 92,5%, az Ungváriban 50,3%, a Nagyszőlösiben 48,6% vallotta magát magyarnak az összlakosságból.

11. ábra. Kárpátalja nemzetiségi összetétele 1941-ben.

12. ábra. Kárpátalja mai közigazgatási egységeinek a nemzetiségi összetétele 1941-ben.

A szovjet korszak korábbi összeírásainak nagyfelbontású adatai nem állnak rendelkezésre, így a részletes elemzést a következő részben a legutóbbi népszámlálások eredményeire támaszkodva folytatjuk.

Kárpátalja magyarsága és más nemzetiségei a 2001-es népszámlálás eredményei alapján¹

A 2001-es összkrajnai népszámlálás megerősítette, hogy Kárpátalja népességének egyik alapvető vonása a soknemzetiségűség. A megyében az említett népszámlálás alkalmával összesen több mint 100 nemzetiség képviselőit vették számba (*Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b*). Ám közülük csak nyolc aránya haladta meg az össznépességben belül a 0,1%-ot (II. táblázat).

II. táblázat. A népesebb nemzetiségek lélekszáma és aránya Kárpátalján az 1989-es és a 2001-es népszámlálás adatai alapján (*Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b; Laver, Zilhalov, 1991*).

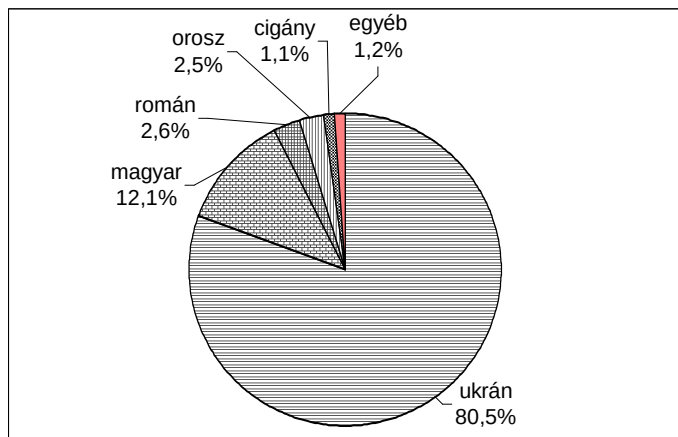
Nemzetiség	Lélekszám		Százalékarány a megye lakosságán belül		A 2001-es lélekszám az 1989-es százalékában
	1989	2001	1989	2001	
ukránok	976 749	1 010 127	78,4	80,5	103,4
magyarok	155 711	151 516	12,5	12,1	97,3
románok	29 485	32 152	2,4	2,6	109,0
oroszkok	49 458	30 993	4,0	2,5	62,7
cigányok	12 131	14 004	1,0	1,1	115,4
szlovákok	7329	5695	0,6	0,5	77,7
németek	3478	3582	0,3	0,3	103,0
beloruszkok	2521	1540	0,2	0,1	61,1
egyebek	8756	5005	0,6	0,4	64,0
össznépesség	1 245 618	1 254 614	100,0	100,0	100,7

Kárpátalja összlakossága a két utolsó népszámlálás között eltelt 13 évben (nem tévedés, mert az 1989-es januárban, a 2001-es decemberben volt) enyhén, 0,7%-kal emelkedett. Az adott időszak alatt trendirányváltozás következett be a megye lakosságszámának változásában. 1995-ig a vidék népességszáma nőtt, ekkor 1288,1 ezren tetőzött (*Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2002a*). A továbbiakban a természetes szaporulat értéke a kivándorlási többlet értéke alá csökkent, ami a népesség jelenleg is tartó fogyásának a kezdetét jelentette. Az utóbbi egy-két évben a természetes szaporulat, Ukrajnában utolsóként, Kárpátalján is a negatív tartományba süllyedt.

A két utolsó census között a megye legszámosabb nemzete, az ukrán, gyarapodása meghaladta az összlakosságét, ami jelentkezett az azon belüli arányának az emelkedésében is (78,4%-ról 80,5%-ra; 13. ábra). Az ukránok gyarapodásában a természetes szaporulat volt az első számú tényező, de hozzájárult ehhez némi

¹ Az ebben és a következő fejezetben foglaltak részben publikálásra kerültek a „Népszámlálási körkép Közép-Európából 1989–2002” című kiadványban „Kárpátalja népessége és magyarsága a 2001. évi ukrainai népszámlálás hozzáférhető eredményeinek a tükrében” címmel.

asszimilációs nyereség is, elsősorban az oroszoktól (reasszimiláció), míg a negatív migrációs mérleg a lélekszám növekedése ellen hatott.

13. ábra. Kárpátalja lakosságának nemzetiségi összetétele 2001-ben.

2001-ben Kárpátalján 151,5 ezer magyar élt, ami az ukrainai magyarság (156,6 ezer fő) 96,8%-át tette ki. A Kárpátokon túli magyarság a nagyobb városokban él szóróványként, és túlnyomórészt kárpátaljai gyökerű. Az utolsó két nép-számlálás között a kárpátaljai magyarság lélekszáma 4,2 ezerrel (2,7%-kal) csökkent, a megye összlakosságán belüli aránya pedig 12,5%-ról 12,1%-ra módosult, de elemzők szerint ez a változás az optimista forgatókönyvnek megfelelően zajlott. A nagyobb csökkenést előrejelző becslések a következő megfontolásokon alapultak:

- A természetes szaporulat az elmúlt bő évtizedben a kárpátaljai magyarság körében huzamosan negatív előjelű volt. Ennek átlagos becsült értéke évi -3‰. Ez önmagában közel félezeres évi fogyást, vagyis a két összeírás között kb. 5 ezer fős csökkenést kellett, hogy eredményezzen (Horváth, 2003).
- Egyértelmű volt a kivándorlási többlet is a bevándorlással szemben. Mértékadó becslések alapján a múlt század 90-es éveiben közel 5 ezer kárpátaljai magyar települt át végleg az anyaországba, míg a magyarság Kárpátaljára települése gyakorlatilag nulla volt. Más források az áttelepültek számát 25–30 ezerben adják meg, de ez túlzónak látszik, inkább az ideiglenesen, munkavállalási és tanulmányi céllal Magyarországon tartózkodók száma lehet ennyi.
- A közelmúlt szlovákiai, romániai, jugoszláviai népszámlálásai a magyarság nagyobb arányú fogyását regisztrálták.

Összességében tehát, még ha jelentős asszimilációs veszteséggel nem is számoltunk, a magyarság számának kb. 10 ezerrel való csökkenése volt prognosztizálható. Milyen folyamatok hatottak ez ellen?

- A kedvezménytörvény megszületésével „érdemes” lett magyarnak lenni, ennek következtében a bizonytalan, vagy kettős etnikai identitású népesség nagyobb részben vallotta magát magyarnak.

- A cigányság egy része már a korábbi népszámlálások alkalmával is a magyart nevezte meg nemzetiségéként. Ezek aránya a kedvezménytörvény hatására szintén emelkedett. Ennek tulajdonítható, például, a magyarság gyarapodása Munkácson, ahol ezzel párhuzamosan a cigányok száma az összeírás alapján csökkent, miközben közismert a magas természetes szaporulat a körükben.
- A korábban nyomás hatására magukat ukránnak, vagy szlováknak vallók közül is többen újra magyarként lettek számba véve. Ez a jelenség a Nagyszőlősi járásban, illetve Ungváron volt számottevő.

Hogy a felsoroltak közül melyik tényező számszerűen mennyivel járult hozzá a magyarság számának a szinten tartásához, felelősen megállapítani a rendelkezésre álló információ alapján nem tudjuk.

A kárpátaljai nemzetiségek lélekszám szerinti rangsorában a legújabb népszámlálás alapján a románok léptek elő a harmadik helyre (13. ábra), megelőzve az 1989-ben még magasan előttük álló oroszokat. A románok száma a 13 év alatt 9%-kal nőtt és meghaladta a 32 ezret (II. táblázat). Ez a gyarapodás szinte teljesen a természetes szaporulat számlájára írható, mert a kárpátaljai románoknak mind a migrációs (az ideiglenes munkavállalásit leszámítva), mind az asszimilációs mobilitása alacsony szinten volt.

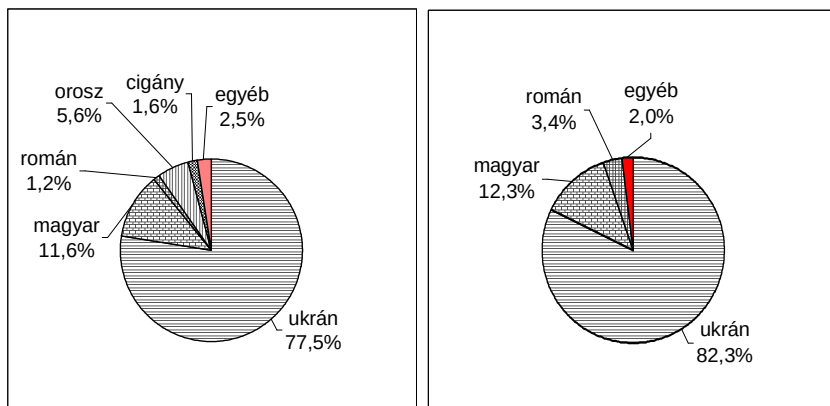
Az oroszok számának és arányának csökkenése várható volt, ám ennek mértéke meglepte a szakértőket is. Kárpátalján, az ugyancsak váratlanul nagymértékű országosítást meghaladó mértékben, több mint egyharmadával lettek kevesebben a két népszámlálás között kisebbséggé átmínósult korábbi államalkotók. Az 1989-ben kevés híján félszázezres orosz közösségből 31 ezer fő maradt, amivel a románok mögé kerültek. A fogyás hatótényezői a megyében azonosak az összukrajnaiakkal: az asszimiláció (illetve reasszimiláció), kisebb mértékben az alacsony születésszám és a kitelepülés.

A cigányok száma 14 ezerre nőtt, és a 13 évre jutó 15%-os gyarapodás nagyjából tükrözi a természetes szaporulatuk ütemét. A lélekszámuk ugyanazt a bizonytalanságot tartalmazza, amit a magyarországi népszámlálások cigányságra vonatkozó eredményei: az önbevalláson alapuló felmérések alkalmával a romák egy jelentős része más nemzetiségűnek mondja magát. Álljon itt tájékoztatásul egy Kárpátalján közvetlenül az 1989-es népszámlálás után a statisztikai hivatal által végzett átfogó felmérés eredménye: ez 20 ezer cigány származású lakost talált a megyében, ugyanakkor a népszámlálás 12,1 ezret írt össze (*Jemec, Gyacsenko, 1993*). Ennek alapján jelenleg számukat 23 ezerre becsüljük. De természetesen nincs sem alapunk, sem szándékunk kétségbe vonni senkinek a nemzeti identitás megválasztásához való jogát.

Jelentősen, majdnem negyedével csökkent a két népszámlálás között a kárpátaljai szlovákok száma. Ebben a döntő szerepet a kivándorlás játszotta, bár hozzájárult a fogyáshoz az asszimiláció és az alacsony születésszám is. A kis létszámú német közösség viszont, dacára a Németországba irányuló tömeges kivándorlásnak, meglepő módon némi gyarapodást könyvelhetett el. Ennek forrása abban az asszimilációs, illetve reasszimilációs nyereségben keresendő, amely az után következett be, hogy a németek Ukrajnában már nem számítanak bűnös nemzetnek és a németországi támogatások, esetleges bevándorlási lehetőségek miatt „érdemes” lett

németnek lenni. Végül a beloruszok nagymértékű fogyásával kapcsolatban jegyezzük meg, hogy annak a mértéke, akárcsak az okai, az oroszokéhoz hasonlóak voltak.

Számottevő eltérések figyelhetők meg az egyes nemzetiségek urbanizációs szintjében. Miközben Kárpátalja népességének többsége falvakban él (63,3%), vannak túlnyomórészt a városokban összpontosuló etnikai közösségek. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a megye három legszámosabb nemzetisége, az ukrán, a magyar és a román (amelyek etnikai területtel is rendelkeznek) a falusi népességben belül túlreprezentáltak. Az első kettőre ez a megállapítás csak kis mértékben vonatkozik, míg a románokra fokozottan igaz (14. ábra, III. táblázat).

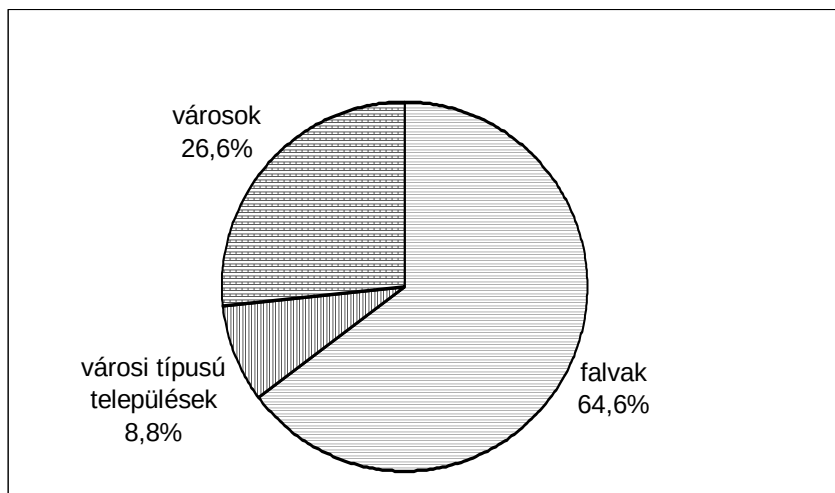
14. ábra. Kárpátalja városi (bal oldalt) és falusi (jobb oldalt) lakosságának nemzetiségi összetétele 2001-ben.

III. táblázat. A népesebb nemzetiségek száma és aránya Kárpátalja városi és falusi népességén belül a 2001-es népszámlálás adatai alapján, illetve az előző népszámlálás eredményeivel összevetésben (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b; Laver, Zilhalov, 1991).

Nemzetiség	Városi népesség			Falusi népesség		
	Száma	%	A 2001-es lélekszám az 1989-es százalékában	Száma	%	A 2001-es lélekszám az 1989-es százalékában
ukránok	356 711	77,5	95,2	653 416	82,3	108,5
magyarok	53 598	11,6	91,2	97 918	12,3	101,0
románok	5477	1,2	104,7	26 675	3,4	110,0
oroszok	25 866	5,6	60,0	5127	0,6	81,2
cigányok	7149	1,6	94,7	6855	0,9	149,7
szlovákok	4029	0,9	63,9	1666	0,2	162,1
németek	2556	0,6	165,0	1026	0,1	53,2
beloruszok	1227	0,3	58,7	313	0,0	73,0
egyebek	3816	0,8	53,9	1189	0,1	70,9
összesen	460 429	100,0	90,9	794 185	100,0	107,4

A kisebb, etnikai területtel Kárpátalján nem rendelkező, magasabb szintű migrációs aktivitású nemzetiségek viszont a városi lakosság körében képviseltetik magukat nagyobb arányban. Kiemelten igaz ez a XX. század második felében, döntően a városokba betelepült oroszokra és beloruszokra. A cigányság körében szintén nagyobb a városlakók aránya a megyei átlagnál: valamivel több mint a felük lakik városokban. A szlovákok legnagyobb kárpátaljai közössége Ungváron él, a németeké Munkácson, és ez határozza meg a városlakók magas arányát közöttük.

Összességében a kárpátaljai magyarok 64,6%-a, azaz 97 918 fő 2001-ben falvakban élt, 8,8%-a (13 314 fő) ún. városi típusú településeken², 26,6%-a (40 284 fő) pedig városokban (15. ábra).

15. ábra. A kárpátaljai magyarság településtípusonkénti eloszlása 2001-ben.

Lényeges különbségek mutatkoztak a kárpátaljai nemzetiségek lélekszámának változásában a falvakban és a városokban a két legutóbbi ukrainai népszámlálás között (III. táblázat). A megállapítás vonatkozik az összlakosságra is, hisz a 13 év alatt a városi népesség száma több mint 9%-kal csökkent, miközben a falvaké 7% fölötti gyarapodást ért el. Az eltérésnek két fő oka volt:

- a két népszámlálás között nyolc település minősítette vissza magát városi típusú településből faluvá, mert Ukrajnában falun valamivel olcsóbb a villanyáram;
- a falvak magasabb természetes szaporulata.

² Az ukrán településrendszerben a szovjet időkből maradt fenn a falvak és városok közötti átmenetet képviselő városi típusú települések kategóriája. Ide sorolják azokat a településeket, amelyek bizonyos szempontok szerint a városokhoz, mások alapján viszont inkább a falvakhoz állnak közelebb. Népességüket a városi lakosság kategóriájába sorolják.

A városi lakosság csökkenésének és a falusi gyarapodásának tendenciája érvényesült mind az ukránság, mind a magyarság körében. A városi magyarság fogyásának üteme közel megegyezett az összlakosságéval, míg a falusi nemzetrészlélekszámának 1%-os növekménye elmaradt a megyei átlagtól. Levonhatjuk azt a következtetést, hogy a kárpátaljai magyarság fogyása az utóbbi bő évtizedben főleg a városokban ment végbe. A városi magyarság számának apadásához hozzájárult a falusihoz képest intenzívebb kivándorlás, az erőteljesebb asszimiláció, illetve az alacsonyabb születésszám is.

A románok száma mindkét településtípuson emelkedett, bár a falvakban nagyobb arányban. Az oroszok jelentékeny fogyása szintén mindkét tárgyaltnemzetrészüket érintette, de jóval markánsabban a városlakókat, és ez mondható el a beloruszokról is. Meglepő, hogy a közismerten magas szaporulatú roma népesség száma a városokban csökkent, míg a falvakban a magas szaporulattal sem indokolható mértékben nőtt. Valószínűleg, a nyilvántartásba vételük körüli bizonytalanság magyarázhatja a jelenséget. A városi cigányság fogyásának egyik tényezője lehetett, hogy a magyarországi kedvezménytörvény megszületése után több magyar anyanyelvű cigány vallotta magát magyarnak (például Munkácson).

A kárpátaljai szlovákok számának jelentős csökkenése a városokban a falvak erőteljes gyarapodásával áll szemben. A városi (döntően ungvári) szlovákság fogyását kivándorlásra és asszimilációra vezethetjük vissza. A kisszámú falusi szlovák nemzetrészt a szlovákiai státusztörvény hozadékaként tudott reasszimilációs nyereséget felmutatni. A németeknél a helyzet fordított: nagyarányú létszámemelkedés volt a városokban szemben a falvak markáns csökkenésével. A kivándorlás erőteljesebben érintette az etnikai sajátosságaikat jobban őrző falusi németeket, míg ennek kecssegtető lehetősége lehetett a német gyökerű városi (főleg munkácsi) népesség reasszimilációjának mozgatórugója.

A magyarság területi elhelyezkedése a megyében

Tekintsük át a magyarság, illetve a többi nagyobb nemzetiség eloszlását közigazgatási egységeként!

A megyében a magyarság csak egy közigazgatási egységben van abszolút többségben, a Beregszászi járásban (IV–V. táblázat, 16–17. ábra). A járás majdnem teljesen a magyar nyelvterülethez tartozik, bár számos XX. századi ukrán telepésfalú képez benne nyelvszigetet. Beregszász megyei alárendeltségű városban a két utolsó népszámlálás között 50% alá süllyedt a magyarok aránya, ám a relatív többség megmaradt. Az ukrán–magyar határ mentén húzódó magyar nyelvterület további három járást érint: az Ungvárit, a Munkácsit és a Nagyszőlősit. Ezekben a magyarság kisebbségben van ugyan, de jelentős arányt képvisel.

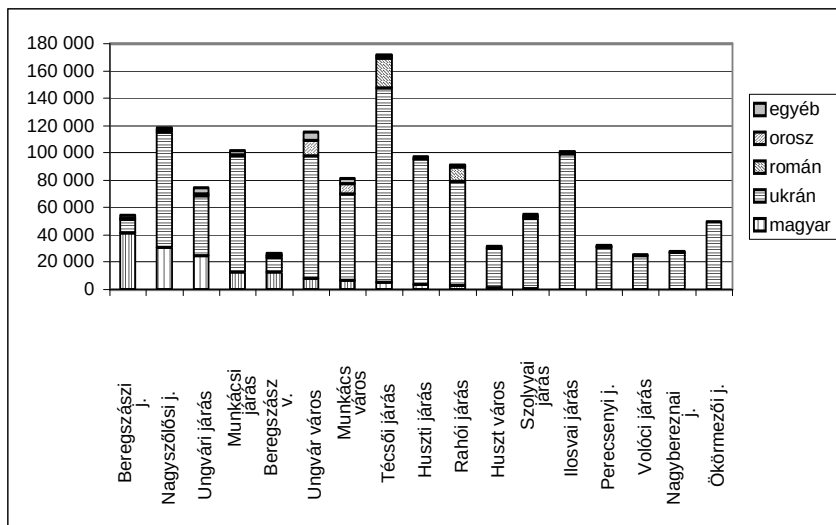
A nyelvterületen kívül jelentős számú magyar él Kárpátalja nyelvhatár közeli két nagy városában, Ungváron és Munkácson. A kárpátaljai magyarság egy része nyelvszigeteken és szórványként a magyar–ukrán nyelvhatártól távolabb él. Ez a Felső-Tisza-vidékre jellemző, az egykori Máramaros vármegye területére. Az itteni Huszti, Técsői és Rahói járásokban, illetve Huszt városában a magyarság aránya 3–5% körüli.

IV. táblázat. A lakosság nemzetiségi megoszlása Kárpátalján közigazgatási egységeként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

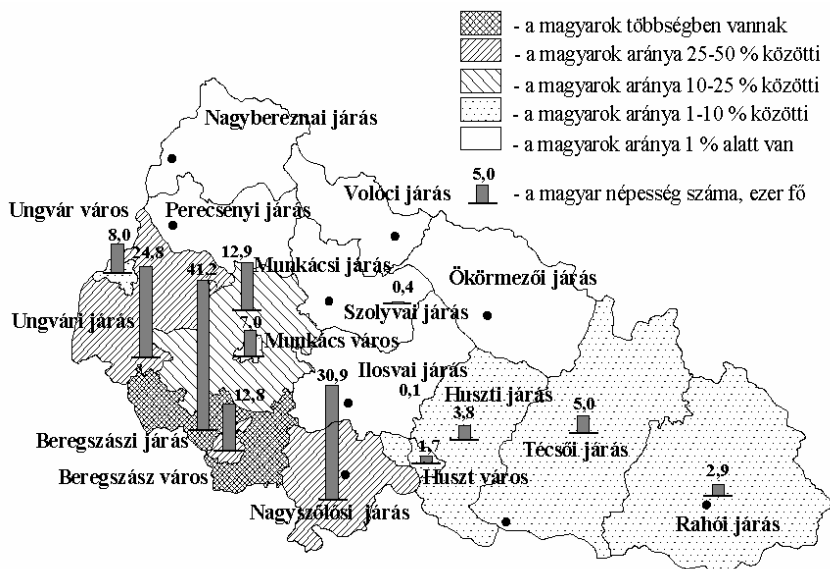
Közigazgatási egység	A népesség száma	Az adott nemzetiség száma							
		ukrán	magyar	román	orosz	cigány	szlovák	német	belorusz
Beregszász v.	26 554	10 321	12 785	16	1445	1695	64	16	55
Huszt város	31 864	28 446	1726	9	1165	122	45	83	52
Munkács város	81 637	62 965	6975	31	7326	1130	303	1592	352
Ungvár város	115 568	89 942	7972	88	11 106	1705	2523	176	455
Beregszászi j.	54 062	10 185	41 163	8	361	2211	12	13	25
Huszt járás	96 960	92 146	3785	10	846	1	10	16	35
Ilosvai járás	100 905	99 498	114	8	642	167	263	47	39
Munkácsi járás	101 443	85 168	12 871	43	721	1314	215	846	51
Nagybereznai j.	28 211	27 182	15	5	210	452	270	2	22
Nagyszőlősi j.	117 957	84 263	30 874	22	1425	920	60	34	97
Ökörmezői j.	49 890	49 453	8	2	245	118	2	6	15
Percsenyi j.	32 026	30 857	78	87	430	138	306	15	19
Rahói járás	90 945	76 184	2929	10 514	774	163	30	36	55
Szolyvai járás	54 869	51 868	383	4	848	800	354	366	52
Técsői járás	171 850	142 978	4991	21 298	1799	45	22	286	89
Ungvári járás	74 399	43 489	24 822	6	1485	3022	1191	26	110
Volóci járás	25 474	25 182	25	1	165	1	25	22	17

V. táblázat. A nemzetiségek százalékaránya Kárpátalja közigazgatási egységeiben a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Közigazgatási egység	A népesség száma	Az adott nemzetiség aránya, %							
		ukrán	magyar	román	orosz	ci-gány	szlo-vák	német	belo-rusz
Beregszász v.	26 554	38,9	48,1	0,1	5,4	6,4	0,2	0,1	0,2
Huszt város	31 864	89,3	5,4	0,0	3,7	0,4	0,1	0,3	0,2
Munkács város	81 637	77,1	8,5	0,0	9,0	1,4	0,4	1,9	0,4
Ungvár város	115 568	77,8	6,9	0,1	9,6	1,5	2,2	0,2	0,4
Beregszászi j.	54 062	18,8	76,1	0,0	0,7	4,1	0,0	0,0	0,0
Husztói járás	96 960	95,0	3,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Ilosvai járás	100 905	98,6	0,1	0,0	0,6	0,1	0,3	0,0	0,0
Munkácsi járás	101 443	84,0	12,7	0,0	0,7	1,3	0,2	0,8	0,1
Nagybereznai j.	28 211	96,3	0,1	0,0	0,7	1,6	1,0	0,0	0,1
Nagyszőlősi j.	117 957	71,4	26,2	0,0	1,2	0,8	0,1	0,0	0,1
Ökörmezői j.	49 890	99,1	0,0	0,0	0,5	0,2	0,0	0,0	0,0
Perecsenyi j.	32 026	96,3	0,2	0,3	1,3	0,4	1,0	0,0	0,1
Rahói járás	90 945	83,8	3,2	11,6	0,8	0,2	0,0	0,0	0,1
Szolyvai járás	54 869	94,5	0,7	0,0	1,5	1,4	0,6	0,7	0,1
Técsői járás	171 850	83,2	2,9	12,4	1,0	0,0	0,0	0,2	0,1
Ungvári járás	74 399	58,4	33,4	0,0	2,0	4,1	1,6	0,0	0,1
Volóci járás	25 474	98,8	0,1	0,0	0,6	0,0	0,1	0,1	0,1

16. ábra. A számosabb nemzetiségek lélekszáma Kárpátalja közigazgatási egységeiben 2001-ben.

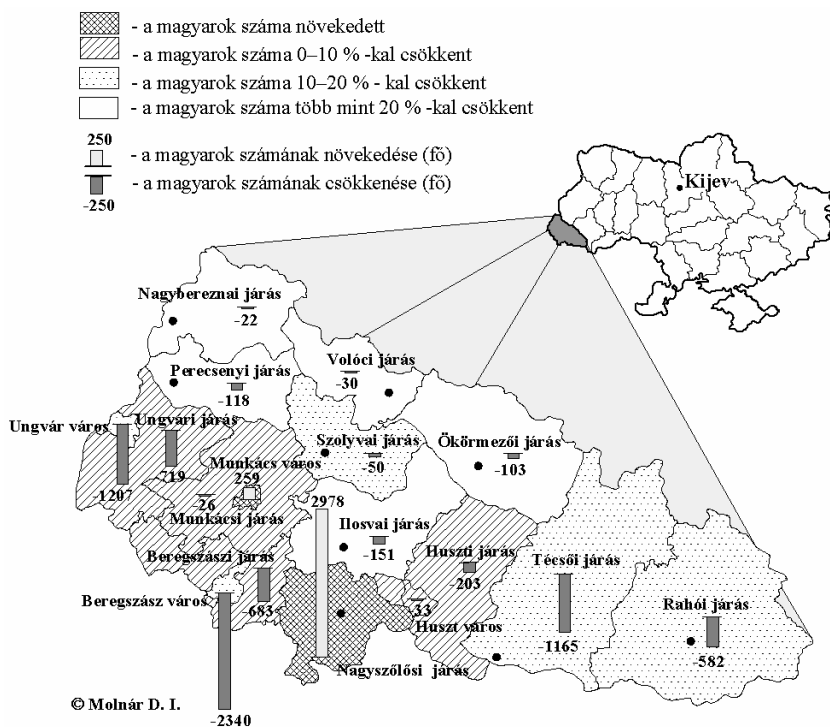

17. ábra. A magyarság száma (oszlopdiaagrammal jelölve) és aránya (kitöltéssel jelölve) Kárpátalján közigazgatási egységeként a 2001-es népszámlálás adatai alapján.

Vizsgáljuk meg, milyen területi sajátosságai vannak a magyarság lélekszáma és aránya változásának a két utolsó népszámlálás között! Ezeket az alábbi pontokban foglalhatjuk össze:

- a közigazgatási egységek többségében, két kivételtől eltekintve (a Nagyszőlősi járás és Munkács város), a magyarok lélekszáma csökkenésének a megyei tendenciája érvényesült (VI. táblázat, 18. ábra);
- a magyarság lélekszámának a Nagyszőlősi járásban regisztrált 10%-ot meghaladó gyarapodása részben az ottani magasabb természetes szaporulatnak, részben a korábban nyomás hatására magukat ukránnak vallók visszatérésének, részben a magyar anyanyelvű cigányság magyar nemzetiségüként való számbavételének köszönhető;
- a munkácsi magyarság számának a gyarapodásában a döntő szerepet a magát 1989-ben cigánynak, míg 2001-ben magyaroknak valló kb. ezer fős tömeg játszotta (ennyivel csökkent a cigányság száma a városban a két népszámlálás adatai alapján);
- a tömbben élő magyarság nagy része (az Ungvári, a Munkácsi és a Beregszászi járásokban) kismértékű, néhány százalékos, a negatív szaporulat és a kivándorlás által kiváltott fogyást mutatott, ami meghatározta a közösség egészének a lélekszámváltozását is;
- ugyancsak kismértékű volt a magyarok számának a csökkenése Huszt város és a Huszti járás esetében;

- jelentős, 15% körüli, döntően a kivándorlás következményeként jelentkező fogyást regisztráltak 1989 és 2001 között Beregszászon és Ungváron, a két legnagyobb magyar közösségben;
- arányaiban hasonló, 10–20% közötti, volt a magyarság lélekszámának a csökkenése a nagyobb nyelvszigeteknek, szórványoknak otthont adó Técsői, Rahói és Szolyvai járásokban, ahol az asszimiláció lehetett annak a fő forrása;
- a kisszámú szórványmagyarság száma a gyors ütemű beolvadás miatt töredékére csökkent;
- néhány közigazgatási egységben, így a Beregszászi és a Munkácsi járásban, illetve Huszton a magyar népesség aránya a lélekszámának a csökkenése ellenére is nőtt, mert az összlakosság fogyása gyorsabb ütemű volt.

18. ábra. A magyarság számának változása abszolút értékben (oszlopdigrammal jelölve) és százalékosan (kitöltéssel jelölve) Kárpátalján közigazgatási egységeként 1989 és 2001 között.

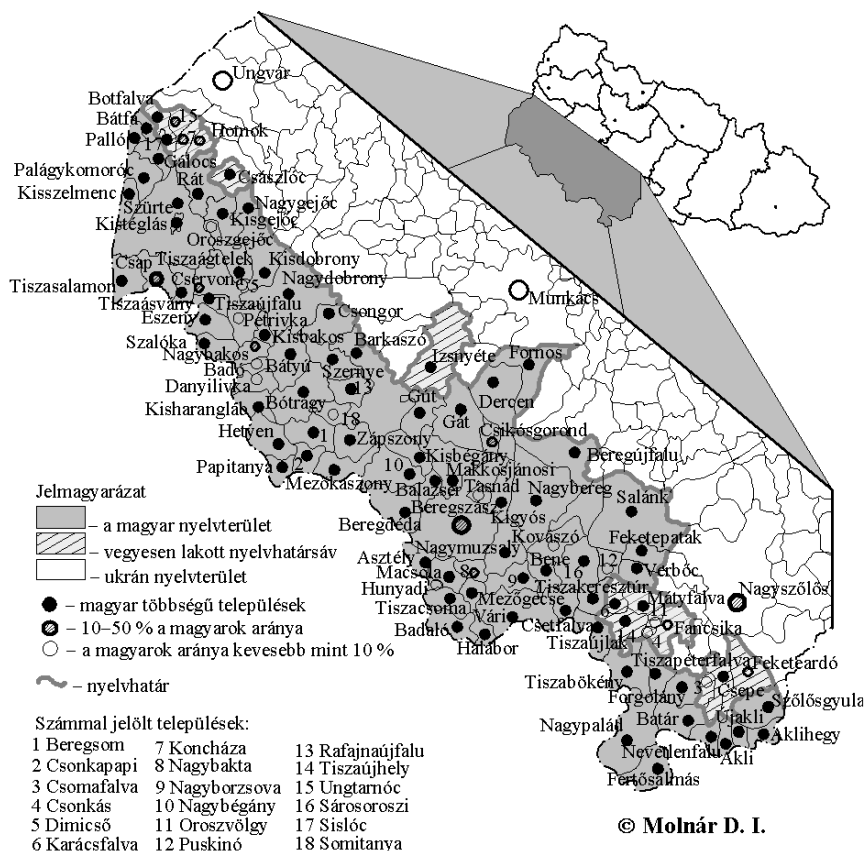
VI. táblázat. Az összlakosság és a magyarság számának módosulása Kárpátalja közigazgatási egységeiben az 1989-es és a 2001-es népszámlálások között („–” – adathiány) (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b; Laver, Zilhalov, 1991).

Közigazgatási egység	Össznépesség				Magyarság			
	1989	2001	változás	változás, %	1989	2001	változás	változás, %
Beregszász v.	29 763	26 554	-3209	-10,8	15 125	12 785	-2340	-15,5
Huszt város	33 778	31 864	-1914	-5,7	1759	1726	-33	-1,9
Munkács város	83 308	81 637	-1671	-2,0	6713	6975	262	3,9
Ungvár város	116 101	115 568	-533	-0,5	9179	7972	-1207	-13,1
Beregszászi j.	55 352	54 062	-1290	-2,3	41 846	41 163	-683	-1,6
Husztói járás	92 570	96 960	4390	4,7	3988	3785	-203	-5,1
Ilosvai járás	97 135	100 905	3770	3,9	265	114	-151	-57,0
Munkácsi járás	104 826	101 443	-3383	-3,2	12 897	12 871	-26	-0,2
Nagybereznai j.	30 464	28 211	-2253	-7,4	–	15	–	–
Nagyszőlősi j.	112 611	117 957	5346	4,7	27 896	30 874	2978	10,7
Ökörmezői j.	50 308	49 890	-418	-0,8	111	8	-103	-92,8
Perecsenyi j.	32 790	32 026	-764	-2,3	196	78	-118	-60,2
Rahói járás	85 624	90 945	5321	6,2	3511	2929	-582	-16,6
Szolyvai járás	55 471	54 869	-602	-1,1	433	383	-50	-11,5
Técsői járás	165 057	171 850	6793	4,1	6156	4991	-1165	-18,9
Ungvári járás	73 306	74 399	1093	1,5	25 541	24 822	-719	-2,8
Volóci járás	27 154	25 474	-1680	-6,2	–	25	–	–

Hogy néz ki jelenleg a kárpátaljai magyar nyelvterület? A magyar nyelvterületet magyar többségű települések viszonylag egységes (mindössze néhány kisebb telepesfalva és vegyes lakosságú város által fellazított) sávja alkotja, amely Kárpátalja délnyugati részén húzódik az ukrán–magyar határral párhuzamosan, 15–20 km szélesen (19. ábra). A nyelvhatár egyes szakaszain vegyes lakosságú településekből álló sávot alkotva kiszélesedik, máshol vonallá zsugorodik. Haladjunk végig a nyelvhatár mentén északnyugat–délkeleti irányban!

Az ukrán–magyar nyelvhatár északnyugaton az ukrán–szlovák államhatárnál kezdődik az Ungvártól délre fekvő települések által alkotott vegyesen lakott sávval. A sávot Botfalva, Ungtarnóc, Sislóc, Koncháza, Homok, Katergény, Minaj és Kincses alkotja. Rát és Kereknye között a nyelvhatár vonallá zsugorodik, majd a vegyes lakosságú Császlócon halad keresztül. Elhagyva a magyar nyelvterület peremét alkotó Nagygejőcöt, a nyelvhatár vonala a Latorca mentén húzódik, ahonnan Csongor és Barkaszo mellett halad délkelet felé a vegyes lakosságú és így a határsávba eső Izsnyéte irányába. Gát mellett északnak fordul, megkerüli Dercen és Fornost, így ér a má már lecsapolt, de valaha természetes határként szolgáló Szernye-mocsárhoz, ahonnan Beregújfalva mellett halad tovább. A Borzsa folyó mentén egy kisebb ukrán betüremkedés következik, amit Alsó- és Felsőremete alkot. Salánknál a nyelvhatár futása déliesre vált, elhalad Feketepatak és Verbóc keleti pereménél, majd kiszélesedik, és a vegyesen lakott Mátyfalva, Karácsfalva, Tiszaújhely és Fancsika, illetve a közöttük fekvő, döntően ukrán népességű, Oroszvölgy és Csonkás alkotta sávban éri el a Tiszát. A Tiszától délre szín-

tén vegyesen lakott sáv jelenti a nyelvterület peremét, amelyhez Csepe, Feketeardó és a mögéjük éléldő, túlnyomóan ukránok lakta Csomafalva tartozik. Végül Szőlősgyula jelenti a kárpátaljai magyar nyelvterület keleti szélét, ahol az érintkezik az ukrán–román államhatárral.

19. ábra. A kárpátaljai magyar nyelvterület.

A magyar nyelvterületen kívül találunk néhány jelentős részben (20–50%-ban) magyarok lakta nyelvszigetet. Ilyenek az ungvári járási Korláthelmec, a munkácsi járási Beregrákos, a nagyszőlősi járási Tekeháza és Gödényháza, a felső-tisza-vidéki Visk, Tecső és Aknaszlatina (20. ábra). A szórványmagyarság (amely a településen a népesség kevesebb mint 20%-át teszi ki) jellemző településterülete a Felső-Tisza-vidék (Huszt, Királyháza, Rahó, Körösmező, Gyertyánliget, stb.). A nyelvterület peremén fekvő Ungváron, Munkácson és Nagyszőlősen a

32

Kárpátalja magyarlakta települései

A magyarlakta települések fogalmát többen többféleképpen értelmezik. Elterjedt az a megközelítés, melynek értelmében előre eldöntött lélekszámmal, összlakosságon belüli aránnyal, vagy a kettő kombinációjával definiálják azt. Így, Gyurgyík (1994) a legalább 10% magyar népességgel, vagy 100 magyar lakossal rendelkező helységeket tekinti ilyennek. A 2001-es népszámlálás Kárpátalján 117 adott feltételnek megfelelő települést talált.

Az előlegezett határértékek azonban magukban hordozzák annak a lehetőségét, hogy szélsőséges esetben akár egy főnyi különbség a magyarság lélekszámában (100 és 99) különböző csoportokba sorolja az egyébként hasonló etnikai viszonyokkal jellemezhető településeket. Ennek elkerülése végett a magyarlakta települések fogalmának definiálása, továbbá a kárpátaljai települések magyar népességük alapján való típusokba sorolása céljából, objektív csoportképző technika, a clusterelemzés alkalmazása mellett döntöttünk³.

A clusteranalízis a vizsgálat tárgyát képező objektumokat (esetünkben a megye településeit) azok hasonlósága és közös tulajdonságai alapján csoportosítja. Ez tulajdonképpen egy kódolási művelet, amikor a több jellemzővel leírt objektumot egyetlen számmal, a csoportjának a kódjával (clusterének számával) jellemezzük. Az általunk figyelembe vett jellemzők a magyarság lélekszáma és aránya voltak a településeken a 2001-es népszámlálás adatai alapján.

A közösségek fennmaradása és fejlődése szempontjából ugyanis ugyanúgy fontos szerepe van a magyarság településen belüli arányának, mint a magyar közösség lélekszámának. Ha kicsi az adott közösség aránya az összlakosságon belül (ilyen település például Ungvár), akkor jóval kevesebb alkalma nyílik az anyanyelvhasználatra, mint a nagyobb arányban, vagy egészében magyarul lakta településeken. Másrészt, ha kicsi a nemzetiség lélekszáma, akkor nem bír eltartani bizonyos nemzetiségi intézményeket, például az anyanyelvi iskolát, ami ugyancsak gátolja a közösség harmonikus fejlődését (ez a helyzet, például, Kisszelmencen vagy Papitanyán).

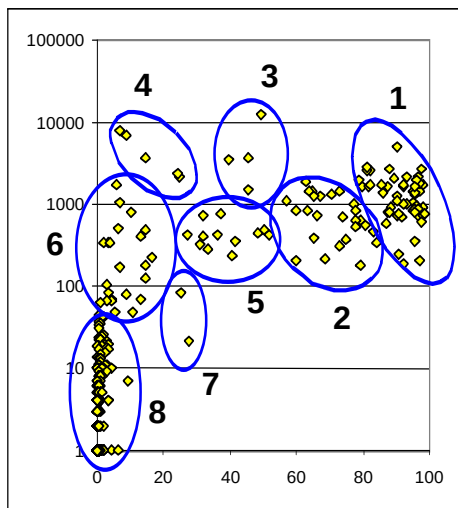
Az elvégzett különböző csoportosítási kísérletek közül a legjobb eredményeket a települések magyar nemzetiségű lakosságának százalékaránya és az ott élő magyarság lélekszámának tízes alapú logaritmusa alapján végzett hierarchikus clusteranalízis szolgáltatta. A mérési skálák eltérésének a kiküszöbölésére (a magyarság aránya 0 és 100%, míg lélekszámának a tízes alapú logaritmusa 0 és 4,1 között változik) a két említett mutató értékeit 0 és 1 közé szorítottuk, kivonva az értékekből a minimumot és elosztva a különbséget a terjedelemmel. Hasonlósági mérőszámként az euklideszi metrikát alkalmaztuk (Ketskeméty, Izsó, 1996).

³ Korábbi hasonló, de a magyarság számának pontos települési bontású népszámlálási adatainak hiányában részben becslésekre támaszkodó, vizsgálataik eredményeiről a szerzők „A kárpátaljai magyarság népességföldrajzi viszonyai a 2001-es ukrainai népszámlálás eredményeinek tükrében” című tanulmányukban számoltak be a Pro Minoritate folyóirat 2003/őszi számában. A kiinduló adatbázis különbözősége következtében az ott leírt csoportosítás némileg eltér a jelen munkában bemutatottól.

A hierarchikus clusterképzés logikájának megfelelően a megye településeit lépésenként vontuk össze csoportokba. Az első lépésben a metrika által legközelebbinek ítélt két települést egyesítettük. A következő lépésben ismét a legközelebbi településeket, vagy csoportokat vontuk egybe. Az összevonásokat lépésenként addig folytattuk, amíg az összevonandók távolsága hirtelen megnőtt, mivel ez azt jelenti, hogy ezek a clusterok kevésbé hasonlóak, és egyesítésük erőltetett. Vizsgálatunkban az adott szempont alapján az összevonásokat nyolc csoportnál hagytuk abba. Ezek (21. ábra):

1. Majdnem tisztán magyarlakta települések.
2. Magyar többségű, de jelentős más nemzetiséggel rendelkező települések.
3. Közel fele részben magyarlakta nagy települések.
4. Kis arányú, de nagy számú magyarsággal rendelkező nagy települések.
5. Közel fele részben magyarlakta falvak.
6. A szórvány magyarság települései.
7. Kiszámú, de jelentős arányú magyar kisebbség lakta aprófalvak.
8. Számottevő magyar közösséggel nem rendelkező települések.

A továbbiakban az első hét csoporthoz tartozó 124 helységet értjük a magyarlakta települések fogalma alatt (Függelék, I. táblázat). Ezek többsége a Beregszászi (37), az Ungvári (33) és a Nagyszőlősi (29) járásban található (Függelék, térképek). Több magyarlakta település van a Munkácsi (9), a Rahói (6) és a Técsői (4) járásban is, míg a Husztiban és a Szolyvaiban mindössze egy-egy. A négy megyei alárendeltségű város szintén rendelkezik számottevő magyar népességgel.

21. ábra. A clusterelemzés eredményeként kapott településcsoportok ábrázolása a magyar nemzetiségűek százalékaránya (vízszintes tengely) és a magyar lakosság településen belüli lélekszáma (függőleges tengely, logaritmikus skála) koordináta-rendszerben. Az egyes településeket négyzetek jelölik, a csoportokat számozott ellipszisek különítik el.

Az első csoportban, a majdnem tisztán magyarlakta települések között általában a magyarok alkotják az összlakosság több mint négyötödét. Kárpátalján 52 ilyen település van, melyeken 72 095 magyar lakik, azaz a kárpátaljai magyarság közel fele, 47,6%-a (22. ábra). Ezek mindegyike a síkvidéki járásokban található (Ungvári, Munkácsi, Beregszászi, Nagyszőlősi), a magyar nyelvterületen, és Tiszaújlak kivételével a falvak kategóriájába tartozik. Ilyen például Nagydobrony, Csongor, Mezőkaszony a nagyobbak közül, de ide került a mindössze kétszáz lakosú Kisszelmenc is (Függelék, térképek).

A második csoport tagjai szintén magyar többségűek, de ezeken a településeken más nemzetiségek (elsősorban ukránok és cigányok) is jelentős arányban élnek. A csoportba tartozó helységek is kivétel nélkül a magyar nyelvterületen vannak. Olyan települések lettek ide sorolva, mint Bátyú, Bótrágy, Szürte, stb. (Függelék, térképek). Számuk Kárpátalján 26, összesen 20 808 magyarnak adnak otthont. Az ezeken a településeken élő magyarok a kárpátaljai magyarság 13,7%-át alkotják.

A fenti két csoportba tartozó településeken a magyaroknak mind az aránya, mind a lélekszáma viszonylag magas, ezért a megmaradás esélyei jónak mondhatók. Ezek a települések többnyire rendelkeznek nemzetiségi intézményekkel, mint például magyar iskolával.

A harmadik csoportba kerültek azok a népesebb települések, amelyek lakosságának közel a felét magyar nemzetiségűek alkotják. Négy ilyen település van Kárpátalján, név szerint Beregszász, Csap, Visk és Beregrákos. Ezen a négy településen 21 467 magyar él, ami a Kárpátalján élő magyarság 14,2%-a.

A negyedik csoportot szintén nagy települések alkotják, ám itt a magyarok aránya alacsonyabb, nem haladja meg a 25%-ot. Öt helység tartozik ide: Ungvár, Munkács, Nagyszőlős, Técső és Aknaszlatina. Ezen települések mindegyikén több mint kétezer, az ötön együtt pedig 23 079 magyar él, akik a kárpátaljai magyarság 15,2%-át alkotják.

A harmadik és a negyedik csoportba sorolt településeken a magyarok aránya kisebb, de az összlétszámuk nagy, s így szintén képesek arra, hogy nemzetiségi intézményeket tartsanak fenn, méreteikből és funkciójukból adódóan esetleg olyanokat is, amelyek jelentősége túlterjed a településhatárokon. A helységek vegyes nemzeti összetétele ugyan elősegíti az asszimilációt, viszont azok nagyobb mérete a fejlődés szempontjából kedvező.

Az ötödik cluster közel fele részben magyarok által lakott falvakat tartalmaz. Kárpátalján 12 ilyen van: köztük a hagyományosan vegyes etnikumú Császlóc, Fancsika, Feketeardó, Gödényháza, Korláthelmece és Tekeháza, a XX. században települt Kisbakos, Nagybakos és Nagybakta, illetve az ungvári agglomerációhoz tartozó, és a betelepülések által felhígított magyarságú Homok, Koncháza és Ungtarnóc (Függelék, térképek). A felsorolt településeken 5304 magyar él, azaz a vidék magyarságának 3,5%-a. A magyarok kisebb aránya és összlétszáma miatt a közösség jövője és fejlődése e falvakban bizonytalan.

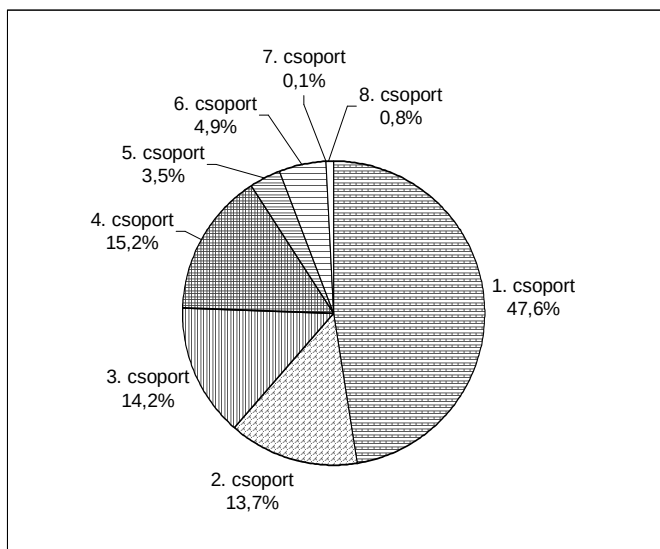
A hatodik csoportba a szórványmagyarság települései kerültek. 23 ilyen település van Kárpátalján, a magyarok száma bennük 7374, ez a magyar lakosság

4,9%-át jelenti. A csoportban találjuk a városok közül Husztot, Szolyvát és Rahót. Ide tartoznak a felső-Tisza-vidéki nagyobb szórványtelepülések, mint például Körösmező, Nagybocksó, Gyertyánliget, vagy Királyháza. A tömeges betelepülés miatt elszórványosodott a magyarság az ungvári agglomeráció korábban vegyes etnikumú falvaiban, köztük Ketergényben, Minajban és Órdarmán (Függelék, térképek). Szórványmagyarság él, továbbá, néhány kisebb, a magyar nyelvterületen fekvő ukrán faluban, például Kovászón és Cservonán. A rendszerváltás előtt az ide sorolt településeken az anyanyelvi intézményeket csak a helyenként még megtűrt katolikus és református egyház képviselte. A fordulat után a helyi közösségek és a magyar érdekvédelmi szervezetek erőfeszítései nyomán több helyen sikerült beindítani a magyar nyelv oktatását, sőt, Huszton, Rahón és Körösmezőn magyar iskola is nyílt.

A hetedik településtípust a kisszámú, de jelentős arányú magyar kisebbség lakta aprófalvak alkotják. Mindössze két ilyen település van, Kincses és Csikósgorond, ahol összesen 104 magyar él, azaz a megye magyarságának 0,1%-a. Ezeken a településeken anyanyelvi intézmények a csekély lélekszámból kifolyólag nincsenek.

A nyolcadik csoport a számottevő magyar népességgel nem rendelkező helységekből áll. 485 ilyen helység van Kárpátalján, ahol összességében 1285 (0,8%) magyar él.

Az utóbbi három településtípuson élő magyarság az asszimiláció szempontjából a legveszélyeztetettebb, az anyanyelvhasználat szórványhelyzetből adódó visszaszorulása körükben előrehaladott állapotban van.

22. ábra. A különböző településcsoportokon élő magyar lakosság aránya a kárpátaljai magyarságban (a csoportok leírását lásd fent!).

Tekintsük át most a kárpátaljai magyarság népesebb közösségeinek otthont adó településeket!

A legnagyobb magyar közösség továbbra is Beregszászban él, lélekszáma megközelíti a 13 ezret (Függelék, I. táblázat). Az 1989-es népszámlálás óta a beregszászi magyarok száma 15,5%-kal csökkent és az összlakosságon belüli aránya pedig 50% alá esett. A relatív többséget azonban még sikerült megőrizni a városban. A második legszámosabb magyar népességgel a megyeszékhely rendelkezik, bár itt is jelentős mértékű, 13,1%-os fogyatkozás következett be a két népszámlálás között. Ungváron 2001-ben közel 8 ezer magyart számláltak össze, ami az össznépesség kevesebb mint 7%-át tette ki. A kárpátaljai magyarság számát apasztó három fő tényező (demográfiai krízis, kivándorlás, asszimiláció) közül Beregszászban a második és az első, míg Ungváron mind a három jelentős szerepet játszott a magyarok fogyásában.

A munkácsi magyarság a közel 7 ezres lélekszámával a harmadik legszámosabb a megye településeinek magyar közösségei között. Az előző két várossal szemben, Kárpátalja második legnagyobb városában a magyarok száma, a három előbb említett tényező hatása ellenére, 3,9%-kal gyarapodott 1989 és 2001 között. Ennek magyarázatát, mint már a magyarság lélekszámának változását elemző részen kitértünk rá, abban látjuk, hogy a munkácsi, többségében magyar anyanyelvű cigányság egy része 2001-ben magát magyarnak vallotta (amiben nem kis szerepe volt a státusztörvénynek). Ezzel a gyarapodással együtt, Munkácson a magyarok az össznépesség mindössze 8,5%-át alkotják.

A falvak közül a legtöbb magyarnak, több mint 5 ezer főnek, az Ungvári járási Nagydobrony ad otthont, ahol nemzettársaink a lakosság több mint 90%-át teszik ki. A nagydobronyi közösség az egyik legstabilabb, legéletképebb Kárpátalján: az asszimiláció nem, a kivándorlás csak kevésbé érintette, a születésszám egészen 2001-ig meghaladta a halálózást. A két utóbbi népszámlálás között mind a falu összlakossága, mind az itt élő magyarság száma gyarapodott.

A nyelvszigetek közül a Huszti járási városi típusú település, Visk rendelkezik a legnagyobb létszámú magyarsággal: a közel 3700 fő a helység össznépességének a 45,4%-a. A viski magyarok számának 5%-os fogyását 1989 és 2001 között főleg a kivándorlás számlájára írhatjuk.

Közel azonos számú, három és fél ezrenyi, magyarnak ad otthont Kárpátalja két kisvárosa, Nagyszőlös és Csap. Arányukban azonban a nagyszőlösi nemzettársaink mindössze az összlakosság 14,3%-át, míg a csapiak a 39,4%-át alkotják. Nagyszőlösön a két népszámlálás között jelentős, közel félezres gyarapodást könyvelhetett el a magyarság, melynek nyomán nőtt az össznépességen belüli aránya is. A gyarapodás fő tényezőjének a vegyes vagy bizonytalan etnikai identitású népesség reasszimilációját tartjuk. Csapon ugyan csökkent a magyarok száma, ám, mivel a csökkenés arányában kisebb volt a város összlakossága számának csökkenésénél, a magyarság aránya valamelyest emelkedett. A városon belüli relatív többséget azonban valószínűleg az ukránok vették át az oroszok rovására történt nagyobb arányú tényeresük nyomán.

A Nagyszőlősi járás magyar nyelvterületre eső városi típusú településén, Tiszaújlakon, a magyarság alkotja a többséget (2772 fő), de jelentős számú ukrán települt a helységbe az utóbbi 50 év folyamán. Az utóbbi népszámlálás tanúsága szerint a helységben a magyarok aránya meghaladja a teljes népesség négyötödét. A két népszámlálás között a településen mind a magyarság száma, mind az aránya nőtt (161 fővel, illetve 5,2%-kal). Megjegyezzük, hogy a Tiszaújlakon magyarként összeírt népesség közel negyede (kb. 700 fő) magát magyarnak valló cigány. A magyarság gyarapodásának fő összetevője a településen e nemzetrész magasabb természetes szaporulata volt.

A magyar nyelvterület másik városi típusú települése, a vasúti csomópontként közismert Bátyú, a Beregszászi járásban van. Tiszaújlakhoz hasonlóan, sőt, azt meghaladó mértékben, az utóbbi fél évszázadban szláv betelepülőkkel hígtották a valaha színmagyar lakosságot. Ennek következtében 2001-ben a lakosság mindössze 62,7%-a, azaz 1894 fő volt magyar. 1989 óta valamelyest csökkent a bátyúi magyarság lélekszáma, és erőteljesebben, több mint 5%-kal, az aránya. A lélekszám csökkenésének fő összetevője a természetes fogyás volt, az arány csökkenéséé pedig a 2001-es tavaszi árvizet követő betelepülési hullám az elöntött közeli ukrán telepesfalvakból, Badórol és Danilovkáról.

Több mint kétezer magyar él a Felső-Tisza-vidék Visken kívüli két másik nyelvszigetén, Técső városában, és a Técsői járás városi típusú településén, a román nyelvterületre eső Aknaszlatinán. A közel tízezer lakosú helységek népességének egynegyede magyar. A két utolsó népszámlálás között mindkét településen jelentősen visszaesett a magyarok száma: Técsőn 334 fővel, Aknaszlatinán 530-cal. Az összlakosságon belüli arány azonban csak Aknaszlatinán csökkent, mivel Técsőn a város teljes népessége gyorsabb ütemben fogyott.

A kárpátaljai magyarok többsége nemzetiségileg közel homogén közepes és kis falvakban él, amelyek a magyar nyelvterületen helyezkednek el. Közöttük a legnagyobbak több mint kétezer magyar lakost számlálnak. Ilyenek Gát, Vári, Mezőkaszony és Nagyberég a Beregszászi járásban, Dercen és Csongor a Munkácsiban, Salánk és Tiszabökény a Nagyszőlősiben. A felsoroltak össznépességének és magyarságának a száma 1989 és 2001 között alig módosult, Mezőkaszony kivételével, ahol a tíz százalékot meghaladó csökkenést mindkét mutatónál főként a kivándorlás számlájára írhatjuk.

Fontosnak tartjuk még megemlíteni a Munkácsi járásban, az Ungvár–Munkács főútvonal mentén fekvő vegyes lakosságú magyar nyelvszigetet, Beregrákost. A viszonylag magas születésszám itt szinten tartotta a magyarok számát és arányát (1493 fő, 45,5%).

Végezetül a legnépesebb szórványokat említjük meg: ezek Huszt (1706 fő, 6,0%), Rahó (1037 fő, 6,9%) és a Rahói járásban fekvő Körösmező (809 fő, 10,1%). A huszti magyarok lélekszáma 1989 és 2001 között alig csökkent, miközben arányuk emelkedett (talán a bizonytalan etnikai identitású népesség nagyobb számban vallotta magát magyarnak). Ugyanakkor Rahón és Körösmezőn az asszimiláció erőteljesen érezte a hatását, 15–20%-kal csökkentve a magyarok számát.

A megye lakosságának anyanyelvi összetétele⁴

A 2001-es ukrainai népszámlálás felmérte a népesség anyanyelvi összetételét, továbbá rákérdezett az egyéb beszélt nyelvekre is. Az anyanyelv fogalmát Ukrajnában az általában használt nyelv értelmében alkalmazzák. A nemzetiség és az anyanyelv eltérését az asszimilációs folyamatok egyik fontos mutatójának tekintik.

Az anyanyelv és a nemzetiség Kárpátalja lakosságának 97,1%-ánál megegyezik (VII. és VIII. táblázat). Azonban az egyes nemzetiségek esetében ez a mutató jelentős különbségekre hívja fel a figyelmet. A négy legszámosabb nemzetiség képviselőinek több mint 90%-a saját nemzete nyelvét nevezte meg anyanyelvként. A legmagasabb ez az arány az államalkotó ukránoknál (99,2%). Alig maradtak le ettől a tömbben élő románok (99,0%) és a nagyrészt tömbben élő magyarok (97,1%). Az oroszok között szórvány jellegű elhelyezkedésük ellenére is magas az orosz anyanyelvűek aránya (91,7%), ami az államalkotói közelmúltjuk örökségének tekinthető.

A megye kisebb nemzetiségei körében az anyanyelvként a saját nyelvüket használók aránya jóval alacsonyabb, többnyire 50% körüli, vagy az alatti. Az anyanyelvváltók magas aránya az asszimiláció folyamatának előrehaladottságára utal a kislélekszámú és szórványként települt népek között. Változatos a cigányság anyanyelvi összetétele: csak az ötödük anyanyelve a cigány; majdnem ennyien az ukránt, több mint 60%-uk pedig a magyart használja leginkább. A szlovákok körében közel azonos (40%-ot meghaladó) a szlovák és ukrán anyanyelvűek aránya. A jelentős arányú (11,3%) magyarul beszélő szlovák többsége Ungváron él. A németek fele használja a német nyelvet anyanyelvként, közel 40%-a az ukránt, a fennmaradók többsége pedig az orosz és a magyart. A beloruszok többsége orosz és belorusz anyanyelvű, ezen kívül sokuk az ukránt nevezte meg ilyen minőségben. Az egyéb kategóriába került kisebb nemzetiségek, ahová döntően a volt Szovjetunió betelepült népei kerültek, saját nyelvükön kívül nagyszámban használják az ukránt és az orosz is.

⁴ Az ebben és a következő fejezetben foglaltak részben megjelentek a „Tanulmányok a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról” című kiadvány „Kárpátalja lakosságának nyelvi összetétele a 2001-es ukrainai népszámlálás adatai alapján” című cikkében.

VII. táblázat. Kárpátalja népességének megoszlása nemzetiség és anyanyelv szerint a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Nemzetiség	Lélekszám	Közülük anyanyelveként nevezte meg					
		saját nemzete nyelvét	az ukránt	a magyar	a román	az orosz	egyéb nyelvet
ukránok	1 010 127	1 001 977	–	1851	248	5297	754
magyarok	151 516	147 056	3932	–	16	378	134
románok	32 152	31 846	163	22	–	42	79
oroszok	30 993	28 435	2451	65	18	–	24
cigányok	14 004	2871	2335	8736	12	28	22
szlovákok	5695	2480	2366	645	1	147	56
németek	3582	1810	1419	150	2	173	28
beloruszok	1540	576	283	9	1	666	5
egyebek	5005	1806	1342	195	80	1246	336
összesen	1 254 614	1 218 857	14 291	11 673	378	7977	1438

VIII. táblázat. Kárpátalja népességének százalékos anyanyelv szerinti megoszlása nemzetiségenként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján.

Nemzetiség	Lélekszám	Közülük anyanyelveként nevezte meg, %					
		saját nemzete nyelvét	az ukránt	a magyart	a román	az orosz	egyéb nyelvet
ukránok	1 010 127	99,2	–	0,2	0,0	0,5	0,1
magyarok	151 516	97,1	2,6	–	0,0	0,2	0,1
románok	32 152	99,0	0,5	0,1	–	0,1	0,2
oroszok	30 993	91,7	7,9	0,2	0,1	–	0,1
cigányok	14 004	20,5	16,7	62,4	0,1	0,2	0,2
szlovákok	5695	43,5	41,5	11,3	0,0	2,6	1,0
németek	3582	50,5	39,6	4,2	0,1	4,8	0,8
beloruszok	1540	37,4	18,4	0,6	0,1	43,2	0,3
egyebek	5005	36,1	26,8	3,9	1,6	24,9	6,7
összesen	1 254 614	97,1	1,1	0,9	0,0	0,6	0,1

Tanulságos az anyanyelvi összetétel változása a két utóbbi népszámlálás között.

Amint az természetes, Ukrajna függetlenné válása után az ukránok körében az anyanyelvként az ukránt megnevezők aránya valamelyest emelkedett (IX. táblázat). Az orosz anyanyelvű ukránok számának csökkenése egyértelműen az ukrán presztízsnyelvvé válásának tudható be. A magyar anyanyelvű ukránok száma viszont inkább azért esett vissza kevesebb mint a felére a két tárgyalt népszámlálás között, mert sokuk 2001-ben már magyar nemzetiségűnek vallotta magát.

A magyarok körében az anyanyelvként a magyart használók aránya a két népszámlálás között gyakorlatilag nem változott. Valamelyest nőtt az ukrán anyanyelvű magyarok aránya, miközben csökkent az ilyen minőségben az orosz megnevezőké.

Kisebb lett a más anyanyelvű románok aránya, párhuzamosan a román nyelvterületen kívül élő románok számának a csökkenésével.

Az oroszok nemcsak létszámukban fogyatkoztak meg Kárpátalján az utóbbi bő évtizedben, de az orosz nyelvet anyanyelvként használók aránya is csökkent a körükben. Ugyanakkor jelentősen emelkedett az ukrán anyanyelvű oroszok aránya a megyében. A folyamat egyértelműen az államváltással függött össze.

Nem változott az anyanyelvként a cigány nyelv valamelyik változatát használó romák aránya, a magyar nyelvűeké viszont a két népszámlálás között csökkent. Nem úgy a lélekszámuk: az 8 ezerről 8,7 ezerre emelkedett. Az arányuk csökkenésének okát abban látjuk, hogy a magyar nyelvű cigányság 2001-ben a korábbinál nagyobb részben vallotta magát magyar nemzetiségűnek. Az ukrán presztízsnyelvvé válása vonhatta maga után az ilyen anyanyelvű romák arányának a növekedését.

Jelentős változáson ment keresztül a kárpátaljai szlovákok anyanyelvi összetétele. Az államhatalom változása magyarázhatja az ukrán anyanyelvűek arányának emelkedését, illetve az oroszokénak a visszaesését. A magyar–szlovák vonatkozásban végbement nyelvi eltolódást a kárpátaljai szlovákok körében az indokolhatja, hogy a magukat annak idején kényszerből szlováknak valló magyarok (a magyar anyanyelvű szlovákok jelentős hányada) egy része újra a magyarok között szerepel.

Szintén jelentős eltolódás figyelhető meg a németek anyanyelvi összetételében a két népszámlálás között. A német anyanyelvűek számottevő kivándorlása alaposan visszavetette azok arányát. Jelentősen emelkedett ugyanakkor a nyelvi asszimiláció előrehaladott fokán álló, ám most a gyökereikhez visszatérő ukrán és magyar nyelvű németek aránya.

Az asszimilációs folyamat előrehaladását szemlélteti a belorusz anyanyelvű beloruszok arányának csökkenése az utóbbi bő évtizedben. Az ukrán államnyelvvé válása eredményezte az anyanyelvként ezt a nyelvet megnevezők arányának jelentős emelkedését a fehéroroszok körében.

Összességében Kárpátalján a lakosság 81,0%-a ukrán, 12,7%-a (158 729 fő) magyar, 2,9%-a orosz és 2,6%-a román anyanyelvű. A megyében három nyelvet használnak nagyobb számban anyanyelvként más nemzetiségűek: az ukránt (több mint 14 ezren), a magyart (közel 12 ezren) és az orosz (közel 8 ezren). A magyar anyanyelvű nem magyarok többsége cigány (74,8 %), ukrán (15,9%) és szlovák (5,5%). A nem magyar anyanyelvű magyarok 88,2%-a az ukránt, 8,5%-a az orosz nevezte meg anyanyelvként.

IX. táblázat. A népesebb nemzetiségek anyanyelvi megoszlása Kárpátalján az 1989-es és a 2001-es népszámlálások adatai alapján százalékban (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b; Laver, Zilhalov, 1991).

Nemzetiség	Anyanyelve és nemzetisége megegyezik, %		Ukrán anyanyelvű, %		Magyar anyanyelvű, %		Orosz anyanyelvű, %	
	1989	2001	1989	2001	1989	2001	1989	2001
ukránok	98,5	99,2	–	–	0,5	0,2	1,0	0,5
magyarok	97,2	97,1	2,1	2,6	–	–	0,6	0,2
románok	98,2	99,0	0,7	0,5	0,2	0,1	0,5	0,1
oroszok	95,8	91,7	3,8	7,9	0,3	0,2	–	–
cigányok	20,5	20,5	12,3	16,7	65,7	62,4	1,0	0,2
szlovákok	34,9	43,5	33,2	41,5	25,8	11,3	5,3	2,6
németek	74,1	50,5	18,4	39,6	1,0	4,2	6,1	4,8
beloruszok	45,2	37,4	7,5	18,4	0,6	0,6	46,6	43,2

Folytassuk az anyanyelvi összetétel falu–városi bontású elemzésével!

A megyében saját nyelvterülettel rendelkező három nemzet (ukrán, magyar, román) képviselői faluhelyen magasabb (99%-ot meghaladó) arányban tekintik anyanyelvüknek a nemzetük nyelvét (X–XIII. táblázat). A más anyanyelvű ukránok többsége falun a magyart használja ilyen minőségben, míg városon magasan az orosz nyelv vezet a körükben.

Jóval alacsonyabb az anyanyelvként a saját nemzete nyelvét megnevezők aránya a városi magyarság körében (mindössze 93,2%), ami szemléletesen mutatja, hogy a magyarok asszimilációjának a fő színterét a városok alkotják. A nem magyar anyanyelvű magyarok mindkét településtípuson többnyire ukránul beszélnek.

A számosabb közösségeket csak a városokban alkotó oroszok viszont jobban ki vannak téve az asszimilációnak faluhelyen. Ezt támasztja alá az anyanyelvként a saját nyelvét használó oroszok magasabb aránya a városokban (92,2 %, szemben a falvak 89,2%-ával).

X. táblázat. Kárpátalja városi népességének megoszlása nemzetiség és anyanyelv szerint a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003a).

Nemzetiség	Lélek- szám	Közülük anyanyelveként nevezte meg					
		saját nemzete nyelvét	az ukránt	a magyart	a románt	az oroszt	egyéb nyelvet
ukránok	356 711	350 321	–	1146	25	4905	314
magyarok	53 598	49 958	3 197	–	16	357	70
románok	5 477	5 311	112	17	–	31	6
oroszok	25 866	23 860	1 935	46	5	–	20
cigányok	7 149	2 400	1 660	3 061	0	13	15
szlovákok	4 029	1 409	1 813	616	1	141	49
németek	2 556	1 218	1 044	142	0	135	17
beloruszok	1 227	390	222	7	1	603	4
egyebek	3 816	1 259	1 014	115	15	1 097	316
összesen	460 429	436 126	10 997	5 150	63	7 282	811

XI. táblázat. Kárpátalja városi népességének százalékos anyanyelv szerinti megoszlása nemzetiségenként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján.

Nemzetiség	Lélek- szám	Közülük anyanyelveként nevezte meg, %					
		saját nemzete nyelvét	az ukránt	a magyart	a románt	az oroszt	egyéb nyelvet
ukránok	356 711	98,2	–	0,3	0,0	1,4	0,1
magyarok	53 598	93,2	6,0	–	0,0	0,7	0,1
románok	5 477	97,0	2,0	0,3	–	0,6	0,1
oroszok	25 866	92,2	7,5	0,2	0,0	–	0,1
cigányok	7 149	33,6	23,2	42,8	0,0	0,2	0,2
szlovákok	4 029	35,0	45,0	15,3	0,0	3,5	1,2
németek	2 556	47,7	40,8	5,6	0,0	5,3	0,7
beloruszok	1 227	31,8	18,1	0,6	0,1	49,1	0,3
egyebek	3 816	33,0	26,6	3,0	0,4	28,7	8,3
összesen	460 429	94,7	2,4	1,1	0,0	1,6	0,2

XII. táblázat. Kárpátalja falusi népességének megoszlása nemzetiség és anyanyelv szerint a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003a).

Nemzetiség	Lélek- szám	Közülük anyanyelveként nevezte meg					
		saját nemzete nyelvét	az ukránt	a magyart	a románt	az oroszt	egyéb nyelvet
ukránok	653 416	651 656	–	705	223	392	440
magyarok	97 918	97 098	735	–	0	21	64
románok	26 675	26 535	51	5	–	11	73
oroszek	5127	4 575	5 16	19	13	–	4
cigányok	6855	4 71	6 75	5675	12	15	7
szlovákok	1666	1 071	5 53	29	0	6	7
németek	1026	5 92	3 75	8	2	38	11
beloruszok	313	1 86	6 1	2	0	63	1
egyebek	1189	547	328	80	65	149	20
összesen	794 185	782 731	3294	6523	315	695	627

XIII. táblázat. Kárpátalja falusi népességének százalékos anyanyelv szerinti megoszlása nemzetiségenként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján.

Nemzetiség	Lélek- szám	Közülük anyanyelveként nevezte meg, %					
		saját nemzete nyelvét	az ukránt	a magyart	a románt	az oroszt	egyéb nyelvet
ukránok	653 416	99,7	–	0,1	0,0	0,1	0,1
magyarok	97 918	99,2	0,8	–	0,0	0,0	0,1
románok	26 675	99,5	0,2	0,0	–	0,0	0,3
oroszek	5127	89,2	10,1	0,4	0,3	–	0,1
cigányok	6855	6,9	9,8	82,8	0,2	0,2	0,1
szlovákok	1666	64,3	33,2	1,7	0,0	0,4	0,4
németek	1026	57,7	36,5	0,8	0,2	3,7	1,1
beloruszok	313	59,4	19,5	0,6	0,0	20,1	0,3
egyebek	1189	46,0	27,6	6,7	5,5	12,5	1,7
összesen	794 185	98,6	0,4	0,8	0,0	0,1	0,1

A fentieknél sokkal nagyobb különbségek mutatkoznak a városi és a falusi cigányság nyelvhasználatában. A városi romák körében magasabb a cigány (33,6%) és az ukrán (23,2%) anyanyelvűek aránya, míg a magyart viszonylag ki-

sebb arányban használják ilyen minőségben (42,8%). A többnyire magyar falvakban élő falusi cigányság döntő része (82,8%) viszont magyarul beszél.

A kárpátaljai szlovákok inkább falun őrzik anyanyelvüket, ahol közel kétharmaduk a szlovákok, egyharmaduk az ukránt használja. A városi szlovákságnak ezzel szemben csak alig több mint egyharmada nevezte meg anyanyelvüként a szlovákokat, majdnem fele az ukránt és jelentős része a magyart (15,3%).

A németek is nagyobb arányban tartották meg az anyanyelvüket a falvakban, bár a különbség a településtípusok között kevésbé markáns, mint a szlovákoknál. Magyar anyanyelvű németek inkább a városiakok között fordulnak elő, 5,6%-os arányban.

A beloruszok szintén nagyobb mértékben asszimilálódtak a városi környezetben, ahol főleg az oroszosodás jellemző rájuk (49,1%-uk orosz anyanyelvű).

XIV. táblázat. A bal oldali oszlopban megadott nemzetiség közigazgatási egységeken belüli számarányának és a közigazgatási egységben az adott nyelvet anyanyelvként használó különböző nemzetiségű népesség arányának az összefüggését számszerűsítő korrelációs együtthatók kereszttáblázata (a 95%-os szinten szignifikáns összefüggéseket mutató korrelációs együtthatók félkövérrel jelölve).

a) Pearson-féle korreláció

Nemzetiség	Anyanyelvként a bal oldali oszlop nemzetiségének nyelvét használó			
	ukránok	magyarok	oroszok	egyebek
ukránok	0,514	0,590	0,654	0,563
magyarok	0,825	0,542	0,897	0,752
oroszok	0,959	0,258	0,497	0,429
cigányok	-0,163	-0,087	-0,170	-0,327

b) Kendall-féle korreláció

Nemzetiség	Anyanyelvként a bal oldali oszlop nemzetiségének nyelvét használó			
	ukránok	magyarok	oroszok	egyebek
ukránok	0,540	0,672	0,563	0,430
magyarok	0,700	0,781	0,719	0,711
oroszok	0,726	0,377	0,328	0,234
cigányok	0,050	0,099	-0,026	-0,160

c) Spearman-féle korreláció

Nemzetiség	Anyanyelvként a bal oldali oszlop nemzetiségének nyelvét használó			
	ukránok	magyarok	oroszok	egyebek
ukránok	0,754	0,820	0,744	0,506
magyarok	0,860	0,907	0,853	0,849
oroszok	0,829	0,395	0,478	0,279
cigányok	0,107	0,100	-0,026	-0,141

Folytassuk a számosabb kárpátaljai nemzetiségek anyanyelvi összetételének területi sajátosságai! Vizsgálatainkhoz járási bontású adatokat használtunk.

Elemeztük az összefüggést az egyes nemzetiségek közigazgatási egységekenbeli aránya és az adott nemzetiség nyelvét anyanyelvként használók különböző etnikumokon belüli aránya között. Ehhez korrelációsszámítást végeztünk, amit eloszlásvizsgálat előzött meg, hogy kiválaszthassuk a megfelelő korrelációs együtthatót. A vizsgálatot a Kolmogorov–Szmimov-próbával hajtottuk végre. Az összevetendő adatsorok többségének eloszlása szignifikánsan nem különbözött a normális eloszlástól, kivéve a magyar és az orosz anyanyelvű cigányok arányának járási adatait. Ebből kiindulva, alkalmazhatónak ítéltük az adatsorok normális eloszlását feltételül szabó Pearson-féle korrelációt, de az eredmények megbízhatóságának fokozása érdekében kiszámítottuk a fenti feltételhez nem kötött Kendall-és Spearman-féle korrelációs együtthatókat is (*Ketskemény, Izsó, 1996*).

A korrelációs együtthatók egybehangzóan szignifikáns összefüggést jeleztek az ukrán és a magyar nyelvet anyanyelvként használó adott nemzetiségűek aránya és az említett nemzetiségek össznépességen belüli aránya között Kárpátalja közigazgatási egységeiben (XIV. táblázat). Az orosz anyanyelvű ukránok aránya szintén markánsan összefügg az oroszok arányával a népességen belül, viszont az orosz anyanyelvűek más nemzetiségeken belüli aránya már nem minden esetben szolgáltatott szignifikáns korrelációt az oroszok százalékarányával.

Az ukránok körében az ukrán anyanyelvűek aránya Ungvárt, Munkácsot, Beregszászt és a Beregszászi járást kivéve mindenütt 99% fölötti (XV. táblázat). A három említett megyei alárendeltségű városban az orosz nyelv használata is viszonylag elterjedt az államalkotó nemzet képviselői körében (1,8 és 3,1% közötti az orosz anyanyelvű ukránok aránya). A Beregszászi és a Nagyszőlősi járás ukrán nemzetiségű, de nem ukrán anyanyelvű lakosai között a legtöbb a magyart tekinti anyanyelvének (az ukránok 0,9 és 0,7%-a). Beregszászban ugyancsak jelentős, 1,4%-os a magyar anyanyelvű ukránok aránya.

A magyarság anyanyelvi összetétele közigazgatási egységenként jóval nagyobb szórást mutat (XVI. táblázat). Kitűnik anyanyelvi homogenitásával a magyar nyelvterületet magába foglaló négy járás és Beregszász város magyar lakossága. Hasonlóan magas (98,3%) érték jellemzi a nyelvterületen kívül eső Huszti járást, ahol a magyarok túlnyomó része egy nyelvszigetet alkotó településen, Visken összpontosul. Munkács, Ungvár és a Técsői járás magyarsága 90% körüli arányban tekinti a magyart az anyanyelvének. Nemzettársaink itt nagyszámú kisebbségeket alkotnak a településeken. Legkisebb a magyar anyanyelvű magyarok aránya a kisszámú szórványtelepülések vidékein, ahol ez az érték 80% alatt marad (helyenként jóval), ami az asszimiláció előrehaladottságára utal. Az egyéb anyanyelvű magyarok döntő többsége az ukránt nevezte meg anyanyelveként.

Az oroszok között legtöbben Beregszászban, Munkácson, Ungváron és a Beregszászi járásban, azaz a nemzetiségileg sokszínűbb közigazgatási egységekben használják anyanyelvként az orosz (XVII. táblázat). A nemzetiségileg homo-

génabb járásokban viszont az ukrán anyanyelvű oroszok aránya többnyire meghaladja a 10%-ot. Figyelemre méltó a magyar anyanyelvűek 2,8%-os aránya az oroszok körében a Beregszászi járásban.

Az anyanyelvhasználat legmarkánsabb területi különbségei a cigányoknál fedezhetők fel (XVIII. táblázat). Mint azt fentebb már említettük, a kárpátaljai cigányság egésze többségében magyar anyanyelvű. Ez jellemzi Beregszász és Munkács, továbbá a Beregszászi, a Munkácsi és az Ungvári járások roma népességének a zömét is. Az ungvári és a huszti romák, valamint az Ökörmezői és a Rahói járások cigánysága többségében a saját nyelvét használja. Egy harmadik csoportot alkot az Ilosvai, a Nagybereznai, a Nagyszőlősi, a Perecsenyi és a Szolyvai járás, ahol a romák nagyobbik hányada ukrán anyanyelvű.

XV. táblázat. Az ukrán népesség anyanyelvi összetétele Kárpátalja közigazgatási egységeiben a 2001-es népszámlálás adatai alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Közigazgatási egység	Az ukránok aránya, %	Adott anyanyelvűek aránya az ukránok között, %			
		ukrán	magyar	orosz	egyéb
Beregszász város	38,9	96,8	1,4	1,8	0,0
Huszt város	89,3	99,5	0,0	0,4	0,0
Munkács város	77,1	97,5	0,4	2,0	0,1
Ungvár város	77,8	96,2	0,5	3,1	0,1
Beregszászi járás	18,8	98,8	0,9	0,3	–
Huszti járás	95,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Ilosvai járás	98,6	100,0	0,0	0,0	0,0
Munkácsi járás	84,0	99,6	0,1	0,1	0,3
Nagybereznai j.	96,3	99,9	0,0	0,0	0,0
Nagyszőlősi járás	71,4	99,1	0,7	0,2	0,0
Ökörmezői járás	99,1	100,0	–	0,0	–
Perecsenyi járás	96,3	99,0	0,0	0,1	0,8
Rahói járás	83,8	99,8	0,0	0,1	0,1
Szolyvai járás	94,5	99,5	0,0	0,2	0,2
Técsői járás	83,2	99,9	0,0	0,1	0,0
Ungvári járás	58,4	99,0	0,3	0,7	0,0
Volóci járás	98,8	99,9	0,0	0,1	0,0
összesen	80,5	99,2	0,2	0,5	0,1

XVI. táblázat. A magyar népesség anyanyelvi összetétele Kárpátalja közigazgatási egységeiben a 2001-es népszámlálás adatai alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Közigazgatási egység	A magyarok aránya, %	Adott anyanyelvűek aránya a magyarok között, %			
		ukrán	magyar	orosz	egyéb
Beregszász város	48,1	0,5	99,2	0,2	0,0
Huszt város	5,4	22,2	77,1	0,5	0,1
Munkács város	8,5	6,6	92,4	0,8	0,2
Ungvár város	6,9	9,5	87,7	2,4	0,3
Beregszászi járás	76,1	0,1	99,8	0,0	0,0
Huszt járás	3,9	1,6	98,3	0,1	0,0
Ilosvai járás	0,1	25,4	73,7	0,9	–
Munkácsi járás	12,7	1,0	98,9	0,0	0,2
Nagybereznai j.	0,1	33,3	66,7	–	–
Nagyszőlősi járás	26,2	2,0	97,9	0,1	0,0
Ökörmezői járás	0,0	75,0	25,0	–	–
Percsenyi járás	0,2	29,5	69,2	1,3	–
Rahói járás	3,2	23,8	75,9	0,2	0,1
Szolyvai járás	0,7	45,4	53,8	0,3	0,5
Técsői járás	2,9	6,7	93,8	0,2	0,3
Ungvári járás	33,4	0,7	99,0	0,2	0,1
Volóci járás	0,1	28,0	68,0	4,0	–
összesen	12,1	2,6	97,1	0,2	0,1

XVII. táblázat. Az orosz népesség anyanyelvi összetétele Kárpátalja közigazgatási egységeiben a 2001-es népszámlálás adatai alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Közigazgatási egység	Az oroszok aránya, %	Adott anyanyelvűek aránya az oroszok között, %			
		ukrán	magyar	orosz	egyéb
Beregszász város	5,4	3,6	0,7	95,7	–
Huszt város	3,7	10,8	–	89,0	0,2
Munkács város	9,0	6,3	0,1	93,5	0,1
Ungvár város	9,6	6,5	0,1	93,2	0,1
Beregszászi járás	0,7	4,4	2,8	92,5	0,3
Huszt járás	0,9	9,7	–	90,2	0,1
Ilosvai járás	0,6	9,7	–	90,3	–
Munkácsi járás	0,7	11,0	0,6	88,3	0,1
Nagybereznai j.	0,7	26,2	–	73,8	–
Nagyszőlősi járás	1,2	10,4	0,4	89,2	–
Ökörmezői járás	0,5	13,5	–	86,5	–
Percsenyi járás	1,3	19,5	–	80,5	–

Rahói járás	0,8	14,1	0,1	85,1	0,6
Szolyvai járás	1,5	15,7	–	84,1	0,2
Técsői járás	1,0	8,1	0,2	90,8	0,8
Ungvári járás	2,0	7,5	0,3	92,1	0,1
Volóci járás	0,6	15,2	–	84,8	–
összesen	2,5	7,9	0,2	91,7	0,1

XVIII. táblázat. A cigány népesség anyanyelvi összetétele Kárpátalja közigazgatási egységeiben a 2001-es népszámlálás adatai alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Közigazgatási egység	A cigányok aránya, %	Adott anyanyelvűek aránya a cigányok között, %			
		ukrán	magyar	orosz	egyéb
Beregszász város	6,4	0,2	99,2	0,1	0,5
Huszt város	0,4	9,0	–	–	91,0
Munkács város	1,4	9,2	87,3	–	3,6
Ungvár város	1,5	8,6	5,2	0,6	86,6
Beregszászi járás	4,1	0,7	98,1	0,5	0,6
Huszt járás	0,0	100,0	–	–	–
Ilosvai járás	0,1	92,8	–	–	7,2
Munkácsi járás	1,3	2,2	92,6	0,1	5,1
Nagybereznai j.	1,6	99,6	–	–	0,4
Nagyszőlősi járás	0,8	51,4	15,0	–	33,6
Ökörmezői járás	0,2	–	–	–	100,0
Perecsenyi járás	0,4	65,9	–	–	34,1
Rahói járás	0,2	1,8	–	–	99,2
Szolyvai járás	1,4	95,9	4,1	–	–
Técsői járás	0,0	77,8	–	–	22,2
Ungvári járás	4,1	1,6	80,2	0,1	18,1
Volóci járás	0,0	100,0	–	–	–
összesen	1,1	16,7	62,3	0,2	20,5

Az anyanyelven kívül beszélt nyelvek

Mint említettük, a 2001-es népszámlálás az anyanyelven kívül beszélt egyéb nyelvekre is rákérdezett. Az egyéb beszélt nyelvek két fő csoportját az itt élő nemzetek nyelvei, illetve a világnyelvek alkotják. A census eredményei alapján a vidék nemzetiségei jóval nagyobb arányban beszélnek egymás nyelvét, mint a világnyelveket. Ez egyrészt a megye soknemzetiségű jellegéből adódik, másrészt az idegen nyelvek oktatásának alacsony általános színvonalával is összefügg.

Kárpátalján a legtöbben az oroszot beszélik, mint idegen nyelvet, ami még a szovjet rendszer örökségének tekinthető (XIX. és XX. táblázat). Megjegyezzük, hogy az oroszul tudók összeírt 27,2 %-os aránya a nem orosz anyanyelvűek körében túl alacsonynak tűnik, figyelembe véve, hogy a lakosság közel 25%-át a szovjet hadseregben szolgálatot teljesített férfiak alkotják, akik akarva-akaratlanul megtanultak oroszul. És a volt Szovjetunióban erre egyéb alkalmak is kínálkoztak...

A legnagyobb arányban egyéb beszélt nyelvként az államnyelvet nevezték meg: a nem ukrán anyanyelvűek majdnem fele beszéli azt. Érthető módon az ukránt, mint idegen nyelvet beszélők abszolút száma jóval kisebb az oroszénál, hisz jóval kisebb a nem ukrán anyanyelvűek száma, mint a nem oroszoké.

A 2001-es népszámlálás alkalmával Kárpátalján 36 176 személy nevezte meg a magyart általa beszélt idegen nyelvként, ami az egyéb beszélt nyelvek ranglistáján a harmadik helyet jelenti. A szám jelentős, bár csupán a nem magyar anyanyelvű népesség 3,3%-át teszi ki.

A többi helyi nyelvet jóval kevesebben beszélnek idegen nyelvként, például a szlovákok 5401, a románok 1597 más anyanyelvű kárpátaljai ismeri.

XIX. táblázat. Az anyanyelven kívül egyéb nyelvet is beszélők száma Kárpátalján nemzetiségenként és nyelvenként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Nemzeti- ség	Az anyanyelvén kívül az adott nyelven beszélők száma								Nem beszél egyéb nyelvet
	saját nem- zete nyelve	ukrán	ma- gyar	orosz	angol	német	fran- cia	egyéb	
ukránok	6647	–	31 352	266 330	6363	3306	864	11 342	695 425
magyarok	2518	68 896	–	46 098	973	537	132	1342	62 555
románok	91	7770	218	12 063	2	3	27	48	15 791
oroszok	1613	23 088	1198	–	1078	410	50	688	5871
cigányok	83	4606	1157	1634	0	1	0	83	7927
szlovákok	1260	3114	1252	1724	90	41	4	123	694
németek	558	2019	675	1151	30	–	6	98	621
beloruszok	140	1004	31	489	22	14	0	30	255
egyebek	385	2555	293	1775	132	56	8	199	1206
összesen	13 295	113 052	36 176	331 264	8690	4368	1091	13 953	790 345

XX. táblázat. Az anyanyelven kívül egyéb nyelvet is beszélők százalékaránya Kárpátalján nemzetiségenként és nyelvenként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Nemzetiség	Az anyanyelvén kívül az adott nyelven beszélők aránya, %								Nem beszél egyéb nyelvet
	saját nemzete nyelve	ukrán	magyar	orosz	angol	német	francia	egyéb	
ukránok	81,7	–	3,1	26,5	0,63	0,33	0,09	1,1	68,8
magyarok	56,5	46,7	–	30,5	0,64	0,35	0,09	0,9	41,3
románok	29,7	24,3	0,7	37,6	0,01	0,01	0,08	0,1	49,1
oroszok	63,1	80,9	3,9	–	3,48	1,32	0,16	2,2	18,9
cigányok	0,7	39,5	22,0	11,7	0,00	0,01	0,00	0,6	56,6
szlovákok	39,2	93,5	24,8	31,1	1,58	0,72	0,07	2,2	12,2
németek	31,5	93,3	19,7	33,8	0,84	–	0,17	2,7	17,3
beloruszok	14,5	79,9	2,0	55,9	1,43	0,91	0,00	1,9	16,6
egyebek	12,0	69,8	6,1	47,2	2,64	1,12	0,16	4,0	24,1
összesen	37,2	47,4	3,3	27,2	0,69	0,35	0,09	1,1	63,0

A világnyelvek közül, a világtendenciának megfelelően, az angol a legelterjedtebb. Azonban még ezt is tízezernél kevesebben beszélik, ami az össznépesség 1%-ától is jóval kevesebb. Az angolt jelentős lemaradással a német követi, azt pedig a francia.

A megye lakosságának nagyobb része, 63%-a, nem beszél semmilyen idegen nyelvet.

Jelentős nemzetiségi különbségek vannak az egyes idegen nyelveket beszélők aránya tekintetében. Nézzük, például, a saját nemzetisége nyelvét ismerők arányát azok között, akiknek eltér az anyanyelve és a nemzetisége (XIX. és XX. táblázat)! A legmagasabb ez az ukránoknál: az államalkotó nemzet nem ukrán anyanyelvű képviselőinek 81,7%-a beszél ukránul. Ugyancsak magas, 50% fölötti az említett arány az oroszok és a magyarok körében. A nem magyar anyanyelvű magyarok 56,5%-a, azaz a 4460 főből 2518 tud magyarul. A többi számosabb kárpátaljai nemzetiség anyanyelvként nem a saját nemzete nyelvét használó képviselői között csak a kisebbség ismeri a nemzeti nyelvet. Különösen alacsony a cigányság körében regisztrált 0,7%-os arány.

Az államnyelvet beszélők aránya legmagasabb az ukránok között szórványként élő nemzetiségek, így a szlovákok, a németek, az oroszok és a beloruszok körében. Az oroszok és a beloruszok közel egyötöde azonban, szórványhelyzete ellenére sem beszél ukránul, ami a korábbi szovjet nemzetiségi politika örökségének tekinthető.

A magyaroknak kevesebb mint a fele, 46,7%-a beszél csak ukránul, ami nem meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy az ukrán nyelv oktatása a magyar iskolákban alig több mint egy évtizedes múltra tekint mindössze vissza. A magyarság többsége pedig nyelvileg egynemű településeken él, ahol a környezet nem segíti elő az ukrán nyelv elsajátítását. Vonatkozik ez utóbbi megállapítás a nagy-

részt magyar falvakban élő cigányságra is, és fokozottan igaz a területileg még inkább elkülönült románokra.

A magyar nyelv ismerete a nem magyar anyanyelvű más nemzetiségű kárpátaljaiak között a szlovákok, a románok és a németek körében jellemző leginkább. A felsoroltak közel egyötöde tud magyarul. Jóval alacsonyabb ez az arány az ukránok és az oroszok esetében, megfelelően 3,1 és 3,9%. A magyarsággal Kárpátalján területileg legkevésbé érintkező románoknak csak a 0,7%-a beszéli a nyelvünket.

Oroszul legnagyobb arányban a volt Szovjetunió betelepült nem orosz népei beszélnek, köztük a legnagyobb lélekszámú beloruszok. A másik végletet a cigányok képviselik, akik közül csak durván minden kilencedik tud oroszul. A többségi nemzet megfelelő aránya alig haladja meg az egynegyedét. A megye többi őshonos nemzete, így a magyarok, körében az oroszul tudók aránya egyharmad körüli.

A világnyelvek ismerete Kárpátalján az urbanizáltsággal és az ehhez kapcsolódó iskolázottsággal korrelál erőteljesen. Ennek megfelelően az angol, a német és a francia nyelveken beszélők aránya az oroszok, a beloruszok, a szlovákok és a németek között magasabb. A magyarok és az ukránok körében közel azonos, a megyei átlagot közelítő a világnyelveket beszélők részaránya. Alig ismernek ilyeneket a románok és a cigányság képviselői.

Az idegen nyelvet nem beszélők arányában is jól nyomon követhetők a nemzeti eltérések. A jelentősebb kárpátaljai etnikumok ennek alapján két csoportba sorolhatók: akik között magas az egyéb nyelveket nem beszélők aránya és akik között alacsony. Az első csoportba kerültek az államalkotók, akik körében ez az arány a legmagasabb, a kétharmadot is meghaladó. A cigányok több mint fele és a románok közel fele ugyancsak egy nyelvű. A magyarság, melynek körében az egyéb nyelveket nem beszélők aránya 41,3%, még szintén a nagyobb arányban egy nyelvű népek csoportjába sorolható. A másik csoportot az oroszok, a szlovákok, a németek és a beloruszok alkotják, akik körében a más nyelveket nem beszélők aránya mindössze 10–20%.

Milyen sajátosságai vannak az idegen nyelvek ismeretének közigazgatási egységenként?

Az anyanyelvként nem a saját nemzete nyelvét használók között az adott nemzet nyelvét ismerők aránya alapján a megye közigazgatási egységei két markánsan elkülönülő csoportot alkotnak: az egyikben a nevezett arány 50% körüli, a másikban nem éri el a 30%-ot (XXI. és XXII. táblázat). A második csoportba azok a közigazgatási egységek kerültek, ahol az anyanyelvként nem a saját nemzete nyelvét használók többségét a cigányság teszi ki, azaz a Beregszászi, a Munkácsi, a Nagybereznai, a Szolyvai és az Ungvári járás, illetve Beregszász város. A nem cigány anyanyelvű románok ugyanis csak nagyon kis arányban beszélik a cigány nyelvet (XX. táblázat).

Az ukrán nyelv ismertsége a nem ukrán anyanyelvűek körében, érthető módon, a teljes egészében az ukrán nyelvterületre eső közigazgatási egységekben a legmagasabb, ahol a legintenzívebb a nyelvi érintkezés az ukránokkal. A legma-

gasabb értékeket Huszt városában, illetve az Ökörmezői és az Ilosvai járásban regisztrálták, ahol a nem ukrán anyanyelvű népesség több mint 80%-a beszél ukránul. A magyar nyelvterületet magába foglaló Beregszászi, Munkácsi, Nagyszőlősi és Ungvári járásokban, csakúgy mint Beregszász városban az ukránul tudók aránya az említett kategóriában jóval alacsonyabb: 24,9% (Beregszászi járás) és 51,8% (Nagyszőlősi járás) között változik. Szintén alacsony ez a mutató a Rahói és a Técsői járásokban, ahová a román nyelvterület nyúlik be.

A magyarul beszélő nem magyar anyanyelvűek aránya alapján magasan kiemelkedik a Beregszászi járás és Beregszász város, közel azonos, 28% körüli értékekkel. A magyar nyelv elterjedtsége a más anyanyelvűek körében itt érthető, figyelembe véve, hogy a járás majdnem teljesen a magyar nyelvterülethez tartozik. Jóval kevesebben, de számosan tudnak magyarul a Nagyszőlősi és az Ungvári járásokban is, ahol jelentős számú más anyanyelvű él a magyar nyelvterületen. A megye két nagy városában, Ungváron és Munkácson is jelentős a magyarul beszélő nem magyarok száma, arányuk meghaladja a 6%-ot. A magyar nyelvterülettől távolabb eső, illetve kevesebb és kisebb arányú magyarnak otthont adó Huszton alacsonyabb nyelvünk elterjedtsége a más anyanyelvűek körében. A többi közigazgatási egységben a magyar, mint idegen nyelv, ismerete jelentéktelen arányú. Meglepő a magyar nyelvterülettől távol eső és csak kisszámú szórvány magyarság által lakott Szolyvai járásban összeírt magyarul tudók viszonylag magas aránya (2,3%).

Az orosz nyelvet a megyei alárendeltségű városokban beszélik különösen nagy arányban (30–40% körül), míg legkevesebben a hegyvidéki Ökörmezői és Rahói járásokban. A magyar többségű Beregszászi járásban az oroszul tudó nem oroszok aránya átlag körüli. Az angol nyelv ismerete kiemelkedően magas (legalábbis kárpátaljai viszonylatban) a megyeszékhelyen. Azt a többi nagyváros követi, míg a Beregszászi járás a közigazgatási egységek rangsorában a középmezőnyben tanyázik az angolul tudók aránya alapján. Németül arányában a legtöbben Ungváron és Munkácson, míg franciául Huszton és Ungváron beszélnek.

XXI. táblázat. Az anyanyelven kívül egyéb nyelvet is beszélők száma Kárpátalján közigazgatási egységeként és nyelvenként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Közigazgatási egység	Az anyanyelvén kívül az adott nyelven beszélők száma								Nem beszél egyéb nyelvet
	saját nemzete nyelve	ukrán	magyar	orosz	angol	német	francia	egyéb	
Beregszász v.	307	7394	3255	9597	281	83	16	135	10 119
Huszt v.	547	2443	1043	9977	275	74	128	610	17 712
Munkács v.	2252	13 653	4615	27 884	1182	962	144	1556	37 148
Ungvár v.	5094	19 024	6929	41 029	4474	1522	377	4982	45 789
Beregsz-i j.	158	10 911	3072	14 395	186	78	20	91	31 245
Huszt-i j.	138	3624	1559	22 614	104	43	97	206	69 287
Ilosvai j.	208	813	176	26 844	170	140	37	498	72 313
Munkácsi j.	630	6212	1504	28 059	153	286	25	535	66 300
Nagyber-i j.	196	218	66	8138	93	68	4	226	19 293
Nagyszől-i j.	1095	17 117	7893	22 100	383	137	138	420	76 104
Ökörmezői j.	49	299	18	7190	35	62	1	46	42 247
Perecsenyi j.	357	674	189	8122	99	61	3	775	21 890
Rahói j.	640	6732	585	15 062	301	152	27	1057	69 178
Szolyvai j.	319	1075	1243	18 912	276	208	28	487	31 112
Técsői j.	482	9394	1386	38 392	149	199	23	979	125 059
Ungvári j.	768	13 297	2579	24 833	404	228	17	1217	38 667
Volóci j.	55	172	64	8116	125	65	6	133	16 882
összesen	13 295	113 052	36 176	331 264	8690	4368	1091	13 953	790 345

XXII. táblázat. Az anyanyelven kívül egyéb nyelvet is beszélők százalékaránya Kárpátalján közigazgatási egységenként és nyelvenként a 2001-es népszámlálás eredményei alapján (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003b).

Közigazgatási egység	Az anyanyelven kívül az adott nyelven beszélők aránya, %								Nem beszél egyéb nyelvet
	saját nemzete nyelve	ukrán	magyar	orosz	angol	német	francia	egyéb	
Beregszász v.	12,9	45,2	27,1	38,6	1,06	0,31	0,06	0,5	38,1
Huszt v.	57,1	85,0	3,4	32,6	0,86	0,23	0,40	1,9	55,6
Munkács v.	41,1	74,7	6,3	38,3	1,45	1,19	0,18	1,9	45,5
Ungvár v.	58,7	73,3	6,4	40,5	3,87	1,32	0,33	4,3	39,6
Beregsz-i j.	6,3	24,9	28,7	26,8	0,34	0,14	0,04	0,2	57,8
Huszt-i j.	47,6	78,0	1,7	23,5	0,11	0,04	0,10	0,2	71,5
Ilosvai j.	39,4	81,0	0,2	26,8	0,17	0,14	0,04	0,5	71,7
Munkácsi j.	26,6	38,8	1,7	27,9	0,15	0,28	0,02	0,5	65,4
Nagyber-i j.	24,7	76,0	0,2	29,0	0,33	0,24	0,01	0,8	68,4
Nagyszől-i j.	45,2	51,8	9,1	19,0	0,32	0,12	0,12	0,4	64,5
Ökörmezői j.	53,3	81,9	0,0	14,5	0,07	0,12	0,00	0,1	84,7
Perecsenyi j.	49,4	61,9	0,6	25,7	0,31	0,19	0,01	2,4	68,4
Rahói j.	51,6	48,2	0,7	16,7	0,33	0,17	0,03	1,2	76,1
Szolyvai j.	15,1	72,1	2,3	35,0	0,50	0,38	0,05	0,9	56,7
Técsői j.	41,2	33,2	0,8	22,6	0,09	0,12	0,01	0,6	72,8
Ungvári j.	19,7	43,5	5,5	34,2	0,54	0,31	0,02	1,6	52,0
Volóci j.	48,2	78,2	0,3	32,1	0,49	0,26	0,02	0,5	66,3
összesen	37,2	47,4	3,3	27,2	0,69	0,35	0,09	1,1	63,0

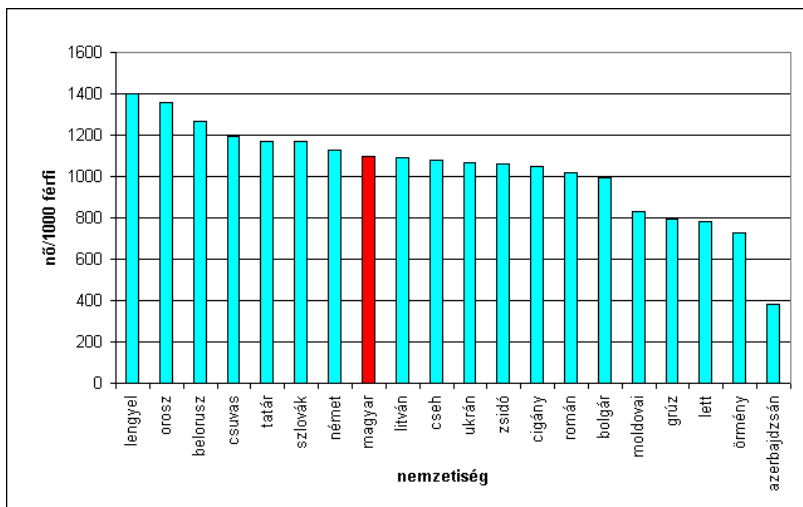
Nem és kor szerinti összetétel⁵

Elemzésünket a lakosság nem és kor szerinti összetételének bemutatásával folytatjuk.

2001-ben a férfiak Kárpátalja lakosságának a 48,2%-át alkották, vagyis 1000 férfira 1077 nő jutott (*Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003a*). Ez a legkedvezőbb mutató Ukrajna megyéi között, ahol az országos átlag 46,3% volt, ami 1000 férfira számítva 1159 nőt jelent (*Ukrajna Statisztikai Állami Bizottsága, 2002*). A kiegyenlítettebb nemi arány az országosnál magasabb születési rátával, és a jelentős nőtöbbletű idősebb korosztályok kisebb arányával függ össze.

A nemi arány különbségei a megye közigazgatási egységei között szintén a születési arányszámok és a korösszetétel függvényei. Ennek megfelelően, a férfi–nő arány legkiegyenlítettebbnek az Ökörmezői és a Técsői járásokban adódott (a férfiak a lakosság 49,3, illetve 49,2%-át alkották), míg a maximális nőtöbbletet a városokban regisztrálták: Ungváron a férfiak aránya 46,9, Beregszászban 47,1% volt.

Jelentős eltérések adódtak Kárpátalján az egyes nemzetek között is a nemi arányban (23. ábra). A legaránytalanabb nemi összetétel a kis létszámú, betelepült nemzetiségek jellemzője volt. A maximális nőtöbbletet a 100 főnél népesebb kárpátaljai nemzetiségek között a lengyelek, az oroszok és a beloruszok körében regisztrálták: náluk több mint 1200 nő jutott 1000 férfira (a lengyeleknél 1400). Ezek a szovjet korszakban bevándorolt népek, alacsony születési mutatókkal, elöregedett korszakozotttal, ami a jelentős nőtöbblet fő magyarázata.

23. ábra. Az 1000 férfira eső nők száma Kárpátalja 100 főnél népesebb nemzetiségei körében.

⁵ A fejezetben foglaltak részben publikálásra kerültek a „Népszámlálási körkép Közép-Európából 1989–2002” című kiadványban „Kárpátalja népessége és magyarsága a 2001. évi ukrainai népszámlálás hozzáférhető eredményeinek a tükrében” címmel.

Kedvezőbb volt a nagyobb lélekszámú őshonos népek nemi összetétele. A közöttük jelentkező különbségek döntően szintén a korösszetétellel magyarázhatók. A megyei átlagnál nagyobb volt a nőtöbbslet a magyarok között (1099 férfi/1000 nő), annál kisebb az ukránok (1068), a cigányok (1047) és a románok (1016) esetében.

Férfítöbbslet Kárpátalján azoknál a kis létszámú betelepült nemzeteknél figyelhető meg, amelyek mobilitása elsősorban a nőtlen férfiakra jellemző, illetve bevándorlásuk az utóbbi évtizedben is folytatódott. Ez főleg a kaukázusi népekre vonatkozik, így az azerbajdzsánokra, a grúzokra és az örményekre. A legrosszabb arányt az azerbajdzsánoknál regisztrálták, náluk 1000 férfira mindössze 383 nő jutott.

A korfák segítségével tekintsük át a lakosság korösszetételét!

Kárpátalja korfája szűkített alapú (24. ábra). Alapja az utóbbi másfél évtized születésszám-csökkenésének köszönhetően szűkül. Az 1980-as évek demográfiai pezsgését tükrözi a korfa kiszélesedése a tizenéves korosztályok magasságában, ami az 1960 körül született nagy létszámú korosztály szülőképes korba lépésével függött össze. Ez a csoport szintén jól kivehető hullámként jelenik meg az ábrán a 40. életév magasságában.

A harmincas korcsoportra eső és a két hullámhegyet elválasztó kisebb völgy a második világháború idején született kis létszámú korosztály gyerekeit tartalmazza. A múlt század kilencvenes évei születésszám-csökkenésének egyik összetevője, hogy ez a kisebb létszámú csoport került szülőképes korba. A másik, talán még jelentősebb összetevőt az időszak társadalmi-politikai változásai, illetve az ezekkel összefüggő gazdasági krízis jelenti.

Hirtelen szűkülés figyelhető meg az 54 év fölötti korosztály számában. Ez a születésszámok második világháború alatti visszaesésének máig jelentkező hatása, amely megtöri az idősebb korcsoportok lélekszámának a kor előrehaladtával való lassú természetes fogyását, azaz a korfa fokozatos szűkülését. Ez a fokozatos szűkülés a háború előtt született nemzedéknél is folytatódik egészen 80 éves korig. Itt a születések számának az első világháború alatt bekövetkezett erőteljes visszaesése érezteti mindmáig a hatását.

A korfa feltárja a lakosság összetételében meglévő nemi asszimetriákat is. A fiatal korosztályokban a férfiak vannak többségben. Ez azzal magyarázható, hogy valamivel több kisfiú születik, mint kislány. Később, a 30-as korcsoportban, a férfiak magasabb halandósága miatt a nemek aránya kiegyenlítődik, és az idősebb korosztályok már nőtöbbslettel jellemezhetők. Ez 60 év fölött válik különösen erőteljessé.

A magasabb halandóságot egyesek a férfiak által végzett nehezebb fizikai munkával, és a körükben gyakrabban előforduló közúti, illetve munkahelyi balesetekkel magyarázzák. Mások szerint az önpusztító életmódjuk, káros szenvedélyeik a felelősek ezért. Elterjedt az a nézet is, mely szerint a férfiak „biológiai programja” eleve rövidebb átlagéletkort feltételez. Valószínűnek tartjuk, hogy a várható élettartam jelentős nemi különbségében Kárpátalján a felsoroltak mindegyike szerepet játszik. A háborús férfiveszteségek ma már nem járulnak hozzá érzékelhetően a nőtöbbslethez a megyében.

Összességében, Kárpátalja korfája az elemzett sajátosságok, hullámok alapján hóember alakúként írható le (24. ábra), és a korfán az előregedés tendenciája jelentkezik.

Vessük össze az össznépeség korfájával, illetve egymással a városi és a falusi lakosságot! A következő sajátosságok figyelhetők meg (25. ábra):

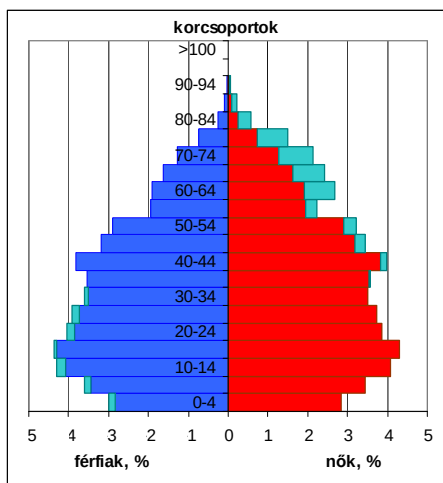
- A városi népeség korfája alul erőteljesebben szűkül, ami a gyerekkorúak kisebb arányára utal a városokban, mint a falvakban. Különösen nagy a különbség az 5–9 éves korosztálynál, míg a fiatalabbaknál ez csökken. E szerint a születésszám erőteljes visszaesése a városokban kb. 5 évvel előzte meg a falvak megfelelőjét.
- A 15 év fölötti korosztályban a mérleg átbillen: az idősebb tizenévesek nagyobb arányt képviselnek a városokban. Ez nagyrészt a városon tanuló és ott összeírt falusiak magas részarányának köszönhető a 15–19 éves korosztályban.
- Jellegzetes az említett korcsoport falvakban jelentkező nőtöbblete, ami a városok megfelelőjének jelentős férfitúlsúlyával áll szemben. Így mutatkozik meg a katonaidejüket töltő férfiak hiánya a falvakban, illetve jelenléte a katonai alakulatok többségének otthont adó városokban.
- A 20 és 40 év közötti generáció aránya közel azonos a különböző településtípusokon. Azonban, míg a falvakban az enyhe férfitöbblet a korcsoporton belül végig megmarad, a városi lakosság körében már 30 év fölött átmegy nőtöbbletbe.
- 40 év fölött az egyes korosztályokba tartozó férfiak aránya az összlakossághoz jelentősen nem különbözik településtípusonként. A nők körében viszont jelentős többlet figyelhető meg a városokban a 40–55 évesek, míg a falvakban a 65 év fölöttiek arányában. Ennek megfelelően, a városi lakosságon belül a nőtöbblet 40 év fölött végig erőteljes. A falvakban csak 60 éves kortól mondható ez el, akkor azonban a városinál is nagyobb arányú.

Kárpátalja korösszetételének nemzetiségi sajátosságait érzékelteti a 26. ábra, amelyre a magyarság korfája mellett a többségi nemzeté, továbbá, érdekessége miatt, az oroszoké és a cigányoké került rá. A korfák az alábbi jellegzetességeket mutatják:

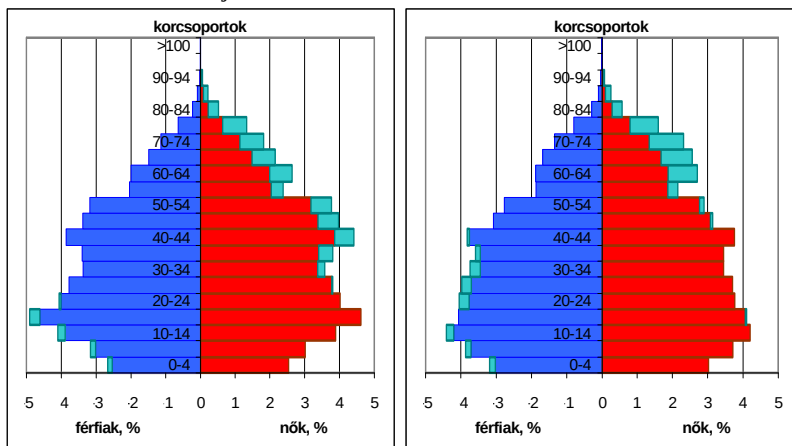
- A magyar és az ukrán korfa alakja hasonló, az orosz és a roma népeségé viszont markánsan különbözik tőlük.
- A legfiatalabb korosztály aránya, ami a születésszámmal van szoros összefüggésben, a magyarok körében valamivel alacsonyabb az ukránokénál. Kiemelkedően magas ez a cigányságnál, míg az oroszoké csupán az átlag töredéke.
- A 25 év alatti korcsoportok mindegyike kisebb arányt képvisel a magyarok között, mint az ukránoknál. A 25 és 45 év közötti kohorszok a két nemzet körében közel azonos százalékban vannak jelen, míg az idősebbek aránya nagyobb a magyaroknál.
- Az időskori nőtöbblet a magyarság körében számottevőbb, mint az ukránoknál.
- Sajátos, bűgócsiga alakja van a kárpátaljai oroszok korfájának, melynek legszélesebb részét az 50–54 éves korosztály alkotja. Feljebb hirtelen szűkül, tükrözve a második világháború hatását a születésszámmra. A fiatalabb korcso-

portokban a fokozatos szűkülést az alacsony születésszám magyarázza, illetve az elterjedt ukrán–orosz vegyes házasságokban születettek nagyobbreszt ukránként való számbavétele.

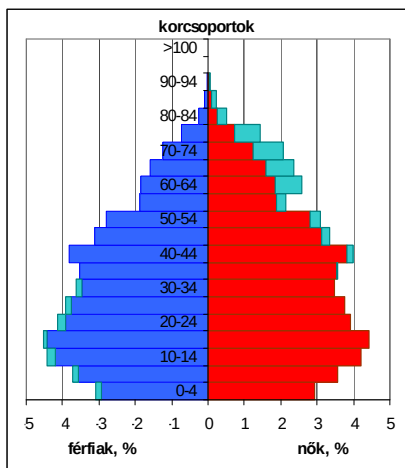
- A cigányok korfája a szakirodalom által jól ismert piramidális alakú, ami szinte ellentéte az oroszokénak, és a magas születésszámú népcsoportokat jellemzi. A korfa egyenes alapja azonban a születésszám mérséklődését tükrözi az utóbbi másfél évtized folyamán a romák körében is.
- Szembetűnő kontrasztot alkot az oroszok erőteljes és a romák enyhe időskori nöbblete is.

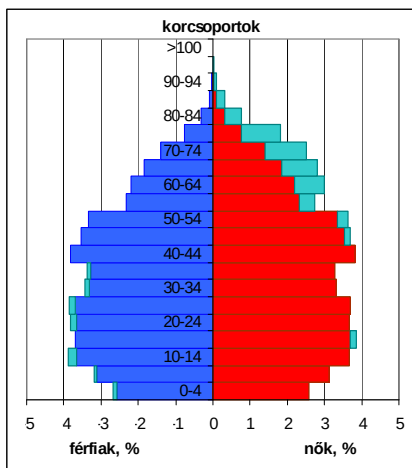
24. ábra. Kárpátalja összlakosságának ötéves bontású korfája. Az adott nem többletét eltérő színezés jelzi.

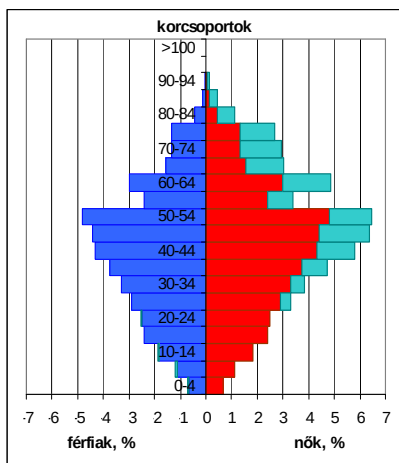
25. ábra. Kárpátalja városi (bal oldalon) és falusi (jobb oldalon) népességének ötéves bontású korfája. Az adott nem többletét eltérő színezés jelzi.

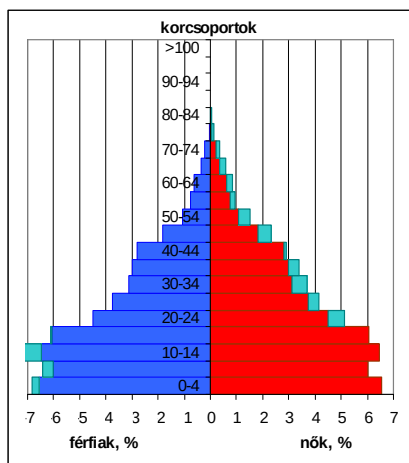
a) ukránok

b) magyarok

c) oroszok

d) cigányok

26. ábra. A kárpátaljai ukránok (a), magyarok (b), oroszok (c) és cigányok (d) ötéves bontású korfája (Ukrajna Statisztikai Állami Bizottsága, 2004). Az adott nem többletét eltérő színezés jelzi.

Összességében, a korfák a kárpátaljai magyarságnak az ukránokéhoz viszonyított kedvezőtlenebb, idősebb korszerkezetét támasztják alá.

A lakosság családi állapot szerinti összetétele

A 2001-es ukrajnai népszámlálás családi állapotot leíró kárpátjai adatai közigazgatási egységek bontásában álltak rendelkezésünkre. A megye magyarságára vonatkozó következtetéseket a magyar többségű Beregszászi járás, illetve Beregszász város adatai alapján extrapoláltuk. A családi állapot százalékadait, az ukrajnai gyakorlatnak megfelelően, a 15 év fölötti korosztály létszámához viszonyítva közöljük. Tájékoztatásul, Kárpátján a férfiak 77,4%-a, a nők 80,0%-a töltötte be a 15. életévét.

Kárpátján a legutóbbi népszámlálás a 15 évnél idősebb férfiak 66,3%-át, míg a hasonló női korcsoport 60,2%-át írta össze, mint házasságban, vagy élettársi kapcsolatban élőt (*Kárpátjai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003c*). A megfelelő összukrajnai értékekkel összevetve (64,6 és 54,0%), ez annál valamivel kedvezőbb képet fest (*Ukrajna Statisztikai Állami Bizottsága, 2002*). Az országosnál magasabb Kárpátján a nőtlenek (26,8%, szemben az országos 24,3%-kal) és hajadonok aránya is (16,7%, illetve 16,1%). Világjelenség (legalábbis ami a fejlett világot illeti), és mind megyei, mind országos szinten érvényesül, hogy az özvegyek között erős túlsúlyban vannak a nők: Kárpátján a 15 évnél idősebb férfiak mindössze 3,3%-a, míg a nők 17,3%-a vesztette el a társát (az országos adatok 3,9 és 19,2%). A megyében kisebb az elváltak aránya is: a nem gyerekkorú férfiak 3,6%-a (Ukrajnában 6,8%), a nők 5,8%-a (10,5%-os országos arány mellett) tartozik ebbe a kategóriába.

Összességében a családi állapot mutatói Kárpátján egyértelműen kedvezőbbek az összukrajnai megfelelőknél. Ezt részben a kedvezőbb demográfiai mutatók (kisebb halandóság, a fiatalabb korosztályok magasabb aránya) magyarázzák. Ennél is fontosabb azonban a kárpátjaiak (úgy a magyarok, mint az ukránok) hagyományos családcentrikus szemlélete, ami a válások jóval alacsonyabb arányában tükröződik.

Melyek a családi állapot járási sajátosságai?

A házasok és élettársi kapcsolatban élők legalacsonyabb arányát úgy a férfiak, mint a nők körében a megye két nagyvárosában, Ungváron és Munkácson találjuk (XXIII. táblázat), ahol a férfiak mutatói az ukrajnai átlagnál is alacsonyabbak. Nem sokkal többen élnek párkapcsolatban a két kisebb megyei alárendeltségű városban, Huszton és Beregszászban sem. A jelenség hátterében a városi lakosság későbbi házasodása és magasabb válási aránya áll.

A többségében falusi népességű járások közül a hegyvidéki Ökörmezőiben és Rahóiban átlag alatti a házasok aránya a férfiak körében, míg a nők között hasonló irányú eltérést a Beregszásziban, a Munkácsiban és ugyancsak a Rahóiban figyelhetünk meg. A hegyvidéki járások esetében a népesség fiatalabb korszerkezete, a Beregszászi és a Munkácsi járásban pedig annak aszimmetrikus nemi összetétele magyarázza e jellegzetességeket. A párkapcsolatban élők legmagasabb arányával a hegyvidéki Huszti és Nagybereznai (férfiak), illetve Huszti, Técsői és Volóci járások (nők) büszkélkedhetnek. A magyar többségű Beregszászi járásban

a házások átlagon felüli aránya a férfiak, illetve átlagon aluli aránya a nők között a kárpátaljai magyarság kedvezőtlen nemi összetételével függ össze.

XXIII. táblázat. A 15 éven felüli népesség családi állapot szerinti összetétele Kárpátalja közigazgatási egységeiben a 2001-es népszámlálás adatai alapján, százalékban.

Közigazgatási egység	Férfi				Nő			
	házas, vagy együtt él	nőtlen	özvegy	elvált, vagy külön él	házas, vagy együtt él	haja-don	özvegy	elvált, vagy külön él
Ukrajna	64,6	24,3	3,9	6,8	54,0	16,1	19,2	10,4
Kárpátalja	66,3	26,8	3,3	3,6	60,2	16,7	17,3	5,8
Beregszász v.	65,9	25,4	3,6	5,1	56,2	17,1	17,6	9,1
Huszt város	65,4	26,9	3,3	4,5	57,3	18,7	16,0	7,9
Munkács város	61,5	30,5	3,0	5,0	55,2	19,9	15,2	9,7
Ungvár város	63,6	28,5	2,8	5,1	55,1	21,7	13,3	9,8
Beregszászi j.	67,2	26,0	3,7	3,1	59,5	15,3	21,3	3,9
Husztói járás	68,5	25,7	2,9	2,9	63,3	14,7	17,7	4,2
Ilosvai járás	67,4	26,3	3,4	2,9	61,6	15,1	19,2	4,1
Munkácsi járás	67,6	25,3	3,8	3,3	59,6	15,2	20,8	4,4
Nagybereznai j.	68,1	24,4	4,5	2,9	61,9	15,1	19,1	3,8
Nagyszőlősi j.	67,4	25,9	3,2	3,5	61,3	15,5	18,1	5,1
Ökörmezői j.	65,5	27,8	3,8	2,9	62,4	16,7	17,0	3,9
Perecsenyi j.	66,6	25,2	4,3	3,9	60,5	14,6	20,0	4,9
Rahói járás	65,3	27,8	3,3	3,6	59,8	18,0	16,0	6,1
Szolyvai járás	67,3	25,3	3,5	3,9	61,4	15,8	16,7	6,1
Técsői járás	67,1	27,2	2,7	2,9	63,5	16,0	15,5	5,0
Ungvári járás	66,8	25,9	3,7	3,6	60,2	15,8	19,2	4,9
Volóci járás	67,1	26,3	3,7	2,9	63,4	16,2	16,6	3,9

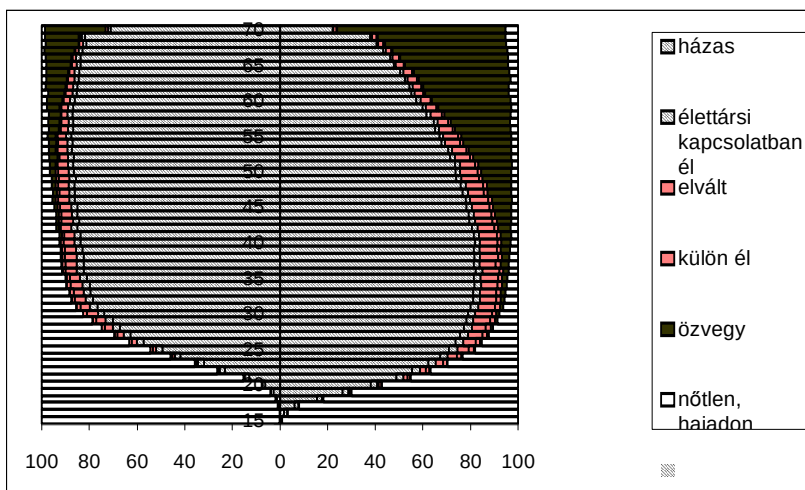
A nőtlenek és a hajadonok aránya negatívan korrelál a házásokéval, így a legmagasabb értékeket a megyei alárendeltségű nagyvárosokban, Ungváron és Munkácson éri el. A járások közül valamivel átlagon felüli mutatók csak a fiatal korszerkezetű hegyvidékiekben adódtak. A magyar többségű Beregszászi járás átlagon aluli mutatói döntően a magyarság öregedő korszerkezetének tudhatók be.

Egyértelmű az összefüggés a korszerkezet és az özvegyek aránya között is. Az utóbbi mindkét nemnél átlag alatti a városokban és a fiatalabb népességű máramarosi járásokban. A magyarságot reprezentáló Beregszászi járás és Beregszász város mutatói kedvezőtlenek, különösen a női népességre vonatkozóak, akik körében Kárpátalján a Beregszászi járásban a legmagasabb az özvegyek aránya.

Végezetül lássuk az elváltak és különélők arányát! Ez két jól elkülönülő csoportba sorolja a megye közigazgatási egységeit: a megyei alárendeltségű városok és a járások csoportjába. Markáns törésvonal húzódik ugyanis a magasabb válási mutatókkal jellemezhető városi és falusi lakosság között. A magyarság válási statisztikája szignifikánsan nem tér el az össznépességétől.

A kárpátaljai népesség családi összetételének a korosztályos sajátosságai a 27. ábrán követhetők nyomon és az alábbiakban foglalhatók össze:

- a nők körében a családalapítás átlagos időpontja jóval korábbra esik: a házások aránya a 17 éves korosztálytól a 23 évesig növekszik a leggyorsabban;
- a férfiak többsége 21–27 évesen alapít családot;
- a házasság aránya 23 év fölött lassuló ütemben tovább nő, a 35 éveseknél érve el a maximumot, 80%-hoz közeli értékkel;
- a családós férfiak aránya ezzel szemben, ugyancsak lassuló ütemben, de egészen az 50 év fölötti korig emelkedik;
- a 35 évnél idősebb nők között az özvegyek növekvő aránya csökkenti a házasságokét (közismert a férfiak alacsonyabb átlagéletkora);
- az özvegyek számának az életkor előrehaladtával gyorsuló ütemű növekedése következtében 64 év fölött a házasság aránya 50% alá esik;
- a házasság férfiak aránya az idősebb korosztályokban 70 éves korig alig változik, és nem süllyed 80% alá;
- a házasságon kívül együtt élők aránya Kárpátalján alacsony, a maximális értékkel jellemzett fiatal és középkorú korcsoportokban is csupán 2–3%;
- szintén alacsony (mind ukrainai, mind magyarországi összehasonlításban) az elváltak és külön élők aránya;
- az elváltak és külön élők mindkét nemnél a középkorúak között fordulnak elő legnagyobb arányban: ez a nőknél együtt eléri a 8–9%-ot, míg a férfiaknál mindössze 5–6%;
- a férfiak között azért alacsonyabb az elváltak aránya, mert gyakrabban válkoznak újr házasságra;
- a nőtlen férfiak részesedése egészen idős korig csökken, és nyugdíjas korban már nem éri el a 2%-ot sem;
- a hajadonok aránya 45–55 év között padlózik 3% körüli értékkel, idősebb korban pedig enyhén nő.

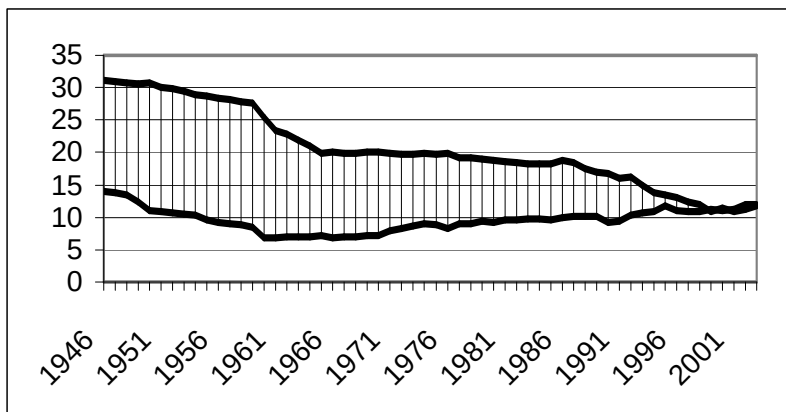

27. ábra. Kárpátalja 15 év fölötti lakosságának családi állapot szerinti százalékos összetétele egyéves korcsoportonként (a 70 évnél idősebbek összevonva). Bal oldalon a megfelelő korú férfi, jobb oldalon a női népesség mutatói.

A természetes népmozgalmi jellemzők

A természetes népmozgalom jelzőszámait a népszámlálások nem tudják felmérni, azt az anyakönyvi nyilvántartások adatai, illetve az ezekből készült feldolgozások alapján vizsgáljuk. Sajnos, kárpátaljai nemzetiségi bontású népmozgalmi adatokat nem sikerült beszerezniünk, így a magyarságot érintő demográfiai következtetéseink áttételesek.

A születési ráta megyei adatai az utóbbi bő fél évszázadban csökkenő trendet mutatott (28. ábra; Függelék, II. táblázat). A második világháború utáni 30‰ fölötti értékről az ötvenes évek végére fokozatosan süllyedt 28-ra. A hatvanas évek első felének gyors visszaesését követően Kárpátalja születési aránya 20‰-es szinten stabilizálódott. A születésszám visszaesésének újabb periódusa 1988-cal vette kezdetét, és egy évtizeden keresztül tartott. Az utóbbi néhány évben a helyzet megint stabilizálódni látszik egy alacsonyabb szinten: a megyében évente ezer lakosra vetítve átlagosan 11 újszülött látja meg a napvilágot.

28. ábra. A születési ráta (felső görbe), a halálozási ráta (alsó görbe) és a természetes szaporulat (a görbék közötti távolság) alakulása Kárpátalján 1946 és 2003 között, ezrelékben.

A halálozás a vizsgált időszak alatt kisebb változékonysággal volt jellemezhető. A második világháború utáni nehéz körülményekkel függhetett össze a megyében regisztrált magas, 14‰ körüli évi halandóság. A társadalmi-gazdasági viszonyok normalizálódása tükröződött a halálozási arány fokozatos csökkenésében is, amely 1960-ig tartott. A hatvanas évtized volt a halandóság szemszögéből a szovjet időszak legkedvezőbb periódusa: az tartósan 7‰ közelében maradt. A hetvenes évektől lassú, de folyamatos volt a halálozási ráta emelkedése Kárpátalján. Ennek fő oka a népesség öregedő korszerkezete lehetett. Az ezredfordulón a

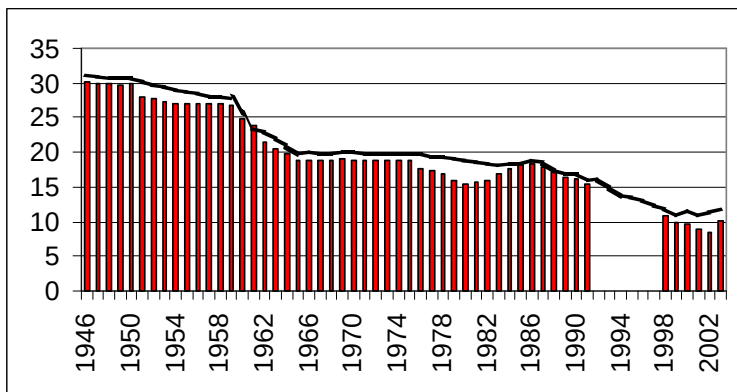
megyében a születési arányhoz hasonlóan a halálozási is 11% körül állandósult (28. ábra).

A természetes szaporulat Kárpátalján a második világháborút követően 1960-ig közel azonos szinten, 17–19% körül volt. A születésszám csökkenését ekkor ellensúlyozta a halálozás mérséklődése. A születések számának a múlt század hatvanas éveit első felére eső markáns csökkenése azonban magával vonta a szaporulat visszaesését is. Az évtized második felét stabilitási periódusként jellemezhetjük, majd a hetvenes években lassú, de huzamos csökkenő tendencia vette kezdetét. A természetes szaporulat visszaesése a rendszerváltás utáni években – a születési arány gazdasági válsággal összefüggő esése és a halálozási ráta emelkedése következtében – felgyorsult. Az évtized második felében a születésszám a halálozásszám közelébe süllyedt, majd az ezredforduló után a megye demográfiai krízisbe került. Megjegyezzük, hogy a születésszám Ukrajna megyéi közül utolsóként Kárpátalján ment a halálozások száma alá, továbbá a népesség természetes fogyása az országban jelenleg is itt a legkisebb mértékű.

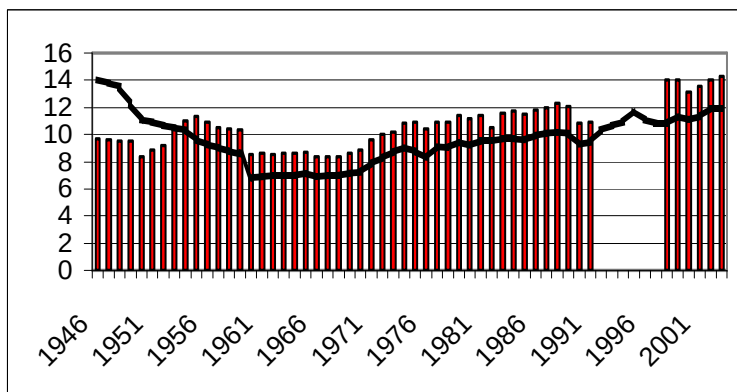
A kárpátaljai magyarság demográfiai folyamatainak bemutatására a magyar többségű Beregszászi járás (benne a csak nemrég, 2001-ben megyei alárendeltségűvé előléptetett Beregszász várossal) rendelkezésre álló adatait használtuk (29–31. ábrák; Függelék, II. táblázat). A Beregszászi járás alábbi népmozgalmi sajátosságai figyelhetők meg:

- a születési arány az utóbbi fél évszázadban szinte végig a megyei átlag alatt volt 1–2%-kal, és összességében azzal párhuzamosan változott (29. ábra);
- 1980 környékén a natalitás megyei szinten nem jelentkező hullámvölgye volt megfigyelhető;
- ezt a múlt század nyolcvanas éveinek a végén demográfiai pezsgés követte, amikor a Beregszászi járás születési rátája a megyei átlag szintjére emelkedett;
- az utóbbi évek adatai a magyar többségű járás 2–3%-es elmaradását mutatják az összkárpátaljitól a születési arány terén;
- a második világháború utáni években a Beregszászi járásban jóval alacsonyabb volt a halálozás Kárpátalja átlagánál (30. ábra);
- a különbség az ötvenes évek elejére kiegyenlítődt, sőt, a járás kárára billent;
- a múlt század ötvenes éveinek a közepétől a rendszerváltásig a járási mortalitásérték párhuzamosan változott a megyei megfelelőjével, közel 2%-kal meghaladva azt, ami döntően az idősebb korszerkezettel függött össze;
- a Beregszászi járásban az ezredfordulóra a halálozási ráta a megyeinél is nagyobb mértékben emelkedett;
- a járást, az 1940-es éveket leszámítva, folyamatosan átlag alatti természetes szaporulat jellemezte (31. ábra);
- a szaporulat megyei átlagtól való eltérése elsősorban a születésszámok különbségének függvényében változott;

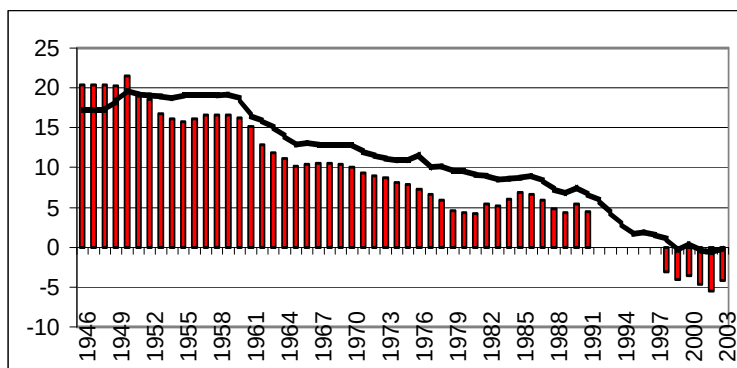
- a Beregszászi járás természetes szaporulata leginkább 1980 körül (kb. 5‰-kel), illetve a legutóbbi években (4–5‰-kel) maradt el az összkárpátaljaiától;
- a természetes fogyás értéke az utóbbi években a Beregszászi járásban 4–5‰ körüli.

29. ábra. A Beregszászi járás (Beregszász várossal) születési rátájának alakulása (oszlopdiagram, ‰) a második világháború után a megfelelő összkárpátaljai értékekkel összevetésben (vonaldiagram).

30. ábra. A Beregszászi járás (Beregszász várossal) halálozási rátájának alakulása (oszlopdiagram, ‰) a második világháború után a megfelelő összkárpátaljai értékekkel összevetésben (vonaldiagram).

31. ábra. A Beregszászi járás (Beregszász várossal) természetes szaporulatának alakulása (oszlopdiagram, ‰) a második világháború után a megfelelő összkárpótáljai értékekkel összevetésben (vonaldiagram).

Az iskolázottság

Mielőtt rátérnénk a népesség végzettség szerinti összetételének a vizsgálatára, szót kell ejteni Ukrajna oktatási rendszeréről. Az oktatás struktúrájában az ország alapvetően a szovjet időszakban kialakított rendszert viszi tovább, néhány változtatást beiktatva.

Az oktatási intézmények az alábbi szintekbe vannak besorolva:

- Iskola előtti nevelési intézmények (bölcsődék az 1–3 évesek számára, óvodák a 4–6 évesek számára).
- Az alsó tagozat (1–4. osztályok), amely elemi szintű végzettséget ad (a beiskolázási korhatár 6 év).
- Az általános iskola (5–9. osztályok), melynek végén a tanulók négy alaptantárgyból vizsgáznak, ezzel megszerezve az általános iskolai végzettséget.
- A szakmunkásképzők, amelyek a 9. osztályt elvégzett tanulók számára egy szakma elsajátítását biztosítják, de érettségit nem adnak. A képzési idő szakmától függően 1–3 év.
- Középiskola. 11 osztály elvégzése után érettségi vizsgával zárul. Általában a középiskolák magukba foglalják az elemi 1–4. és az általános 5–9. osztályokat is.
- Gimnáziumok, líceumok. 12 évig tart az oktatás, bizonyos tantárgyakra szakosodva, és érettséggel zárul.
- Szakközépiskolák. Általános iskola után felvételizhetnek ide a tanulók. A képzési idő szakmától függően 3–4 év, elvégzése után a tanulók szakképesítést és érettségit szereznek.
- Az oktatási törvény értelmében a felsőoktatási intézmények besorolására négy akkreditációs szintet határoztak meg. Az első szintbe sorolták a technikumokat, a másodikba a koledzseket. A harmadik és negyedik szinthez a főiskolák, az egyetemek és a konzervatóriumok tartoznak a felszereltségtől, a szakmai háttértől és az oktatás színvonalától függően.

Kárpátalján a 2001/2002-es tanévben 726 közoktatási intézmény működött, melyekben 209,4 ezer diák tanult (*Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2002b*). Az iskolák többségében ukrán nyelven folyik az oktatás, számuk folyamatosan nő. A magyar iskolák állnak a második helyen, ezen iskolák száma is növekszik, habár kisebb ütemben, mint az ukrán tannyelvűeké. Az orosz tannyelvű iskolák száma a rendszerváltást követően fokozatosan csökken: míg az 1989/90-es tanévben 40 iskolában folyt orosz nyelven az oktatás, addig az 1998/99-es tanévre számuk 18-ra apadt.

A tanulók megoszlása az osztályok oktatási nyelve szerint a következőképpen változott az elmúlt bő évtizedben (XXIV. táblázat). Az 1989/90-es tanévben 81,1%-uk járt ukrán tannyelvű osztályba, ami 166 245 főt jelent. Közel azonos volt a magyar és az orosz tannyelvű osztályokban tanulók száma: magyar nyelven ekkor 17 275 (8,4%), oroszul 16 598 (8,1%) iskolás tanult. A román tannyelvű iskoláknak 4827 (2,3%) diákja volt.

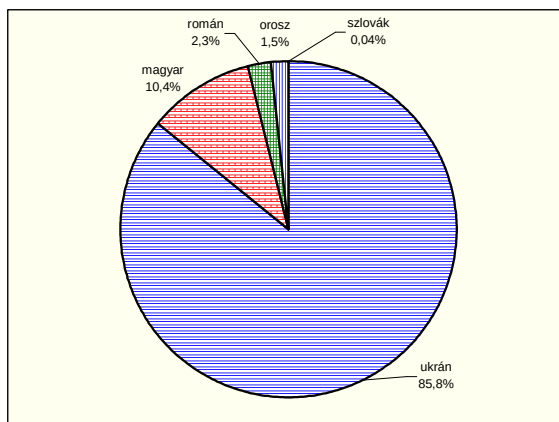
XXIV. táblázat. A tanulók megoszlása az osztályok oktatási nyelve szerint Kárpátalján (1989–2000) (Beregszászi et al., 2001).

Tanév	Az osztály tannyelve					Összesen
	Ukrán	Magyar	Orosz	Román	Szlovák	
1989/90	166 245	17 275	16 598	4827	0	204 945
1990/91	166 693	17 619	15 874	4622	0	204 808
1991/92	166 198	17 969	14 809	4355	0	203 331
1992/93	167 330	18 711	12 839	4483	12	203 375
1993/94	168 764	19 074	10 585	4464	18	202 905
1994/95	171 001	19 642	8925	4460	25	204 053
1995/96	173 344	20 044	7622	4514	32	205 556
1996/97	175 225	20 727	6313	4568	32	206 865
1997/98	175 350	21 159	5254	4594	54	206 411
1998/99	177 375	21 431	4675	4610	71	208 162
1999/2000	175 228	21 034	4074	4525	87	204 948

A rendszerváltással megnövekedett az ukrán nyelvű oktatás iránti igény: 1989 és 1999 között az ukrán tannyelvű osztályokba járó tanulók száma 175 228-ra nőtt. Úgyszintén gyarapodott a magyar nyelven tanulók száma, amely az 1999/2000-es tanévben elérte a 21 034-et. Az 1993/94-es tanévtől szlovák tannyelvű osztályok indultak Ungváron, és az 1999/2000-es tanévre az ezekben tanuló gyerekek száma elérte a 87 főt. A román tannyelvű oktatási intézményekbe járó tanulók száma az elmúlt évtizedben jelentősen nem változott, az 1989/90-es és az 1999/2000-es tanévek között 302 fővel csökkent.

A 2001/2002-es tanévben a kárpátaljai közoktatási intézmények tanulóinak 85,8%-a ukrán nyelven tanult (32. ábra), azaz az ukránul tanulók aránya több mint 5%-kal haladta meg az ukránok összlakosságon belüli arányát. Magyar tannyelvű osztályokba járt ekkor az iskolások 10,4%-a, ami, bár jelentős előrelépés a tíz évvel korábbi viszonyokhoz képest, de még mindig elmaradt a magyarság össznépelességen belüli részarányától. A többi kisebbségi tannyelvű osztályokban tanulók aránya sem érte el az adott nemzetiség lakossági arányát: románul a megye iskolásainak a 2,3%-a, orosz nyelven az 1,5%-a, szlovákul a 0,04%-a tanult.

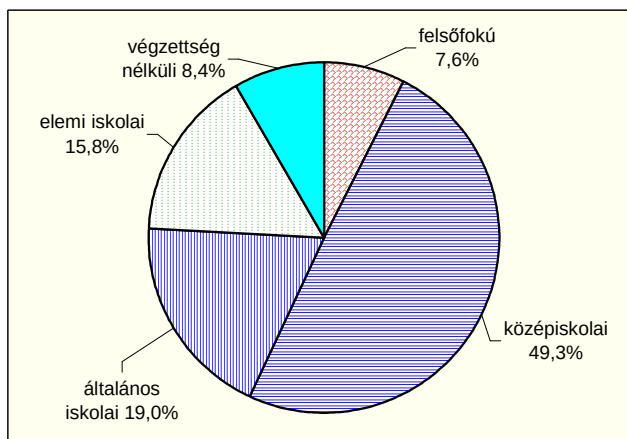
A főiskolára vagy egyetemre járó diákok száma a 2001/2002-es tanévben 15 760 fő volt. Ennek kevesebb mint 4%-a tanult csupán magyar nyelven a beregszászi székhelyű Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola szakjain, és az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar nyelv és irodalom szakán.

32. ábra. A kárpátaljai iskolások megoszlása az oktatás nyelve szerint a 2001/2002-es tanévben.

A folytatásban tekintsük át a terület lakosságának a végzettség szerinti összetételét!

A népszámlálás folyamán a végzettségre vonatkozó kérdés a 6 éves és annál idősebb korú lakosságot érintette. Kárpátalján a 2001-es népszámlálás alkalmával 1 164 932 ember felelt meg ennek a feltételnek.

33. ábra. Kárpátalja 6 éves és annál idősebb lakosságának végzettség szerinti megoszlása.

2001-ben felsőfokú végzettséggel Kárpátalján 88 225 ember rendelkezett, ez a 6 éven felüliek 7,6%-a (33. ábra). Középfokú végzettsége volt a megkérdezettek közel felének, azaz 573 799 főnek. Az általános iskolát végzettek száma 221 459 volt (19,0%), a csupán elemi iskolai végzettséggel rendelkezőké pedig

183 492 (15,8%). A lakosság 8,4%-a nem rendelkezett semmilyen végzettséggel. Ez összességében 97 876 fő. Az egyes végzettségi szintek korosztályos eloszlását a XXV. táblázat tartalmazza.

XXV. táblázat. Kárpátalja 6 éven felüli lakosságának iskolai végzettsége korosztályonként (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2002b).

Korosztály	Végzettség				Nincs végzettsége	Nem jelölte meg	Együtt
	Felsőfokú	Középiskolai	Általános iskolai	Elemi iskolai			
6–9 év	–	–	–	2733	69 532	–	72 265
10–14 év	–	–	2658	97 128	5383	–	105 169
15–19 év	–	43 571	57 142	6781	1255	15	108 764
20–24 év	5485	70 071	19 588	3089	935	17	99 185
25–29 év	9195	70 547	13 314	2108	725	21	95 910
30–34 év	9154	68 396	9320	1508	577	7	88 962
35–39 év	11 183	66 628	9314	1428	559	6	89 118
40–44 év	12 772	72 088	11 169	1621	533	5	98 188
45–49 év	10 947	57 851	12 283	1724	396	5	83 206
50–49 év	9862	49 624	14 733	2248	454	2	76 923
55–59 év	5991	26 627	14 917	4142	644	1	52 322
60–64 év	5626	21 926	18 530	10 009	1697	–	57 788
65–69 év	3955	12 587	13 846	16 142	3959	–	50 489
70 éves és idősebb	4055	13 883	24 645	32 831	11 227	2	86 643
Együtt	88 225	573 799	221 459	183 492	97 876	81	1 164 932

Kárpátalján a 6 éven felüli lakosság 52,1%-a nő. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők között ez az arány 52,3%. Tehát a nemi arány a körükben alig tér el az összlakosság nemi arányától. Az érettségizettek és az általános iskolát végzettek körében a nők aránya némileg alacsonyabb, megfelelően 51,1 és 51,8%. Túlképviseltek viszont a hölgyek az elemi iskolát végzettek (54,6%) és a semmilyen végzettséggel nem rendelkezők táborában (53,3%). A nők nagyobb aránya a két utóbbi kategóriában az általában kevésbé iskolázott idősebb korosztályokbani túlsúlyukkal függ össze.

Jelentősek az iskolai végzettség eltérései a városok és a falvak viszonylatában. A városi lakosság körében jóval nagyobb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya: 14,3%, míg a falvakban csupán 3,6%. A városokban magasabb a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya is: 53,3%, szemben a falvak 46,8%-ával. Az alacsonyabb képzettségű népesség aránya falun magasabb. Általános iskolai végzettsége csak a városlakók 13,4%-ának, elemi iskolai a 12,0%-ának van, és semmilyen végzettsége nincs a 6,8%-uknak. A megfelelő

arányok a falvakban 22,3%, 17,9% és 9,3%. Vannak eltérések a településtípusok népességének végzettség és nem szerinti megoszlásában is. Így, a városi felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosság 51,8%-a nő, míg falun a nők aránya 53,4%. A városi, illetve a falusi lakosság végzettség szerinti összetételének a pontos számadatait a XXVI. táblázat tartalmazza.

XXVI. táblázat. Kárpátalja 6 éven felüli lakosságának iskolai végzettsége településtípusonként és nemek szerint (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003a).

Település-típus	Nem	Végzettség				Nincs végzett-sége	Együtt
		Felső-fokú	Közép-iskolai	Általános iskolai	Elemi iskolai		
Város	Férfiak	29 752	107 541	27 691	24 486	14 251	203 721
	Nők	32 011	122 507	30 279	27 397	15 277	227 471
Falu	Férfiak	12 314	172 948	79 018	58 759	31 434	354 473
	Nők	14 148	170 803	84 471	72 850	36 914	379 186
Együtt		88 225	573 799	221 459	183 492	97 876	1 164 851

Ha az egyes járások népességének a végzettségi adatait vizsgáljuk, akkor azt vesszük észre, hogy Kárpátalja felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosságának 29,5%-a a megyei központban, Ungváron él, s ez 26 059 főt jelent (XXVII. táblázat). Nagyszámú értelmiségi lakosa van Munkácsnak (11 402 fő), ami a megye felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosainak 12,9%-a. Jelentős azok száma még a Nagyszőlősi (6080), az Ungvári (4774), az Ilosvai (4501) és a Munkácsi (4125) járásban is.

A felsőfokú végzettségűek aránya a megyei alárendeltségű városokban meghaladja a 10%-ot (34. ábra). Közülük is kiemelkedik Ungvár, ahol ebbe a kategóriába tartozik a 6 évnél idősebb lakosság 23,8%-a. A járások között jobbak a mutatóik a megye nyugati részén fekvőknek. Kivétel ez alól a Beregszászi járás, ahol a felsőfokú végzettséggel rendelkező emberek száma nem éri el a járás 6 évnél idősebb lakosságának a 4%-át sem. A járás kedvezőtlen mutatói a kárpátaljai magyarság egészére is kiterjeszthetők. A magyarok felsőfokú képzésben való részvételét évtizedeken keresztül nehezítették a nyelvi problémák, hisz a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola 1996-os bejegyzése előtt a megyében csak az Ungvári Állami Egyetem magyar nyelv és irodalom szakán tudtak anyanyelven továbbtanulni (*Beregszászi et al., 2001*). Az anyaországi munkalehetőségek jelentős agyelszívó hatása ugyancsak apasztotta a nemzetrész amúgy is vékony értelmiségi rétegét.

A középfokú végzettséggel rendelkezők arányaikban a legtöbben Munkácson és Huszton élnek: 56,9 és 54,7%-át alkotják a nevezett városok 6 évnél idősebb lakosságának. A minimális arányt a máramarosi járásokban mutatják a népszámlálás eredményei, a Técsőiben mindössze a vonatkoztatási korcsoport

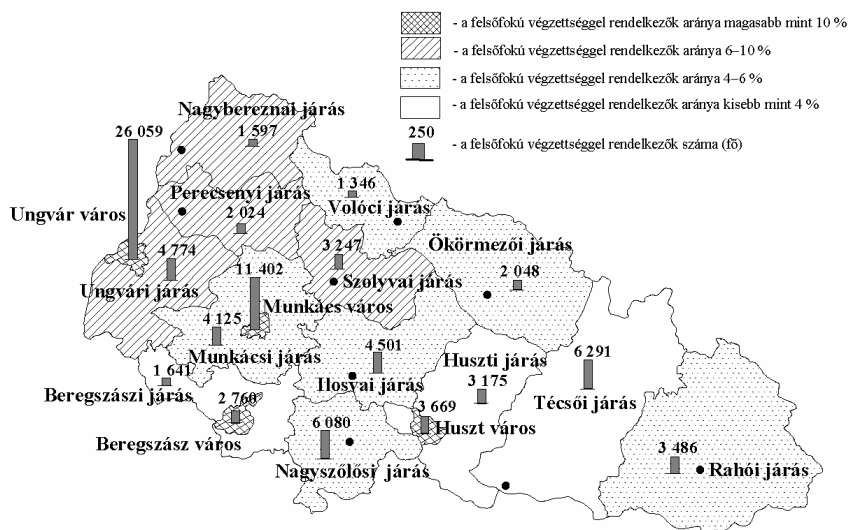
40,4%-ának van érettségije. A Beregszászi járás 50,2%-os és Beregszász 51,6%-os értékei a megyei átlagot alig haladják meg.

Az általános iskolai végzettség, az előzővel ellentétesen, a máramarosi járásokat jellemzi nagyobb arányban, a Técsőiben csúcsosodva ki 27,7%-kal. A lista másik szélén a megyei alárendeltségű városok csoportosulnak, ahol a lakosság mindössze 10–15%-a (a legalacsonyabb értékkel jellemzett Ungváron 9,7%-a) hagyta abba a tanulást az általános iskola befejeztével. Jelentős az eltérés a Beregszászi járás 20,5%-os és Beregszász város 14,2%-os mutatói között.

Az elemi iskolát végzettek és a végzettség nélküliek arányának az eloszlása közelít az általános iskolaihoz. Egy lényeges különbség azonban van az iskolázatlanok eloszlásában, nevezetesen, hogy Beregszász városában ezek aránya a többi város 5–6%-os arányától eltérően viszonylag magas, 8,2%-os, ami közelíti a megyei átlagot. Ennek magyarázatát abban látjuk, hogy a cigányság aránya a közigazgatási egységek között itt a legmagasabb.

XXVII. táblázat. A 6 évesnél idősebb lakosság végzettség szerinti összetétele Kárpátalja közigazgatási egységeiben (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003a).

Közigazgatási egység	Végzettség				Nincs végzettsége	Nem jelölte meg	Együtt
	Felső-fokú	Közép-iskolai	Általános iskolai	Elemi iskolai			
Beregszász v.	2760	12 889	3551	3717	2053	–	24 970
Huszt város	3669	16 311	4089	3687	2068	–	29 824
Munkács város	11 402	43 788	9380	7929	4341	81	76 921
Ungvár város	26 059	56 942	10 704	10 029	5681	–	109 415
Beregszászi j.	1641	25 317	10 339	9144	3980	–	50 421
Huszt járás	3175	40 515	19 310	17 234	9177	–	89 411
Ilosvai járás	4501	48 503	16 171	16 052	7968	–	93 195
Munkácsi j.	4125	47 243	20 798	14 909	7008	–	94 083
Nagybereznai j.	1597	13 452	4300	4469	2558	–	26 376
Nagyszőlősi j.	6080	55 965	20 079	16 902	9269	–	108 295
Ökörmezői j.	2048	22 936	7785	8343	4882	–	45 994
Perecsenyi j.	2024	14 396	5693	4903	2651	–	29 667
Rahói járás	3486	36 149	19 668	14 677	9387	–	83 367
Szolyvai járás	3247	27 292	9007	7795	3679	–	51 020
Técsői járás	6291	64 133	43 853	28 133	16 159	–	158 569
Ungvári járás	4774	35 305	12 687	11 900	5034	–	69 700
Volóci járás	1346	12 663	4045	3669	1981	–	23 704
Együtt	88 225	573 799	221 459	183 492	97 876	81	1 164 932

34. ábra. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma és aránya a 6 évnél idősebb lakosság körében közigazgatási egységenként.

Előretekintés

A kutatómunka egyik fő végtermékét a prognózis jelenti. Prognózisnak tekinthető minden olyan jövőre vonatkozó megállapítás, amely csökkenti a meg-lévő bizonytalanságot. Az alábbiakban közölt népességi előrejelzések, reményeink szerint, megfelelnek ennek a feltételnek, ami alátámasztja a létjogosultságukat. A következtetések megbízhatóságát azonban nem szeretnénk túlértékelni, mert óvatosságra int a különféle előrejelzések beválásának a széles skálán mozgó változatossága. A munkában szereplő prognózisok készítésekor is tudatában voltunk a hibalehetőségeknek, amire az olvasó szíves figyelmét is felhívjuk.

A magyarság lélekszámának jövőbeli alakulását Kárpátalján több tényező befolyásolja, amelyek a megyén belül területileg változatosan jelentkeznek. Ezért úgy ítéltük meg, hogy célszerűbb a lélekszámmra vonatkozó prognózisokat a járások és a megyei alárendeltségű városok szintjén elkészíteni, majd ebből összesíteni a teljes közösségre vonatkozókat.

A XXVIII. táblázatban foglaltuk össze a magyar közösségnek a természetes szaporulat, a migráció és az asszimiláció okozta előrejelzett lélek-számváltozását 2010-ig közigazgatási egységenként. A táblázat a legvalószínűbb forgatókönyvnek megfelelő változásokat tartalmazza. A számításokhoz ezrelékben becsültük a tényezők által okozott évi változásértékeket, majd azt szoroztuk a lélekszámmal és az előreszámítás éveinek a számával (ezt nyolcnak vettük, mert a kiinduló adatbázisként használt 2001-es népszámlálási adatok 2001 decemberére, azaz végére vonatkoztak, a prognózis viszont 2010 elejére készült).

A természetes szaporulat előreszámításánál alapvetően a jelenlegi muta-tókból indultunk ki, figyelembe véve az azok alacsony szinten való stabilizáló-dását az utóbbi években a megye nyugati részén és a városokban. A keleti járások-ra vonatkozóan, ahol a szaporulat jelenleg valamivel magasabb, annak az enyhe csökkenését jeleztük előre. A születésszám csökkenésének a megtorpanását, esetleg enyhe emelkedését, vetíti előre a lakosság korszerkezete is (25–26. ábrák), mert ebben az évtizedben egy népesebb korosztály (demográfiai hullámhegy) szü-lőképes korbba lépése várható. A szülési kedv jelentős fokozódását, sajnos, a remélt ukrainai gazdasági fellendüléstől sem várhatjuk. Előrejelezhető viszont a halálo-zási rátának az idősödő korösszetétellel összefüggő emelkedése.

Az asszimiláció, mint a magyarság lélekszámát módosító faktor, nehezen számszerűsíthető. Becsléseink döntő mértékben a legutóbbi népszámlálások által a magyarok számában feltárt változások más tényezőkkel nem magyarázható összetevőin alapulnak. Figyelembe vettük az egyes nemzetrészek településeken belüli arányát, illetve anyanyelvi intézményekkel való ellátottságát is. Támaszkod-tunk a különböző településekhez, településtípusokhoz kapcsolódó személyes és környezeti tapasztalatokra.

Az előreszámításnál figyelembe vett három tényező közül a legkevésbé megbízható a migráció előrebecslése, melynek jövőbeli alakulásán sok nehezen megjósolható hatás tükröződhet. Számításainknál a jelenlegi, emigrációs túlsúllyal jellemzett viszonyokból indultunk ki. A továbbszámításnál javuló, ám a nyugati szomszédokhoz hasonlítva továbbra is elmaradott gazdasági, a többségi nemzet és az állam részéről viszonylag toleráns hozzáállással jellemzett társadalmi körülmé-

nyekkel kalkuláltunk. Az általunk számítottól jelentős eltérés inkább pesszimista irányba lehet, valamilyen a közösséget ért társadalmi megrázkódtatás esetén.

Szólnunk kell még egy tényezőről, amelyet az előrejelző modellben nem vettünk figyelembe, mert ezzel kapcsolatban teljes a bizonytalanság. A cigányság népszámláláskori identitásvállalásáról van szó. Becsléseink szerint a 2001-es népszámláláskor összeírt több mint 151 ezer magyarból kb. 5 ezret tesznek ki a magukat magyarnak valló cigányok. Ezek aránya az 1989-es népszámláláshoz képest, valószínűleg a kedvezménytörvény hatásától nem teljesen függetlenül, nőtt. Hogyan változik a következő, előreláthatólag 2010 körül lebonyolítandó, ukrainai népszámlálás a különböző roma csoportok azonosságadata? Talány.

XXVIII. táblázat. A magyarok számának 2010-ig előrejelzett változása Kárpátalja közigazgatási egységeiben az egyes tényezők hatására és összességében.

Közigazga- tási egység	A ma- gyarok száma, 2001	A magyarok számának a változása tényezők szerint							A ma- gyarok előrejel- zett szá- ma, 2010
		szaporulat		migráció		asszimiláció		együtt, fő/8 év	
		%/év	fő/8 év	%/év	fő/8 év	%/év	fő/8 év		
Beregszász v.	12 785	-6	-601	-3	-304	0	0	-905	11 880
Huszt város	1726	-3	-41	-2	-27	-10	-133	-202	1524
Munkács v.	6975	-3	-166	-4	-220	-5	-274	-660	6315
Ungvár v.	7972	-2	-127	-5	-313	-5	-313	-753	7219
Beregszászi j.	41 163	-5	-1618	-4	-1299	0	0	-2917	38 246
Husztói járás	3785	0	0	-3	-119	-1	-30	-150	3635
Ilosvai járás	114	0	0	0	0	-10	-9	-9	105
Munkácsi j.	12 871	-2	-205	-2	-205	0	0	-409	12 462
Nagyber-i j.	15	-6	-1	0	0	-10	-1	-2	13
Nagyszől-i j.	30 874	0	0	-2	-491	-2	-491	-981	29 893
Ökörmezői j.	8	0	0	0	0	-10	-1	-1	7
Perecsenyi j.	78	-2	-1	0	0	-10	-6	-7	71
Rahói járás	2929	1	0	0	0	-10	-226	-226	2703
Szolyvai j.	383	-2	-6	0	0	-10	-30	-36	347
Técsői járás	4991	0	0	-4	-157	-5	-196	-354	4637
Ungvári j.	24 822	-4	-783	-3	-590	-2	-394	-1767	23 055
Volóci járás	25	-3	-1	0	0	-10	-2	-3	22
Kárpátalja	151 516	-3,0	-3549	-3,1	-3725	-1,7	-2107	-9380	142 136

A fenti megfontolások figyelembevételével végrehajtott becslések és számítások végeredményeként a 2001-es népszámlálástól 2010-ig a kárpátaljai magyarság kb. 9 ezer fős fogyása prognosztizálható, azaz 2010-re a közösség lélekszámának legvalószínűbb értéke 142 ezer lesz. A lélekszám 140 és 145 ezer közé kerülésének a valószínűségét 80% fölértire becsüljük.

A megye össznépszsége a közeljövőben várhatóan szintén csökkenni fog. Az összlakosság fogyásának legvalószínűbb üteme 5 ezer fő/év, ami nagyrészt a veszteséges vándorlási egyenleg következménye. 2010-re ennek alapján Kárpátal-

ján 1 millió 220 ezer lakossal számolunk. Ily módon, várhatóan az össznépesség 11,6 %-a lesz magyar, vagyis a magyarság aránya a megyében előreláthatóan valamelyest tovább csökken. Valószínűnek tartjuk viszont, hogy egyes járásokban, így a Beregszásziban, a Munkácsiban és a Nagyszőlősisiben, a magyarok aránya, hasonlóan az utóbbi két népszámlálás közötti időszakhoz, nőni fog. Beregszász várossal kapcsolatban bizonytalanok vagyunk, míg a többi közigazgatási egységben a magyarság előreláthatóan nemcsak számában, de arányában is csökken.

Összefoglalás

A tanulmány Kárpátalja lakosságának és magyarságának a népesedési viszonyait elemzi a 2001-es ukrainai népszámlálás hozzáférhető eredményeire, illetve egyéb adatforrásokra támaszkodva. A munka fő következtetéseit az alábbiakban foglalhatjuk össze:

- A 2001-es ukrainai népszámlálás, bár a lebonyolítása nem volt kifogástalan, a legszéleskörűbb és legmegbízhatóbb adatforrás Kárpátalja lakosságának és magyarságának a vizsgálatához.
- A kárpátaljai magyarság számának történelmi alakulása szorosan összefüggött a társadalmi-politikai változásokkal. Hangsúlyozottan érvényes ez a vegyes etnikai közegben élő, fokozottabb asszimilációs mobilitással jellemezhető városi magyarságra.
- Az 1989-es és 2001-es népszámlálások között a kárpátaljai magyarság száma és az összlakosságon belüli aránya egyaránt csökkent. A csökkenés meghatározó hatótényezői az alacsony születésszám és a kivándorlás voltak.
- Azonban a magyarság fogyásának a mértéke a várakozások alatt maradt. Ennek fő okát részben a közösség javuló társadalmi-politikai környezetében, részben a kedvezménytörvény hatásával összefüggő asszimilációs, illetve reasszimilációs nyereségben látjuk.
- A megye magyarsága általános fogyásának hátterén üdítő színfoltként hatnak a gyarapodást felmutató közigazgatási egységek, a Nagyszőlősi járás és Munkács város, illetve a Beregszászi és a Munkácsi járás, ahol a csökkenő lélekszám mellett a magyarok összlakosságon belüli aránya valamelyest nőtt.
- A kárpátaljai magyarság közel kétharmada falun él, több mint háromnegyede pedig a magyar–ukrán határ mentén húzódó többé-kevésbé egységes magyar nyelvterületen.
- A magyar anyanyelvűek száma Kárpátalján meghaladja a magyar nemzetiségűek számát, amit döntően a magyar anyanyelvű cigányok jelentős száma okoz.
- A magyarság nem és kor szerinti összetétele valamivel kedvezőtlenebb az ukránokénál (erőteljesebb a nőtöbbség és idősebb a korszerkezet).
- A kárpátaljai magyarok családi állapot szerinti összetétele nem mutat szignifikáns eltéréseket az összlakossághoz viszonyítva: azt szintén a házások magas, az egyedülállók és az özvegyek alacsony aránya jellemzi. A megyében a családi állapot szerinti összetétel fő törésvonala a korábbi házassággal és alacsonyabb válási mutatókkal jellemzett falvak és a városok között húzódik.
- Kárpátalján a magyarság természetes fogyása gyorsabb ütemű, mint az összlakosságé.
- Az iskolázottsági mutatók, elsősorban a főiskolai és egyetemi végzettségűek aránya, a magyarok körében sokkal rosszabbak az ukránok megfelelőinél. Ez is indokolja a magyar nyelvű felsőfokú oktatási rendszer folyamatban lévő kiépítésének a létfontosságát a közösség fejlődése szempontjából.

- A kárpátaljai magyar közösség lélekszáma a közeljövőben minden jel szerint csökkenni fog, 2010-re előreláthatólag 140–145 ezer fős szintre.

Hogy milyen mennyiségi és főleg minőségi változásokat hoz a távolabbi jövő, azt felelősen megjósolni nem tudjuk. Azonban bízunk ennek a kis közösségnek nemcsak a megmaradásában (a változó világban a maradás egyenlő a lemaradással, a halállal), hanem a fejlődésében is. Ez azon múlik, hogy lesznek-e itt emberek, akik akarnak és tudnak is tenni érte. Isten segítse őket ebben!

IRODALOM

Beregszászi A., Cserniczkó I., Orosz I., 2001: *Nyelv, oktatás, politika. Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola. Beregszász.* p. 143.

Gyurgyík L., 1994: *Magyar mérleg – A szlovákiai magyarság a népszámlálási és a népmozgalmi adatok tükrében.* Kalligram Könyvkiadó. Budapest. p. 209.

Horváth S., 2003: *Magyarság – számok és kétségek. Kárpáti Igaz Szó* 19. sz. Ungvár. 4.

Jemec, G. Sz., Gyacszenko, B. I. (Ємець, Г. С., Дяченко, Б. І.), 1993: *Циганське населення Закарпаття.* Вид. “Карпати”. Ужгород. p. 64.

Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal (Закарпатське обласне управління статистики), 2002a: *Демографічні процеси Закарпаття у цифрах статистики. (статистичний бюлетень).* Ужгород. p. 16.

Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal (Закарпатське обласне управління статистики), 2002b: *Закарпаття '2001. Статистичний щорічник.* Ужгород. p. 521.

Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003a: *Adattár.*

Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal (Закарпатське обласне управління статистики), 2003b: *Національний склад населення та його мовні ознаки (статистичний бюлетень).* Ужгород. p. 84.

Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal (Закарпатське обласне управління статистики), 2003c: *Про кількість та склад населення Закарпатської області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. Новини Закарпаття №№ 4–5.* Ужгород. 6.

Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal (Закарпатське обласне управління статистики), 2004: *Населення Закарпатської області (демографічний щорічник).* Ужгород. p. 101.

Ketskeméty L., Izsó L., 1996: *Az SPSS for Windows programrendszer alapjai. Felhasználói útmutató és oktatási segédlet.* SPSS Partner Bt. Budapest. p. 118.

Kocsis K., 2001: *Kárpátalja mai területének etnikai térképe.* Magyar Tudományos Akadémia. Kisebbség Kutató Intézet. Budapest.

Kovacsicsné N. K., Klinger A. (szerk.), 1996: *Demográfia*. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest. p. 582.

Központi Statisztikai Hivatal, 1902. *A Magyar Korona Országainak 1900. évi népszámlálása. I. rész. A népesség általános leírása községenként*. Magyar Statisztikai Közlemények. Budapest.

Központi Statisztikai Hivatal, 1996: *Kárpátalja településeinek nemzetiségi (anyanyelvi) adatai (1880–1941)*. Budapest.

Laver, O., Zilhalov, V. (Лавер, О., Зилгалов, В.), 1991: Кто живе на Закарпатті? *Карпатський край* № 38. Ужгород. 3–16.

Szabó L., 1993: *Kárpátaljai demográfiai adatok*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest. p. 87.

Ukrajna Statisztikai Állami Bizottsága (Державний комітет статистики України), 2002: Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. *Урядовий кур'єр* № 244. Київ. 11–12. www.ukrstat.gov.ua

Ukrajna Statisztikai Állami Bizottsága (Державний комітет статистики України), 2003a: *Кількість та територіальне розміщення населення України за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року*. Київ. p. 218.

Ukrajna Statisztikai Állami Bizottsága (Державний комітет статистики України), 2004: *Розподіл населення найбільш численних національностей України за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року*. CD-ROM. Київ.

Zasztavecka, O. V., Zasztaveckij, B. I., Gyitsuk, I. L., Tkacs, D. V. (Заставецька, О. В., Заставецький, Б. І., Дітчук, І. Л., Ткач, Д. В.), 1996: *Географія Закарпатської області*. Підручники & посібники. Тернопіль. p. 96.

www.ukrstat.gov.ua/perepis/perlist/html

FÜGGELÉK

I. táblázat. Kárpátalja magyarlakta települései. A városi típusú települések nevei félkövér, a városokéi félkövér aláhúzott betűtípussal szedve. A települések csoportkódjai a clusterelemzés eredményei alapján (ennek részletezését lásd a Kárpátalja magyarlakta települései című fejezetben!). Az állandó lakosság, a magyarság száma és aránya a 2001-es népszámlálás (Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2003a), az ukránok és a cigányok aránya a szerzők becslései alapján. A cigányság százalékarányánál zárójelben szerepel a magukat más nemzetiségűnek valló cigány származásúakkal együtt becsült érték.

település	közigazga- tási egység	cso- port- kód	állandó lakosság	ebből magyar, fő	ebből magyar, %	ebből ukrán, %	ebből cigány, %
<u>Beregszász</u>	Beregszász v.	3	26 050	12 779	49,1	38	7
<u>Huszt</u>	Huszt város	6	28 559	1706	6,0	88	0
<u>Munkács</u>	Munkács v.	4	81 637	6975	8,5	77	1 (2)
<u>Ungvár</u>	Ungvár város	4	115 568	7972	6,9	78	1 (2)
Asztély	Beregszászi j.	1	677	590	87,1	12	0
Badaló	Beregszászi j.	1	1714	1682	98,1	2	0 (18)
Balazsér	Beregszászi j.	1	816	737	90,3	9	0
Bátyu	Beregszászi j.	2	3023	1894	62,7	32	2
Bene	Beregszászi j.	1	1409	1270	90,1	9	0
Beregdéda	Beregszászi j.	1	2013	1607	79,8	15	5
Beregsom	Beregszászi j.	1	1091	1040	95,3	4	0
Beregújfalu	Beregszászi j.	2	1926	1407	73,1	16	10
Bótrágy	Beregszászi j.	2	1846	1304	70,6	24	5
Csetfalva	Beregszászi j.	1	755	731	96,8	2	1
Csikósgorond	Beregszászi j.	7	80	22	27,5	72	0
Csonkapapi	Beregszászi j.	1	929	909	97,8	2	0
Gát	Beregszászi j.	1	3122	2561	82,0	6	11
Gút	Beregszászi j.	1	1353	1295	95,7	4	0
Halábor	Beregszászi j.	1	752	738	98,1	1	0
Hetyen	Beregszászi j.	1	761	749	98,4	1	0
Kígyós	Beregszászi j.	1	895	781	87,3	12	0
Kisbakos	Beregszászi j.	5	988	496	50,2	49	0
Kisbégány	Beregszászi j.	2	1300	1003	77,2	6	15
Kisharangláb	Beregszászi j.	2	797	632	79,3	20	0
Kovászó	Beregszászi j.	6	899	49	5,5	95	0
Macsola	Beregszászi j.	2	675	545	80,7	18	0
Makkosjánosi	Beregszászi j.	1	2030	1657	81,6	15	2
Mezőgecse	Beregszászi j.	1	1030	913	88,6	10	0
Mezőkaszony	Beregszászi j.	1	2338	2087	89,3	2	8

település	közigazga- tási egység	cso- port- kód	állandó lakosság	ebből magyar, fő	ebből magyar, %	ebből ukrán, %	ebből cigány, %
Nagybakos	Beregszászi j.	5	854	284	33,3	66	0
Nagybakta	Beregszászi j.	5	1047	326	31,1	62	0
Nagybégány	Beregszászi j.	1	1893	1657	87,5	12	0
Nagybereg	Beregszászi j.	1	2540	2004	78,9	13	8
Nagyborzsova	Beregszászi j.	1	1502	1426	94,9	5	0
Nagymuzsaly	Beregszászi j.	1	2086	1714	82,2	16	0
Papitanya	Beregszászi j.	1	210	204	97,1	2	0
Rafajnaújfalu	Beregszászi j.	1	974	936	96,1	4	0
Sárosoroszi	Beregszászi j.	1	895	852	95,2	4	0
Tiszacsoma	Beregszászi j.	1	916	807	88,1	11	0
Vári	Beregszászi j.	1	3147	2552	81,1	1	18
Zápszony	Beregszászi j.	1	1799	1657	92,1	7	0
Visk	Husztí j.	3	8142	3699	45,4	50	0 (2)
Alsókerepec	Munkácsi j.	6	927	79	8,5	91	0
Barkaszó	Munkácsi j.	2	2236	1452	64,9	12	21
Beregrákos	Munkácsi j.	3	3280	1493	45,5	46	6
Csongor	Munkácsi j.	1	2265	2116	93,4	2	5
Dercen	Munkácsi j.	1	2793	2727	97,6	2	0
Fornos	Munkácsi j.	1	1455	1412	97,0	2	0
Izsnyéte	Munkácsi j.	2	2243	1435	64,0	30	5
Kajdanó	Munkácsi j.	6	1224	180	14,7	85	0
Szernye	Munkácsi j.	1	1979	1690	85,4	1	13
Akli	Nagyszől-i j.	1	366	350	95,6	4	0
Aklihegy	Nagyszől-i j.	1	611	597	97,7	2	0
Batár	Nagyszől-i j.	1	924	882	95,5	4	0
Csepe	Nagyszől-i j.	2	1943	1110	57,1	43	0
Csomafalva	Nagyszől-i j.	6	528	70	13,3	85	0
Fancsika	Nagyszől-i j.	5	2059	770	37,4	62	0
Feketeadó	Nagyszől-i j.	5	2232	715	32,0	68	0
Feketepatak	Nagyszől-i j.	1	1074	999	93,0	7	0
Fertőszalmás	Nagyszől-i j.	1	1070	989	92,4	7	0
Forgolány	Nagyszől-i j.	1	890	861	96,7	3	0
Gödénháza	Nagyszől-i j.	5	592	241	40,7	59	0
Karácsfalva	Nagyszől-i j.	2	400	336	84,0	15	0
Királyháza	Nagyszől-i j.	6	8064	510	6,3	84	6
Mátyfalva	Nagyszől-i j.	2	1079	715	66,3	33	0
Nagypalád	Nagyszől-i j.	1	1824	1773	97,2	1	1 (3)

település	közigazga- tási egység	cso- port- kód	állandó lakosság	ebből magyar, fő	ebből magyar, %	ebből ukrán, %	ebből cigány, %
Nagyszőlős	Nagyszől-i j.	4	25 383	3633	14,3	80	1
Nevetlenfalu	Nagyszől-i j.	1	1632	1401	85,8	13	0
Oroszvölgy	Nagyszől-i j.	6	442	48	10,9	88	0
Salánk	Nagyszől-i j.	1	3110	2738	88,0	12	0
Szőlősgyula	Nagyszől-i j.	1	1421	1360	95,7	4	0
Tekeháza	Nagyszől-i j.	5	1546	418	27,0	72	0
Tiszabökény	Nagyszől-i j.	1	2216	2144	96,8	3	0 (5)
Tiszakeresztúr	Nagyszől-i j.	2	927	687	74,1	25	0
Tiszapéterfalva	Nagyszől-i j.	1	2016	1937	96,1	3	0 (10)
Tisasásvár	Nagyszől-i j.	6	2222	67	3,0	97	0
Tiszaújhely	Nagyszől-i j.	2	1865	1252	67,1	33	0
Tiszaújlak	Nagyszől-i j.	1	3422	2772	81,0	17	0 (20)
Újakli	Nagyszől-i j.	2	314	215	68,5	31	0
Verbóc	Nagyszől-i j.	1	1206	1088	90,2	9	0
Gyertyánliget	Rahói j.	6	3392	491	14,5	83	0
Körösmező	Rahói j.	6	8043	809	10,1	88	0
Nagybocskó	Rahói j.	6	9423	341	3,6	94	0
Rahó	Rahói j.	6	14 969	1037	6,9	88	1
Terebesfejér- patak	Rahói j.	6	2673	84	3,1	95	0
Tiszabogdány	Rahói j.	6	3364	104	3,1	96	0
Szolyva	Szolyvai j.	6	16 983	335	2,0	85	5
Aknaszlatina	Técsői j.	4	8956	2193	24,5	12	0
Bustyaháza	Técsői j.	6	8506	341	4,0	92	0
Taracköz	Técsői j.	6	7554	63	0,8	97	0
Técső	Técsői j.	4	9519	2306	24,2	66	0
Baranya	Ungvári j.	6	1609	69	4,3	93	0
Bátfa	Ungvári j.	2	231	183	79,2	17	0
Botfalva	Ungvári j.	2	579	379	65,5	23	10
Csap	Ungvári j.	3	8870	3496	39,4	40	8
Császlóc	Ungvári j.	5	820	424	51,7	48	0
Cservona	Ungvári j.	6	869	126	14,5	85	0
Eszeny	Ungvári j.	1	1677	1607	95,8	1	3 (15)
Gálocs	Ungvári j.	2	498	372	74,7	24	0
Homok	Ungvári j.	5	1179	430	36,5	53	8
Kereknye	Ungvári j.	6	1596	68	4,3	94	0
Ketergény	Ungvári j.	6	1348	222	16,5	79	0
Kincses	Ungvári j.	7	328	82	25,0	73	0
Kisdobrony	Ungvári j.	1	1872	1728	92,3	1	6

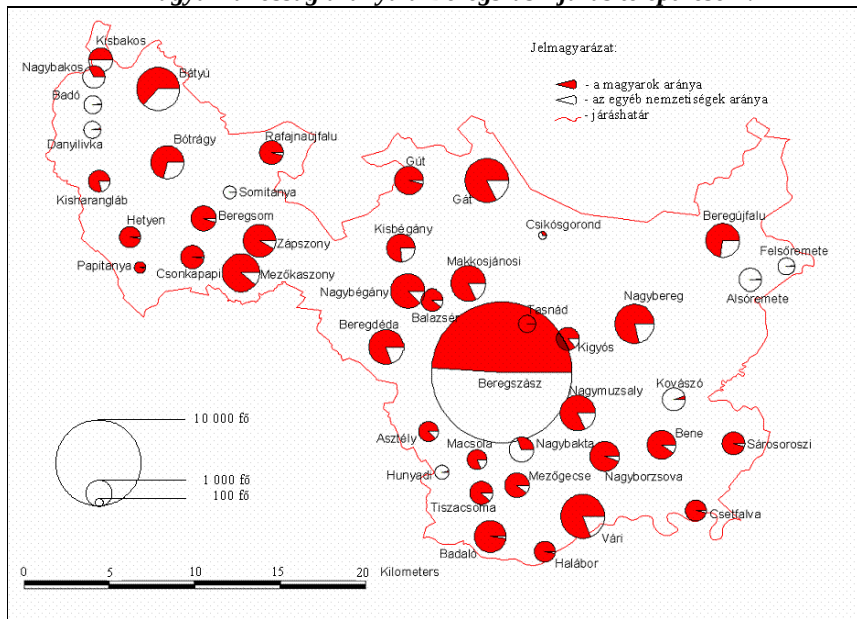
település	közigazga- tási egység	cso- port- kód	állandó lakosság	ebből magyar, fő	ebből magyar, %	ebből ukrán, %	ebből cigány, %
Kisgejőc	Ungvári j.	1	760	696	91,6	8	0
Kisszelmenc	Ungvári j.	1	200	185	92,5	6	0
Kistéglás	Ungvári j.	2	551	457	82,9	15	0
Koncháza	Ungvári j.	5	1278	409	32,0	51	16
Korláthelmec	Ungvári j.	5	901	437	48,5	51	0
Minaj	Ungvári j.	6	3088	402	13,0	81	2
Nagydobrony	Ungvári j.	1	5607	5072	90,5	3	6
Nagygejőc	Ungvári j.	2	1062	824	77,6	3	19
Órdarma	Ungvári j.	6	2623	173	6,6	76	0
Palágykomoróc	Ungvári j.	2	834	650	77,9	10	12
Palló	Ungvári j.	2	422	308	73,0	26	0
Rát	Ungvári j.	2	1325	841	63,5	21	15
Sislóc	Ungvári j.	2	339	203	59,9	38	0
Szalóka	Ungvári j.	1	825	749	90,8	2	6
Szürte	Ungvári j.	2	1898	1239	65,3	23	11
Tiszaágtelek	Ungvári j.	2	684	532	77,8	2	20
Tiszaásvány	Ungvári j.	1	852	815	95,7	4	0
Tiszasalamon	Ungvári j.	2	1387	833	60,1	39	0
Tiszaújfalu	Ungvári j.	1	277	251	90,6	9	0
Ungtarnóc	Ungvári j.	5	853	354	41,5	57	0

II. táblázat. Kárpátalja és a Beregszászi járás természetes népmozgalmi mutatóinak alakulása a második világháború után (Szabó, 1993; Kárpátaljai Megyei Statisztikai Hivatal, 2004).

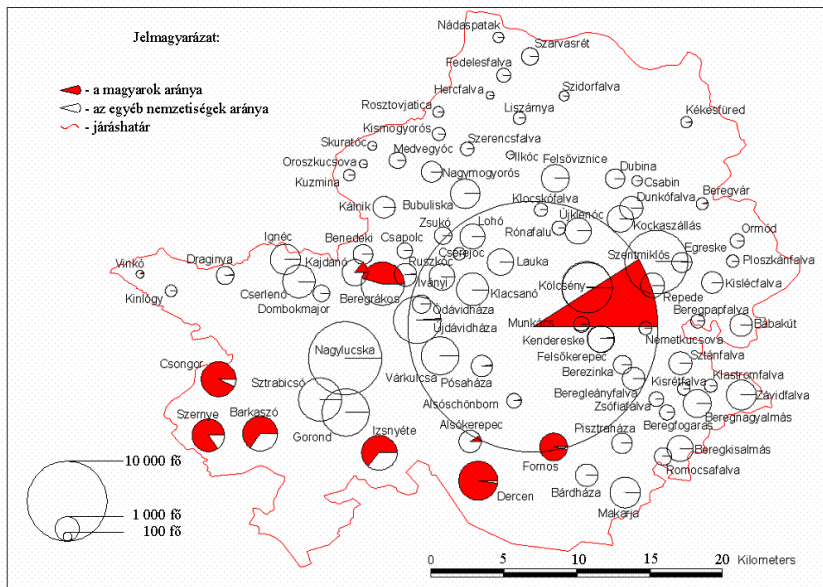
Év	Kárpátalja			A Beregszászi járás Beregszásszal együtt		
	Születési ráta, ‰	Halálozási ráta, ‰	Természetes szaporulat, ‰	Születési ráta, ‰	Halálozási ráta, ‰	Természetes szaporulat, ‰
1946	31,2	14,0	17,2	30,1	9,7	20,4
1947	31,0	13,8	17,2	30,0	9,6	20,4
1948	30,7	13,5	17,2	29,9	9,5	20,4
1949	30,6	12,3	18,3	29,8	9,5	20,3
1950	30,7	11,1	19,6	29,9	8,4	21,5
1951	30,1	10,9	19,2	28,0	8,9	19,1
1952	29,8	10,7	19,1	27,7	9,2	18,5
1953	29,4	10,5	18,9	27,2	10,5	16,7
1954	29,0	10,3	18,7	27,1	11,0	16,1
1955	28,7	9,6	19,1	27,1	11,3	15,8
1956	28,4	9,3	19,1	27,0	10,9	16,1
1957	28,1	9,0	19,1	27,1	10,5	16,6
1958	27,9	8,8	19,1	27,0	10,4	16,6
1959	27,7	8,5	19,2	26,9	10,3	16,6
1960	25,5	6,8	18,7	24,8	8,5	16,3
1961	23,4	6,9	16,5	23,8	8,6	15,2
1962	22,9	7,0	15,9	21,4	8,5	12,9
1963	22,0	7,0	15,0	20,5	8,6	11,9
1964	21,0	7,0	14,0	19,7	8,6	11,1
1965	19,9	7,1	12,8	18,9	8,7	10,2
1966	20,0	6,9	13,1	18,8	8,4	10,4
1967	19,9	7,0	12,9	18,9	8,4	10,5
1968	19,9	7,0	12,9	18,9	8,4	10,5
1969	20,0	7,1	12,9	19,0	8,6	10,4
1970	20,0	7,2	12,8	18,9	8,9	10,0
1971	19,9	7,9	12,0	18,9	9,6	9,3
1972	19,8	8,3	11,5	18,9	10,0	8,9
1973	19,8	8,7	11,1	18,9	10,2	8,7
1974	19,9	9,0	10,9	18,9	10,8	8,1
1975	19,7	8,8	10,9	18,8	10,9	7,9
1976	19,9	8,3	11,6	17,7	10,4	7,3
1977	19,2	9,1	10,1	17,5	10,9	6,6
1978	19,2	9,0	10,2	16,8	10,9	5,9
1979	19,0	9,4	9,6	16,0	11,4	4,6
1980	18,8	9,2	9,6	15,5	11,2	4,3
1981	18,6	9,5	9,1	15,6	11,4	4,2
1982	18,4	9,5	8,9	15,9	10,5	5,4
1983	18,2	9,7	8,5	16,8	11,6	5,2
1984	18,3	9,7	8,6	17,7	11,7	6,0

Év	Kárpátalja			A Beregszászi járás Beregszászsal együtt		
	Születési ráta, ‰	Halálozási ráta, ‰	Természetes szaporulat, ‰	Születési ráta, ‰	Halálozási ráta, ‰	Természetes szaporulat, ‰
1985	18,3	9,6	8,7	18,4	11,5	6,9
1986	18,8	9,9	8,9	18,4	11,8	6,6
1987	18,5	10,1	8,4	17,9	12,0	5,9
1988	17,5	10,2	7,3	17,1	12,3	4,8
1989	16,9	10,1	6,8	16,4	12,1	4,3
1990	16,8	9,3	7,5	16,2	10,8	5,4
1991	16,0	9,4	6,6	15,4	10,9	4,5
1992	16,2	10,3	5,9	–	–	–
1993	15,0	10,7	4,3	–	–	–
1994	13,8	10,9	2,9	–	–	–
1995	13,4	11,7	1,7	–	–	–
1996	13,0	11,1	1,9	–	–	–
1997	12,3	10,8	1,5	–	–	–
1998	11,9	10,8	1,1	10,9	14,0	-3,1
1999	10,9	11,3	-0,4	10,0	14,0	-4,0
2000	11,5	11,1	0,4	9,6	13,1	-3,5
2001	10,9	11,3	-0,4	8,9	13,5	-4,6
2002	11,3	11,9	-0,6	8,5	14,0	-5,5
2003	11,8	11,9	-0,1	10,1	14,3	-4,2

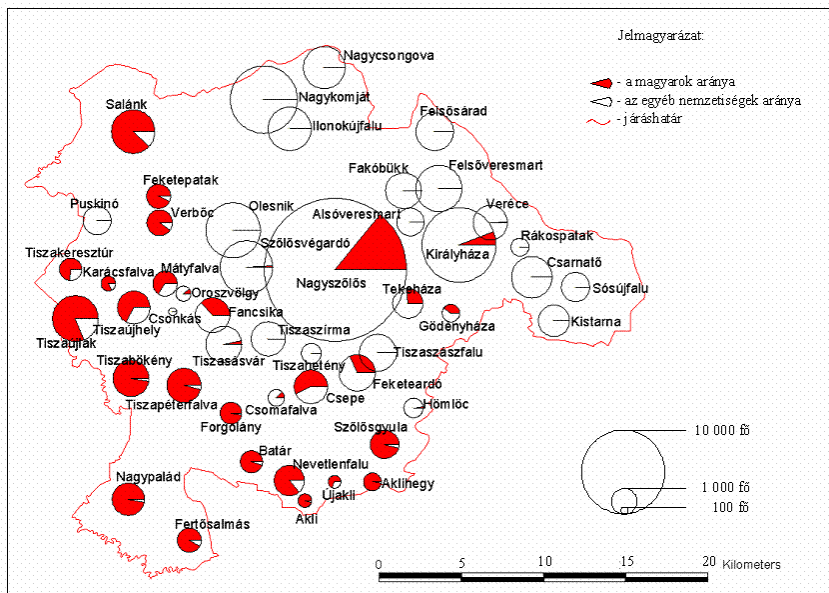
A magyar lakosság aránya a Beregszászi járás településein.

A magyar lakosság aránya a Munkácsi járás településein.

A magyar lakosság aránya a Nagyszőlősi járás településein.

MAGYAR–UKRÁN HELYSÉGNÉVJEGYZÉK

magyar helységnev	ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	járás
Ábránka	Абранка	Abranka	Volóci járás
Akli	Оклі	Okli	Nagyszőlősi járás
Aklihegy	Оклігедь	Oklihegy	Nagyszőlősi járás
Aklos, Uklina	Уклин	Uklin	Szolyvai járás
Aknaszlatina	Солотвино	Szolutvino	Técsői járás
Almáspatak, Sztrimba	Стримба	Sztrimba	Rahói járás
Alsóapsa	Діброва	Gyibrova	Técsői járás
Alsóbisztra	Нижній Бистрий	Nizsnyij Bisztrij	Husztai járás
Alsóhatárszeg, Nagyrosztoka	Розтока	Rosztoka	Volóci járás
Alsóhidegpatak	Нижній Студений	Nizsnyij Sztudenij	Ökörmezői járás
Alsókálfalva	Калини	Kalini	Técsői járás
Alsókalocsa, Kalocsaláz	Колочава	Kolocsava	Ökörmezői járás
Alsókaraszló	Заріччя	Zariccsja	Ilosvai járás
Alsókerepec	Нижній Коропець	Nizsnyij Koropec	Munkácsi járás
Alsópásztély, Begengyátpásztély	Бегендецька Пастіль	Behendecka Pasztyilj	Nagybereznai járás
Alsópatak völgy	Нижній Дубовець	Nizsnyij Dubovec	Técsői járás
Alsóremete	Нижні Ремети	Nizsnyi Remeti	Beregszászi járás
Alsórosztoka, Csontosrosztoka	Костринська Розтока	Kosztirinszka Roztoka	Nagybereznai járás
Alsósárad	Нижнє Болотнє	Nizsnye Bolotne	Ilosvai járás
Alsóschönborn	Шенборн	Senborn	Munkácsi járás
Alsószelistye	Нижнє Селище	Nizsnye Szeliscse	Husztai járás
Alsószinevér	Синевир	Szinevir	Ökörmezői járás
Alsószlatina	Нижнє Солотвино	Nizsnye Szolutvino	Ungvári járás
Alsóverecke	Нижні Ворота	Nizsnyi Vorota	Volóci járás
Alsóveresmart	Мала Копаня	Mala Kopanya	Nagyszőlősi járás
Andrásháza, Andrasóc	Андріївка	Andrijivka	Ungvári járás
Antalóc	Анталовці	Antalovci	Ungvári járás
Árdánháza	Арданово	Ardanovo	Ilosvai járás
Árok	Ярок	Jarok	Ungvári járás
Asztély	Астей	Asztej	Beregszászi járás
Bábakút	Бабичі	Babicsi	Munkácsi járás
Bacsó, Bacsava	Чабанівка	Csabanyivka	Ungvári járás
Badaló	Бадалово	Badalovo	Beregszászi járás
Badó	Бадів	Bagyiv	Beregszászi járás
Bagolyháza, Bilaszovica	Біласовиця	Bilasovica	Volóci járás
Balazsér	Балажер	Balazser	Beregszászi járás
Bányafalu, Szuszkó	Сусково	Szuszkovo	Szolyvai járás
Baranya	Баранинці	Baraninci	Ungvári járás
Bárdháza	Барбово	Barbovo	Munkácsi járás
Barkaszó	Баркасово	Barkaszovo	Munkácsi járás
Barnabás	Костилівка	Kosztivilka	Rahói járás
Batár	Ботар	Botar	Nagyszőlősi járás
Bátfa	Батфа	Batfa	Ungvári járás
Bátyú	Батьово	Batyovo	Beregszászi járás
Bedőháza	Бедевля	Bedevlja	Técsői járás
Bedőmonostor	Глинаний	Hlinyanij	Técsői járás
Bene	Бене	Bene	Beregszászi járás

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Benedeki	Бенедиківці	Benedikivci	Munkácsi járás
Bercsényifalva	Дубриничі	Dubrinicsi	Perecsényi járás
Beregbárdos, Oroszbukóc	Буковець	Bukovec	Volóci járás
Beregbükkös	Буковинка	Bukovinka	Munkácsi járás
Beregdéda	Дийда	Dijda	Beregszászi járás
Beregfogaras	Зубівка	Zubivka	Munkácsi járás
Bereghorras, Izvor	Родниківка	Rodnikivka	Szolyvai járás
Bereghalmos, Skuratóc	Шкуратівці	Skuratyivci	Munkácsi járás
Beregisalmás	Залужжя	Zaluzzsja	Munkácsi járás
Beregisfalud	Сільце	Sziljce	Ilosvai járás
Beregkövesd	Кам'янське	Kamjanszke	Ilosvai járás
Beregleányfalva	Лалово	Lalovo	Munkácsi járás
Beregnagyalmás	Яблунів	Jablunyiv	Munkácsi járás
Beregpálfalva	Воловиця	Volovicja	Ilosvai járás
Beregpapfalva	Ділок	Gyilok	Munkácsi járás
Beregrákos	Ракосино	Rakosino	Munkácsi járás
Beregsárrét, Kálnik	Кальник	Kaljník	Munkácsi járás
Beregsom	Шом	Som	Beregszászi járás
Beregszász	Берегово	Berehovo	Beregszász város
Beregszklás, Serbóc	Щербовець	Scserbovec	Volóci járás
Beregszilvás, Kuzmina	Кузьмино	Kuzmino	Munkácsi járás
Beregszőlős, Lohó	Лохово	Lohovo	Munkácsi járás
Beregújfalu	Берегуйфалу	Berehujfalu	Beregszászi járás
Beregvár	Карпати	Karpati	Munkácsi járás
Berehi	Береги	Berehi	Ökörmezői járás
Berezna	Березово	Berezovo	Husztói járás
Bereznek, Bereznik	Березники	Berezniki	Szolyvai járás
Bértelek, Breboja	Бребоя	Breboja	Rahói járás
Bilin	Білін	Bilin	Rahói járás
Bilke	Білки	Bilki	Ilosvai járás
Bobove	Бобове	Bobove	Técsői járás
Borhalom, Bubuliska	Бобовище	Boboviscse	Munkácsi járás
Boród, Bród	Брід	Brid	Ilosvai járás
Botfalva	Ботфалва	Botfalva	Ungvári járás
Bótrágy	Батрадь	Batragy	Beregszászi járás
Bőrvinkes, Barvinok	Барвінок	Barvinok	Ungvári járás
Brusztura	Лопухів	Lopuhiv	Técsői járás
Bustyaháza	Буштино	Bustino	Técsői járás
Bükköspatak, Bukóc	Буковець	Bukovec	Ökörmezői járás
Cigányos, Cigányóc	Циганівці	Cihanyivci	Ungvári járás
Csabin	Чабин	Csabin	Munkácsi járás
Csap	Чоп	Csop	Ungvári járás
Csapolc	Чопівці	Csopivci	Munkácsi járás
Csarnató	Черна	Cserna	Nagyszőlősi járás
Császlóc	Часлівці	Csaszlivci	Ungvári járás
Csendes, Tiszova	Тишів	Tisiv	Volóci járás
Csepe	Чепа	Csepa	Nagyszőlősi járás
Cserhalom, Beregdubróka	Дубрівка	Dubrivka	Ilosvai járás
Cserház, Cserejóc	Череївці	Cserejivci	Munkácsi járás
Cserjés, Lozanszka	Лозянський	Lozjanszkij	Ökörmezői járás
Cserlenő	Червеньово	Cservenyovo	Munkácsi járás
Csernektelep, Csernik	Черник	Csernik	Szolyvai járás

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Cservona	Червоне	Cservone	Ungvári járás
Csetfalva	Четфалва	Csetfalva	Beregszászi járás
Csikósgorond	Чікош-Горонда	Csikos-Horonda	Beregszászi járás
Csillagfalva, Knyahina	Княгиня	Knyahinya	Nagybereznai járás
Csomafalva	Затисівка	Zatiszivka	Nagyszőlősi járás
Csománfalva	Чумальово	Csumaljovo	Técsői járás
Csongor	Чомонин	Csomonin	Munkácsi járás
Csonkapapi	Попово	Popovo	Beregszászi járás
Csonkás	Вербо́ве	Verbove	Nagyszőlősi járás
Csonkás	Притисянське	Pritiszjanszke	Nagyszőlősi járás
Csontos	Кострино	Kosztрино	Nagybereznai járás
Csuszka, Tyuska	Тюшка	Tyuska	Ökörmezői járás
Danilovka	Данилівка	Danilivka	Beregszászi járás
Darva	Колодне	Kolodne	Técsői járás
Dávidfalva, Závidfalva	Завидово	Zavidovo	Munkácsi járás
Dercen	Дерцен	Dercen	Munkácsi járás
Deskófalva	Дешковиця	Deskovicja	Ilosvai járás
Dimicsó	Демечі	Demecsi	Ungvári járás
Dobrik	Добрік	Dobrik	Rahói járás
Dolha	Довге	Dovhe	Ilosvai járás
Domafalva, Domasina	Домашин	Domasin	Nagybereznai járás
Dombhát	Стебний	Sztebnij	Rahói járás
Dombó	Дубове	Dubove	Técsői járás
Dombok	Домбоки	Domboki	Munkácsi járás
Dombostelek, Ploszkó	Плоске	Ploszke	Szolyvai járás
Dombtelep, Rivnye	Рівне	Rivne	Técsői járás
Drágabártfalva	Доробратово	Dorobratovo	Ilosvai járás
Drahinya	Драгиня	Drahinya	Munkácsi járás
Drugetháza	Зарічово	Zaricsovo	Perecsenyi járás
Dubi	Дуби	Dubi	Ilosvai járás
Dubina	Дубино	Dubino	Munkácsi járás
Dubróka, Erdőtelep	Дубрівка	Dubrivka	Técsői járás
Dulfalva	Дулово	Dulovo	Técsői járás
Dunkófalva	Обава	Obava	Munkácsi járás
Égerespatak, Vulhovcsik	Вільхівчик	Viljhivcsik	Técsői járás
Égermező, Vulsána	Вільшани	Viljsani	Husztói járás
Egreshát, Vulsinka	Вільшинки	Viljsinki	Perecsenyi járás
Egreske, Vulhovica	Вільховиця	Viljhovicja	Munkácsi járás
Erdőludas, Huszna	Гусний	Husznij	Nagybereznai járás
Erdőpatak, Liszárnya	Лісарня	Liszarnya	Munkácsi járás
Eszeny	Есень	Eszeny	Ungvári járás
Eszterág, Sztricsava	Стричава	Sztricsava	Nagybereznai járás
Fagyalos, Medvegyóc	Медведівці	Medvegyivci	Munkácsi járás
Fakóbükk	Букове	Bukove	Nagyszőlősi járás
Falucska	Богаревиця	Boharevicja	Ilosvai járás
Fancsika	Фанчи́ково	Fancsikovo	Nagyszőlősi járás
Fedelesfalva	Крите	Krite	Munkácsi járás
Feketeardó	Чорнотисів	Csornotisziv	Nagyszőlősi járás
Feketepatak	Чорний Потік	Csornij Potyik	Nagyszőlősi járás
Feketetisza	Чорна Тиса	Csorna Tisza	Rahói járás
Felsőapsa	Верхнє Водяне	Verhnye Vogyane	Rahói járás
Felsődomonya, Onokóc	Оно́ківці	Onokivci	Ungvári járás

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Felsőgerében, Felsőhrabonica	Верхня Грабівниця	Verhnya Hrabivnicja	Volóci járás
Felsőhidegpatak	Верхній Студений	Verhnyij Sztudenij	Ökörmezői járás
Felsőkalocsa, Negróc	Негровець	Nehrovec	Ökörmezői járás
Felsőkaraszló	Гребля	Hreblja	Ilosvai járás
Felsőkerepec	Верхній Коропець	Verhnyij Koropec	Munkácsi járás
Felsőkicséra	Заверхня Кичера	Zaverhnya Kicsera	Ökörmezői járás
Felsőpásztély, Rosztokapásztély	Розтоцька Пастіль	Rosztocka Pasztyilj	Nagybereznai járás
Felsőpatak völgy	Верхній Дубовець	Verhnyij Dubovec	Técsői járás
Felsőremete	Верхні Ремети	Verhnyi Remeti	Beregszászi járás
Felsőárad	Широке	Siroke	Nagyszőlősi járás
Felsősebes	Верхній Бистрий	Verhnyij Bisztrij	Ökörmezői járás
Felsőszinevér	Синеви́рська Поляна	Szinevirszka Poljana	Ökörmezői járás
Felsőszlatina	Верхне Солотвино	Verhnye Szolotvino	Ungvári járás
Felsőverecke	Верхні Ворота	Verhnyi Vorota	Volóci járás
Felsőveresmart	Велика Копаня	Velika Kopanya	Nagyszőlősi járás
Felsővznice	Верхня Визниця	Verhnya Viznicja	Munkácsi járás
Félszeg, Protiveny	Противень	Protiveny	Husztai járás
Fenes, Jablunyivka	Яблунівка	Jablunyivka	Husztai járás
Fenyves, Sztrihálnya	Стригальня	Sztrihaljnja	Ökörmezői járás
Fenyvesvölgy	Ставне	Sztavne	Nagybereznai járás
Fertőszalmás	Фертешолмаш	Fertesolmas	Nagyszőlősi járás
Fontenyásza	Фонтиняси	Fontinyaszi	Técsői járás
Forgolány	Форголань	Forholany	Nagyszőlősi járás
Fornos	Форнош	Fornos	Munkácsi járás
Forráshuta, Izvorhuta	Родникова Гута	Rodnikova Huta	Szolyvai járás
Fülöpfalva, Pilipec	Пилипець	Pilipec	Ökörmezői járás
Füzesmező, Loza	Лоза	Loza	Ilosvai járás
Galampos, Holubina	Голубине	Holubine	Szolyvai járás
Gálfalva	Кобалевиця	Kobalevicja	Ilosvai járás
Gálóc	Галоч	Halocs	Ungvári járás
Gancos	Гонцош	Honcos	Husztai járás
Gánya	Ганичі	Hanicsi	Técsői járás
Gát	Гать	Haty	Beregszászi járás
Gázló, Beregresztoka	Велика Розтока	Velika Roztoka	Ilosvai járás
Gázló, Zábrod	Забрідь	Zabrigy	Husztai járás
Gernyész	Копашново	Kopasnovo	Husztai járás
Gernyészmező	Поляна	Poljana	Husztai járás
Gombás	Грибівці	Hribivci	Munkácsi járás
Gombástelep	Запереділля	Zaperegyillja	Ökörmezői járás
Gorond	Горонда	Horonda	Munkácsi járás
Gödénháza	Гудя	Hugya	Nagyszőlősi járás
Gút, Kétgút	Гут	Hut	Beregszászi járás
Gyertyánliget	Кобилецька Поляна	Kobilecka Poljana	Rahói járás
Gyil, Hegyfok	Діл	Gyil	Ökörmezői járás
Gyilok	Ділок	Gyilok	Husztai járás
Hajasd	Волосянка	Voloszjanka	Nagybereznai járás
Halábor	Галабор	Halabor	Beregszászi járás
Hárs, Kislipóc	Липовець	Lipovec	Perecsenyi járás
Hársfalva	Неліпино	Nelipino	Szolyvai járás
Hárspatak, Lipovec	Липовець	Lipovec	Husztai járás

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Határhegy	Загорб	Zahorb	Nagybereznai járás
Határszög, Verhovinabisztra	Верховина-Бистра	Verhovina-Bisztra	Nagybereznai járás
Határvölgy, Zavojka	Завийка	Zavijka	Ökörmezői járás
Hátmeg	Загаття	Zahattya	Ilosvai járás
Havasalja, Nagytibava	Тібава	Tibava	Szolyvai járás
Havasköz, Lyuta	Люта	Ljuta	Nagybereznai járás
Hegyfark	Підгорб	Pidhorb	Ungvári járás
Hegyrét, Hercfalva	Герцівці	Hercivci	Munkácsi járás
Herincse	Горінчово	Horincsovo	Husztai járás
Hetyen	Гетен	Heten	Beregszászi járás
Hidegrét, Páskóc	Пашківці	Paskivci	Volóci járás
Homok	Холмок	Holmok	Ungvári járás
Horlyó	Худльово	Hudljovo	Ungvári járás
Hoverla, Hóvár	Говерла	Hoverla	Rahói járás
Hömlóc	Холмовець	Holmovec	Nagyszőlősi járás
Hrunyik	Груники	Hruniki	Técsői járás
Hunyadi	Гуняді	Hunyagyi	Beregszászi járás
Huszt	Хуст	Huszt	Husztai város
Husztbaranya	Бороняво	Boronyavo	Husztai járás
Husztcsertész	Чертїж	Csertizs	Husztai város
Huszttecpatak	Хустець	Husztzec	Husztai járás
Husztköz	Нанково	Nankovo	Husztai járás
Husztófalva	Данилово	Danilovo	Husztai járás
Ignéc	Зняцьово	Znyacjovo	Munkácsi járás
Ilkó, Ilkóc	Ільківці	Iljkivci	Munkácsi járás
Ilonca	Ільниця	Iljnicja	Ilosvai járás
Ilonokújfalu	Онок	Onok	Nagyszőlősi járás
Ilosva	Іршава	Irsava	Ilosvai járás
Irhóc	Вільхівці	Viljhivci	Técsői járás
Irhócláz	Вільхівці-Лазі	Viljhivci-Lazi	Técsői járás
Iszka	Ізки	Izki	Ökörmezői járás
Iványi	Іванівці	Ivanyivci	Munkácsi járás
Iváskófalva	Івашковиця	Ivaskovicja	Ilosvai járás
Iza	Іза	Iza	Husztai járás
Izbonya, Zbun	Збини	Zbini	Volóci járás
Izsnyéte	Жнятино	Zsnyatino	Munkácsi járás
Jakivszke	Яківське	Jakivszke	Szolyvai járás
Jávor, Jalova	Ялове	Jalove	Volóci járás
Kajdanó	Кайданово	Kajdanovo	Munkácsi járás
Kálló, Kálliv	Каллів	Kalliv	Husztai járás
Kalocsahorb	Горб	Horb	Ökörmezői járás
Kanora	Канора	Kanora	Volóci járás
Kapuszög, Vorocsó	Ворочово	Vorocsovo	Perecsenyi járás
Karácsfalva	Карачин	Karacsin	Nagyszőlősi járás
Kárpótlás	Карповтлаш	Karpovtlas	Husztai járás
Kaszómező, Kaszópolyána	Косівська Поляна	Koszivszka Poljana	Rahói járás
Katlanfalu, Kotilnica	Котельниця	Koteljnicja	Volóci járás
Kékesfüred, Szinyák	Синяк	Szinyak	Munkácsi járás
Kelecsény	Келечин	Kelecsin	Ökörmezői járás
Kelemenfalva	Климовиця	Klimovicja	Ilosvai járás

magyar helységnev	ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	járás
Kendereske	Кендерешів	Kenderesiv	Munkácsi járás
Kenézpatak	Чорний Потік	Csornij Potyik	Ilosvai járás
Kerecke	Керецьки	Kerecki	Szolyvai járás
Kerekhegy	Округла	Okruhla	Técsői járás
Kereknye	Коритняни	Koritnyani	Ungvári járás
Keselymező	Кошельово	Koseljovo	Husztai járás
Ketergény	Розівка	Rozivka	Ungvári járás
Kicserela	Кічерели	Kicsereli	Husztai járás
Kiesvölgy, Lubnya	Лубня	Lubnya	Nagybereznai járás
Kígyós	Кідьош	Kigyos	Beregszászi járás
Kincses	Кінчеш	Kincses	Ungvári járás
Kínlógy	Кінлодь	Kinlogy	Munkácsi járás
Királyfiszállás, Szolocsina	Солочин	Szolocsin	Szolyvai járás
Királyháza	Королєво	Korolevo	Nagyszőlősi járás
Királymező	Усть-Чорна	Uszty-Csorna	Técsői járás
Királyvölgy, Szolomi	Солоне	Szolone	Técsői járás
Kisábránka	Смологовиця	Szmolohovicja	Ilosvai járás
Kisanna, Hánykovica	Ганьковиця	Hanykovicja	Szolyvai járás
Kisapsa, Apsica	Водиця	Vodicja	Rahói járás
Kisbakos	Бакош	Bakos	Beregszászi járás
Kisbégány	Мала Бийгань	Mala Bijhany	Beregszászi járás
Kisberezna	Малий Березний	Malij Bereznij	Nagybereznai járás
Kiscserjés, Vilhováti	Вільховатий	Viljhovati	Rahói járás
Kisdobrony	Мала Добронь	Mala Dobrony	Ungvári járás
Kisgejőc	Малі Геївці	Mali Hejivci	Ungvári járás
Kisharangláb	Горонглаб	Horonhlab	Beregszászi járás
Kishídvég, Paszika	Пасіка	Paszika	Szolyvai járás
Kiskirva	Біловарці	Bilovarci	Técsői járás
Kislécfalva	Лецовиця	Lecovicja	Munkácsi járás
Kismogyorós	Микулівці	Mikulivci	Munkácsi járás
Kispálos, Paulova	Павлово	Pavlovo	Szolyvai járás
Kispásztély	Пастілки	Pasztyilki	Perecsenyi járás
Kispatak, Patacsok	Поточок	Potocsok	Husztai járás
Kispatak, Ricska	Річка	Ricska	Ökörmezői járás
Kisrákóc	Малий Раковець	Malij Rakovec	Ilosvai járás
Kisrétfalu, Kislucska	Новоселиця	Novoszelicja	Munkácsi járás
Kissarkad	Горбок	Horbok	Ilosvai járás
Kistar	Завбуч	Zavbucs	Perecsenyi járás
Kistarna	Хижа	Hizsa	Nagyszőlősi járás
Kistécső, Bologláz	Тячівка	Tyacsivka	Técsői járás
Kistéglás	Тийглаш	Tijhlas	Ungvári járás
Kisturjaszög, Kisturica	Турички	Turicski	Perecsenyi járás
Kisugolyka	Мала Уголька	Mala Uholjka	Técsői járás
Kisszelmenc	Малі Селменці	Mali Szelmenci	Ungvári járás
Kisszolyva, Szkotárszka	Скотарське	Szkotarszke	Volóci járás
Klacsanó	Клячаново	Kljacsanovo	Munkácsi járás
Klastromfalva	Гандеровиця	Handerovicja	Munkácsi járás
Kockaszállás	Косино	Koszino	Munkácsi járás
Komlós	Хмільник	Hmiljnik	Ilosvai járás
Komlós, Hmeliv	Хмелів	Hmeliv	Rahói járás
Koncháza	Концово	Koncovo	Ungvári járás
Kopár, Roszos	Росош	Roszos	Szolyvai járás

magyar helységnev	ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	járás
Korláthelmec	Холмці	Holmci	Ungvári járás
Koszóver, Rigóhegy	Косів Верх	Kosziv Verh	Ökörmezői járás
Kovácsrét	Кушниця	Kusnica	Ilosvai járás
Kovászó	Квасово	Kvaszovo	Beregszászi járás
Köblér	Кибляри	Kibljari	Ungvári járás
Kökényes	Терново	Ternovo	Técsői járás
Kölcsény	Кольчино	Koljcsino	Munkácsi járás
Kőrösmező	Ясіня	Jaszinya	Rahói járás
Körösös	Кіреші	Kiresi	Huszt város
Körtelep, Kruhlij	Круглий	Kruhlij	Rahói járás
Kövesliget	Драгово	Drahovo	Huszt járás
Középpapsa	Середнє Водяне	Szerednye Vogyane	Rahói járás
Krajna	Крайна	Krajna	Huszt járás
Kricsfalva	Кричово	Kricsovo	Técsői járás
Krivij	Кривий	Krivij	Huszt járás
Kurucvár, Likicár	Лікіцари	Likicari	Perecsenyi járás
Kustánfalva	Куштановиця	Kustanovicja	Munkácsi járás
Kutlás	Кутлаш	Kutlas	Huszt járás
Lakatosfalva, Klocskófalva	Клочки	Klocski	Munkácsi járás
Láposmező, Luhi	Луги	Luhi	Rahói járás
Latorcafő, Laturka	Латірка	Latyirka	Völöci járás
Lehóc	Ляхівці	Ljahivci	Ungvári járás
Lengvelszállás, Lyahóc	Лісковець	Liszkovec	Ökörmezői járás
Leveles, Lopusnya	Лопушне	Lopusne	Ökörmezői járás
Ligetes	Луг	Luh	Nagybereznai járás
Lipcse	Липча	Lipcsa	Huszt járás
Lipcsemező	Липецька Поляна	Lipecka Poljana	Huszt járás
Lóka, Lauka	Лавки	Lavki	Munkácsi járás
Lombos, Brusztópatak	Лопушанка	Lopusanka	Szolyvai járás
Lonka	Луг	Luh	Rahói járás
Lukova	Луково	Lukovo	Ilosvai járás
Lunkapatak	Лунка	Lunka	Huszt járás
Macsoła	Мочола	Mocsola	Beregszászi járás
Magastető, Kerektető	Ожовех	Ozsoverh	Huszt járás
Magyarkomját	Великі Ком'яти	Veliki Komjati	Nagyszőlősi járás
Majdánka	Майдан	Majdan	Ökörmezői járás
Majorka	Маюрки	Majurki	Perecsenyi járás
Makarja	Макарьово	Makarjovo	Munkácsi járás
Makkosjánosi	Яноші	Janosi	Beregszászi járás
Malmos, Sztrojna	Стройне	Sztrojne	Szolyvai járás
Malomrét	Жорнава	Zsornava	Nagybereznai járás
Mártonka, Kismartinka	Мала Мартинка	Mala Martinka	Szolyvai járás
Maszárfalva	Негрово	Nehrovo	Ilosvai járás
Mátyfalva	Матійово	Matyijovo	Nagyszőlősi járás
Medence	Мідняниця	Migyanicja	Ilosvai járás
Medvezsij	Медвежий	Medvezsij	Huszt járás
Mélyút, Kisluboka	Глибоке	Hliboke	Ungvári járás
Mércse, Mircse	Мирча	Mircsa	Nagybereznai járás
Mezőgécse	Геча	Hecca	Beregszászi járás
Mezőhát	Лазещина	Lazescsina	Rahói járás
Mezőhuta, Poljanszka Huta	Полянська Гута	Poljanszka Huta	Perecsenyi járás
Mezőkaszony	Косонь	Koszony	Beregszászi járás

magyar helységnev	ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	járás
Mezőterebes, Sztrabicsó	Страбичово	Sztrabicsovo	Munkácsi járás
Mihálka	Крайниково	Krajnikovo	Husztí járás
Minaj	Минай	Minaj	Ungvári járás
Misztice	Імстичово	Imszticsovo	Ilosvai járás
Mogyoróspatak	Модьорош	Mogyoros	Husztí járás
Mokra	Мокра	Mokra	Perecsenyi járás
Monostor	Монастирець	Monasztirec	Husztí járás
Munkács	Мукачево	Mukacsvevo	Munkács város
Nádaspatak, Trosztjanec	Тростянець	Trosztjanec	Rahói járás
Nádaspatak, Trosztjánica	Тростяниця	Trosztjanicja	Munkácsi járás
Nagyábránka	Локіть	Lokity	Ilosvai járás
Nagybakos	Свобода	Szvoboda	Beregszászi járás
Nagybakta	Велика Бакта	Velika Bakta	Beregszászi járás
Nagybégány	Велика Бийгань	Velika Bijhany	Beregszászi járás
Nagybereg	Великі Береги	Veliki Berehi	Beregszászi járás
Nagyberezna	Великий Березний	Velikij Bereznij	Nagybereznai járás
Nagybocskó	Великий Бичків	Velikij Bicskiv	Rahói járás
Nagyborzsova	Боржава	Borzava	Beregszászi járás
Nagycserjés, Kiscsorna	Кічерний	Kicsernij	Volóci járás
Nagycsongova	Боржавське	Borzavszke	Nagyszőlősi járás
Nagydobrony	Велика Добронь	Velika Dobrony	Ungvári járás
Nagygyajos	Гайдош	Hajdos	Ungvári járás
Nagygejőc	Великі Геївці	Veliki Hejivci	Ungvári járás
Nagykirva	Крива	Kriva	Técsői járás
Nagyláz	Великі Лази	Veliki Lazi	Ungvári járás
Nagylucska	Великі Лучки	Veliki Lucski	Munkácsi járás
Nagymogyorós	Копинівці	Kopinyivci	Munkácsi járás
Nagymuzsaly	Мужієво	Muzsijevo	Beregszászi járás
Nagypalád	Велика Паладь	Velika Palagy	Nagyszőlősi járás
Nagypásztély, Kosztovapásztély	Костева Пастіль	Kosztewa Pasztijlj	Nagybereznai járás
Nagyrákóc	Великий Раковець	Velikij Rakovec	Ilosvai járás
Nagyszőlős	Виноградів	Vinohravyiv	Nagyszőlősi járás
Nagyturjaszög, Nagyturica	Туриця	Turicja	Perecsenyi járás
Nagyugolyka	Велика Уголька	Velika Uholjka	Técsői járás
Németkucsova	Кучава	Kucsava	Munkácsi járás
Németmokra	Комсомольськ	Komszomoljszk	Técsői járás
Nevetlenfalu	Неветленфолу	Nevetlenfolu	Nagyszőlősi járás
Nevicke	Невицьке	Nevicke	Ungvári járás
Nyágova	Добрянське	Dobrzanszke	Técsői járás
Nyárasdomb, Újklenóc + Frigyesfalva	Кленовець	Klenovec	Munkácsi járás
Nyéresháza, Alsóneresznice	Нересниця	Neresznicja	Técsői járás
Nyilas, Rosztok	Розтоки	Rosztoki	Rahói járás
Nyíresújfalu	Дунковиця	Dunkovicja	Ilosvai járás
Nyírhalom, Berezinka	Березинка	Berezinka	Munkácsi járás
Obláz, Forduló	Облаз	Oblaz	Husztí járás
Ódávidháza	Старе Давидково	Sztare Davidkovo	Munkácsi járás
Ókemence	Кам'яниця	Kamjanicja	Ungvári járás
Oláhcsertész	Підгірне	Pidhirne	Ilosvai járás

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Ormód, Bresztó	Брестів	Bresztyiv	Munkácsi járás
Oroszgejőc	Руські Геївці	Ruszkij Hejivci	Ungvári járás
Oroszkomoró, Oroszkomoróc	Руські Комарівці	Ruszkij Komarivci	Ungvári járás
Oroszkucsova	Руська Кучава	Ruszka Kucsava	Munkácsi járás
Oroszmocsár	Руський Мочар	Ruszkij Mocsar	Nagybereznai járás
Oroszmokra	Руська Мокра	Ruszka Mokra	Técsői járás
Orosztelek, Ruszkóc	Руське	Ruszke	Munkácsi járás
Oroszvíölgy	Руська Долина	Ruszka Dolina	Nagyszőlősi járás
Ósándorfalva	Олександрівка	Olekszandrivka	Husztói járás
Ószávka, Darázsvölgy	Осава	Oszava	Husztói járás
Ószemere	Сімер	Szimer	Perecsenyi járás
Ökörmező	Міжгір'я	Mizshirja	Ökörmezői járás
Őlyvös	Вільхівка	Viljhivka	Ilosvai járás
Órdarma	Сторожниця	Sztorozsnyica	Ungvári járás
Ötvösfalva	Золотарьово	Zolotarjovo	Husztói járás
Padóc, Podobóc	Подобовець	Podobovec	Ökörmezői járás
Palágykomoróc	Паладь-Комарівці	Palagy-Komarivci	Ungvári járás
Palló	Палло	Pallo	Ungvári járás
Papitanya, Kispapi	Мале Попово	Male Popovo	Beregszászi járás
Patak, Bükköskő	Потік	Potyk	Ökörmezői járás
Patakófalva, Ósztuzsica	Стуниця	Sztuzsica	Nagybereznai járás
Patakos, Patkanyóc	Пацканьово	Packanyovo	Ungvári járás
Pataktanya, Ploszkópatak	Плоский Потік	Ploszkij Potyk	Szolyvai járás
Pelesalja, Pudplesa	Підплеша	Pidplesa	Técsői járás
Perecseny	Перечин	Perecsin	Perecsenyi járás
Pereháza, Perekrasna	Перехресний	Perehresznij	Volóci járás
Pereszló, Nagypriszlóp	Присліп	Priszlip	Ökörmezői járás
Pescsera	Пещера	Pescsera	Técsői járás
Petrivka, Gólyahát	Петрівка	Petrivka	Ungvári járás
Petrusó, Szokolóvíölgy	Петрушів	Petrusiv	Técsői járás
Pisztraháza	Пістрялово	Pisztrjalovo	Munkácsi járás
Plajuc	Плаюць	Plajuc	Rahói járás
Ploszkánfalva	Плоскано́вця	Ploszkanovicia	Munkácsi járás
Podcsumály	Підчумаль	Pidcsumalj	Ökörmezői járás
Pogyisor	Подішор	Pogyisor	Técsői járás
Polena	Поляна	Poljana	Szolyvai járás
Poroskó, Poroskó	Порошково	Poroskovo	Perecsenyi járás
Pósháza	Павшино	Pavsinó	Munkácsi járás
Poszics	Посіч	Poszics	Husztói járás
Prihigy	Пригідь	Prihigy	Técsői járás
Puskino	Пушкіно	Puskino	Nagyszőlősi járás
Rafajnaújfalu	Рафайново	Rafajnovó	Beregszászi járás
Rahó	Рахів	Rahiv	Rahói járás
Rahonca	Оріховиця	Orihovicia	Ungvári járás
Rakas	Роково	Rokoszovo	Husztói járás
Rákó	Раково	Rakovo	Perecsenyi járás
Rákó	Ракове	Rakove	Técsői járás
Rákóciszállás	Завадка	Zavadka	Volóci járás
Rákos	Ракош	Rakos	Husztói járás
Rákospatak	Горбки	Horbki	Nagyszőlősi járás
Rapigy	Ряпідь	Rjapigy	Husztói járás

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Rászóciska	Росішка	Rosziska	Rahói járás
Rát	Ратовці	Ratovci	Ungvári járás
Rekesz, Zagyilszka	Задільське	Zagyiljszke	Volóci járás
Rekettye	Рекіти	Rekiti	Ökörmezői járás
Repede	Бистриця	Bisztricia	Munkácsi járás
Repenye, Ripinye	Репинне	Repinne	Ökörmezői járás
Révhely, Zábrog	Забрідь	Zabrigy	Nagybereznai járás
Rókamező, Ravaszmező	Лисичово	Liszicsovo	Ilosvai járás
Rókarét, Meresor	Мерешор	Meresor	Ökörmezői járás
Romocsafalva	Ромочевия	Romocsevicja	Munkácsi járás
Rónafalu, Runófalva	Жборівці	Zsborivci	Munkácsi járás
Rónafüred, Lumsor	Лумшори	Lumsori	Perecsenyi járás
Roszos	Росош	Roszos	Técsői járás
Rosztoka	Розтока	Roztoka	Ökörmezői járás
Rosztovjática	Ростов'ятиця	Rosztovjaticja	Munkácsi járás
Runya	Руня	Runya	Técsői járás
Saján, Sajánfürdő	Шаян	Sajan	Husztai járás
Salánk	Шаланки	Salanki	Nagyszőlősi járás
Sárdik	Заболотне	Zabolotne	Ilosvai járás
Sárosoroszi	Оросієво	Oroszijevo	Beregszászi járás
Siróka	Широке	Siroke	Husztai járás
Sislóc	Шишлівці	Sislivci	Ungvári járás
Sóhát, Csernoholova	Чорноголова	Csornoholova	Nagybereznai járás
Somitanya, Kastanovo	Каштаново	Kastanovo	Beregszászi járás
Sóslak	Сіль	Szilj	Nagybereznai járás
Sósújfalu	Новоселиця	Novoszelicja	Nagyszőlősi járás
Szajkófalva	Осій	Oszij	Ilosvai járás
Száldobos	Стеблівка	Szteblivka	Husztai járás
Szalóka	Соловка	Szolovka	Ungvári járás
Szánfalva, Sztánfalva	Станово	Sztanovo	Munkácsi járás
Szárazpatak, Szuhi	Сухий	Szuhij	Ökörmezői járás
Szarvasháza, Zsdenyova	Жденієво	Zsdenyijevo	Volóci járás
Szarvaskút, Olenyova	Оленьово	Olenyovo	Szolyvai járás
Szarvasrét, Puznyákfalva	Пузняківці	Puznyakivci	Munkácsi járás
Szászó	Сасово	Szaszovo	Técsői járás
Szászóka	Сасівка	Szaszivka	Szolyvai járás
Szeklence	Сокирниця	Szokirnicja	Husztai járás
Széleslonka	Широкий Луг	Sirokij Luh	Técsői járás
Szemerékó, Szmerekova	Смереково	Szmerekovo	Nagybereznai járás
Szénástelek, Zauszina	Завосино	Zavoszino	Nagybereznai járás
Szentmihálykörtvélyes	Грушово	Hrusovo	Técsői járás
Szentmiklós	Чинадійово	Csinagyijovo	Munkácsi járás
Szerednye	Середне	Szerednye	Ungvári járás
Szerencsfalva	Шасливе	Scsaszlive	Munkácsi járás
Szernye	Серне	Szerne	Munkácsi járás
Szidorfalva	Грабово	Hrabovo	Munkácsi járás
Szitni	Сітний	Szitnij	Rahói járás
Szjuruk	Сюрюк	Szjurjuk	Husztai járás
Szloboda	Свобода	Szvoboda	Ökörmezői járás
Szlopovij	Слоповий	Szlopovij	Husztai járás
Szobki, Szopkó	Сопки	Szopki	Ökörmezői járás
Szolyva	Сваліява	Szvaljava	Szolyvai járás

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Szombati, Szobatin	Собатин	Szobatin	Ilosvai járás
Szorospatak	Глибокий Потік	Hlibokij Potyik	Técsői járás
Szölősegres	Олешник	Olesnik	Nagyszőlősi járás
Szölősgyula	Дюла	Gyula	Nagyszőlősi járás
Szölősrosztoka	Мала Розтока	Mala Roztoka	Ilosvai járás
Szőlősvégárdó	Підвиноградів	Pidvinohragyiv	Nagyszőlősi járás
Sztanovec	Становець	Sztanovec	Husztói járás
Sztrippa	Стрипа	Sztripa	Ungvári járás
Szuha	Суха	Szuha	Ilosvai járás
Szuhabaranka, Baranka	Бронька	Bronyka	Ilosvai járás
Szuhapatak, Ungszuha	Сухий	Szuhij	Nagybereznai járás
Szürte	Сюрте	Szjurte	Ungvári járás
Szvaljavka	Свалявка	Szvaljavka	Perecsenyi járás
Talaborfalu	Теребля	Tereblja	Técsői járás
Taracköz	Тересва	Tereszva	Técsői járás
Tarackraszna	Красна	Kraszna	Técsői járás
Taracújfalu, Felsőneresznice	Новоселиця	Novoszelicja	Técsői járás
Tarfalu, Holyatin	Голятин	Holjatin	Ökörmezői járás
Tarújfalu	Новоселиця	Novoszelicja	Ökörmezői járás
Tasnád	Затишне	Zatisne	Beregszász város
Técső	Тячів	Tyacsiv	Técsői járás
Técsőláz, Libán	Лазі	Lazi	Técsői járás
Tekeháza	Теково	Tekovo	Nagyszőlősi járás
Terebesfejérpatak, Trebusafejérpatak	Ділове	Gyilove	Rahói járás
Tereselpatak	Тарасівка	Taraszivka	Técsői járás
Tető, Topcsinó	Топчино	Topcsino	Técsői járás
Tiha	Тихий	Tihij	Nagybereznai járás
Timsor	Лазі	Lazi	Volóci járás
Tiszaágtelek	Тисаагтелек	Tiszaahtelek	Ungvári járás
Tiszaásvány	Тисаашвань	Tiszaasvany	Ungvári járás
Tiszabogdány	Богдан	Bohdan	Rahói járás
Tiszaborkút	Кваси	Kvaszi	Rahói járás
Tiszabökény	Тисобикень	Tiszobikeny	Nagyszőlősi járás
Tiszacsoma	Чома	Csoma	Beregszászi járás
Tiszafejéregyház	Біла Церква	Bila Cerkva	Rahói járás
Tiszahtény	Гетиня	Hetinya	Nagyszőlősi járás
Tiszakeresztúr	Перехрестя	Perehresztja	Nagyszőlősi járás
Tiszakirva	Крива	Kriva	Husztói járás
Tiszaló	Тисалово	Tiszalovo	Técsői járás
Tiszapéterfalva	Пийтерфолво	Pijterfolvo	Nagyszőlősi járás
Tiszasalamon	Соломоново	Szolomonovo	Ungvári járás
Tiszásásvár	Тросник	Trosznik	Nagyszőlősi járás
Tiszaszászfalu	Сасово	Szaszovo	Nagyszőlősi járás
Tiszaszirma	Дротинці	Drotinci	Nagyszőlősi járás
Tiszaújfalu	Тисауйфалу	Tiszaufalu	Ungvári járás
Tiszaújhely	Нове Село	Nove Szelo	Nagyszőlősi járás
Tiszaújlak	Вилко	Vilok	Nagyszőlősi járás
Titokvölgy, Titkovci	Тітківці	Tyitkivci	Ökörmezői járás
Topolin	Тополін	Topolin	Husztói járás
Toronya	Торунь	Toruny	Ökörmezői járás
Túlanagyágtelep	Зарічне	Zaricsne	Husztó város

magyar helységnév	ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	járás
Turjamező, Turjapolena	Тур'я Поляна	Turja Poljana	Perecsenyi járás
Turjaremete	Тур'ї Ремети	Turja Remeti	Perecsenyi járás
Turjasebes, Turjabisztra	Тур'я Бистра	Turja Bisztra	Perecsenyi járás
Turjavágás, Turjapaszika	Тур'я Пасіка	Turja Paszika	Perecsenyi járás
Uglya	Угля	Uhlja	Técsői járás
Újakli	Нове Клинове	Nove Klinove	Nagyszőlősi járás
Újbárd	Новобарово	Novobarovo	Técsői járás
Újdávidháza	Нове Давидково	Nove Davidkovo	Munkácsi járás
Újkemence	Новоселиця	Novoszelicja	Perecsenyi járás
Újszemere	Сімерки	Szimerki	Perecsenyi járás
Újtővisfalva	Драчино	Dracsino	Szolyvai járás
Ungbükös, Ungbukóc	Буківцєво	Bukivcjovo	Nagybereznai járás
Ungcsertész	Чертеж	Csertezs	Ungvári járás
Unggesztenyés, Iglinc	Лінці	Linci	Ungvári járás
Unghosszúmező	Довге Поле	Dovhe Pole	Ungvári járás
Unghuta	Гута	Huta	Ungvári járás
Ungordas, Valkaja	Вовкове	Vovkove	Ungvári járás
Ungsasfalva, Orlyava	Ірлява	Irljava	Ungvári járás
Ungtarnóc	Тарнівці	Tarnyivci	Ungvári járás
Ungtölgyes, Dubróka	Дубрівка	Dubrivka	Ungvári járás
Ungvár	Ужгород	Uzshorod	Ungvár város
Úrmező	Руське Поле	Ruszké Pole	Técsői járás
Uzsok	Ужок	Uzsok	Nagybereznai járás
Vajnág	Вонигово	Vonyihovo	Técsői járás
Vári	Вари	Vari	Beregszászi járás
Várkulcsa	Ключарки	Kljucsarki	Munkácsi járás
Végmártonka, Martinka	Крайня Мартинка	Krajnya Martinka	Ilosvai járás
Veléte	Велятино	Veljatino	Husztói járás
Verbóc	Вербовець	Verbovec	Nagyszőlősi járás
Verebes, Verbiás	Верб'яж	Verbjazs	Volóci járás
Veréce	Веряця	Verjacja	Nagyszőlősi járás
Vertepa	Вертеп	Vertep	Husztói járás
Vezérszállás, Pudpolóc	Підполоззя	Pidpolozzja	Volóci járás
Vidráspatak, Vidricska	Видричка	Vidricska	Rahói járás
Viharos, Viska	Вишка	Viska	Nagybereznai járás
Vinkó	Вінкове	Vinkove	Munkácsi járás
Visk	Вишково	Visk	Husztói járás
Vízköz	Сойми	Szojmi	Ökörmezői járás
Vocsitélep	Вовчий	Vovcsij	Szolyvai járás
Volóc	Воловець	Volovec	Volóci járás
Vosóvátivölgy	Вишоватий	Visovatij	Técsői járás
Vucskómező	Вучкове	Vucskove	Ökörmezői járás
Zahorb	Загорб	Zahorb	Ökörmezői járás
Zajgó, Duszina	Дусино	Duszino	Szolyvai járás
Zalom	Залом	Zalom	Husztói járás
Zápszony	Запсень	Zapszony	Beregszászi járás
Zárnya, Zádnya	Приборжавське	Priborzavszke	Ilosvai járás
Zúgó, Hukliva	Гукливий	Huklivij	Volóci járás
Zsilip, Plávja	Плав'я	Plavja	Szolyvai járás
Zsófiafalva	Софія	Szofija	Munkácsi járás
Zsovtneve	Жовтневе	Zsovtneve	Husztói járás
Zsukó	Жуково	Zsukovo	Munkácsi járás

UKRÁN–MAGYAR HELYSÉGNÉVJEGYZÉK

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Абранка	Abranka	Ábránka	Volóci járás
Андріївка	Andrijivka	Andrásháza, Andrasóc	Ungvári járás
Анталовці	Antalovci	Antalóc	Ungvári járás
Арданово	Ardanovo	Árdánháza	Ilosvai járás
Астей	Asztej	Asztély	Beregszászi járás
Бабичі	Babicsi	Bábakút	Munkácsi járás
Бадалово	Badalovo	Badaló	Beregszászi járás
Бадів	Bagyiv	Badó	Beregszászi járás
Бакош	Bakos	Kisbakos	Beregszászi járás
Балажер	Balazser	Balazsér	Beregszászi járás
Баранинці	Baraninci	Baranya	Ungvári járás
Барбово	Barbovo	Bárdháza	Munkácsi járás
Барвінок	Barvinok	Börvinkes, Barvinok	Ungvári járás
Баркасово	Barkaszovo	Barkaszó	Munkácsi járás
Батрадь	Batragy	Bótrágy	Beregszászi járás
Батфа	Batfa	Bátfa	Ungvári járás
Батьово	Batyovo	Bátyú	Beregszászi járás
Бегендецька Пастіль	Behendecka Pasztyilj	Alsópásztély, Begengyátpásztély	Nagybereznai járás
Бедевля	Bedevlja	Bedőháza	Técsői járás
Бене	Bene	Bene	Beregszászi járás
Бенедиківці	Benedikivci	Benedeki	Munkácsi járás
Береги	Berehi	Berehi	Ökörmezői járás
Берегово	Berehovo	Beregszász	Beregszász város
Берегуйфалу	Bereghujfalu	Beregújfalú	Beregszászi járás
Березинка	Berezinka	Nyírhalm, Berezinka	Munkácsi járás
Березники	Berezniki	Bereznék, Bereznik	Szolyvai járás
Березово	Berezovo	Berezna	Husztói járás
Бистриця	Bisztricia	Repede	Munkácsi járás
Біла Церква	Bila Cerkva	Tiszafejéregyház	Rahói járás
Біласовиця	Bilaszovica	Bagolyháza, Bilaszovica	Volóci járás
Білин	Bilin	Bilin	Rahói járás
Білки	Bilki	Bilke	Ilosvai járás
Біловарці	Bilovarci	Kiskirva	Técsői járás
Бобове	Bobove	Bobove	Técsői járás
Бобовище	Boboviscse	Borhalom, Bubuliska	Munkácsi járás
Богаревиця	Boharevicja	Falucska	Ilosvai járás
Богдан	Bohdan	Tiszabogdány	Rahói járás
Боржава	Borzava	Nagyborzsova	Beregszászi járás
Боржавське	Borzsavszke	Nagycsongova	Nagyszőlősi járás
Бороняво	Boronyavo	Husztbaranya	Husztói járás
Ботар	Botar	Batár	Nagyszőlősi járás
Ботфалва	Botfalva	Botfalva	Ungvári járás
Бребоя	Breboja	Bértelek, Breboja	Rahói járás
Брестів	Bresztiv	Ormód, Bresztó	Munkácsi járás
Брид	Brid	Boród, Bród	Ilosvai járás
Бронька	Bronyka	Szuhabaranka, Baranka	Ilosvai járás
Буківцьово	Bukivcjovo	Ungbükkös, Ungbukóc	Nagybereznai járás
Букове	Bukove	Faköbökk	Nagyszőlősi járás
Буковець	Bukovec	Bükköspatak, Bukóc	Ökörmezői járás

ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	magyar helységnév	járás
Буковець	Bukovec	Bereghárdos, Oroszbukóc	Volóci járás
Буковинка	Bukovinka	Beregbükkös	Munkácsi járás
Буштино	Bustino	Bustyaháza	Técsői járás
Вари	Vari	Vári	Beregszászi járás
Велика Бакта	Velika Bakta	Nagybakta	Beregszászi járás
Велика Бийгань	Velika Bijhany	Nagybégány	Beregszászi járás
Велика Добронь	Velika Dobrony	Nagydobrony	Ungvári járás
Велика Копаня	Velika Kopanya	Felsőveresmart	Nagyszőlősi járás
Велика Паладь	Velika Palagy	Nagypalád	Nagyszőlősi járás
Велика Розтока	Velika Roztoka	Gázló, Beregrostoka	Ilosvai járás
Велика Уголька	Velika Uholjka	Nagyugolyka	Técsői járás
Великий Березний	Velikij Bereznij	Nagyberezna	Nagybereznai járás
Великий Бичків	Velikij Bicskiv	Nagybocskó	Rahói járás
Великий Раковець	Velikij Rakovec	Nagyrákóc	Ilosvai járás
Великі Береги	Veliki Berehi	Nagybereg	Beregszászi járás
Великі Гейвці	Veliki Hejivci	Nagygejőc	Ungvári járás
Великі Ком'яти	Veliki Komjati	Magyarkomját	Nagyszőlősi járás
Великі Лази	Veliki Lazi	Nagyláz	Ungvári járás
Великі Лучки	Veliki Lucski	Nagylucska	Munkácsi járás
Велятино	Veljatio	Veléte	Husztói járás
Вербове	Verbove	Csonkás	Nagyszőlősi járás
Вербовець	Verbovec	Verbőc	Nagyszőlősi járás
Верб'яз	Verbjazs	Verebes, Verbiás	Volóci járás
Вертеп	Vertep	Vertepa	Husztói járás
Верхнє Водяне	Verhnye Vogyane	Felsőapsa	Rahói járás
Верхнє Солотвино	Verhnye Szolotvino	Felsőszlatina	Ungvári járás
Верхні Ворота	Verhnyi Vorota	Felsőverecke	Volóci járás
Верхні Ремети	Verhnyi Remeti	Felsőremete	Beregszászi járás
Верхній Бистрий	Verhnyij Bisztrij	Felsősebes	Ökörmezői járás
Верхній Дубовець	Verhnyij Dubovec	Felsőpatak völgy	Técsői járás
Верхній Коропець	Verhnyij Koropec	Felsőkerepec	Munkácsi járás
Верхній Студений	Verhnyij Sztudenij	Felsőhidegpatak	Ökörmezői járás
Верхня Визниця	Verhnya Viznicja	Felsőviznice	Munkácsi járás
Верхня Грабівниця	Verhnya Hrabivnicja	Felsőgereben, Felsőhrabonica	Volóci járás
Верховина-Бистра	Verhovina-Bisztra	Határszög, Verhovinabisztra	Nagybereznai járás
Веряця	Verjacja	Veréce	Nagyszőlősi járás
Видричка	Vidricska	Vidráspatak, Vidricska	Rahói járás
Вилок	Vilok	Tiszaújjak	Nagyszőlősi járás
Виноградів	Vinohragyiv	Nagyszőlős	Nagyszőlősi járás
Вишка	Viska	Viharos, Viska	Nagybereznai járás
Вишково	Visk	Visk	Husztói járás
Вишоватий	Visovatij	Vosováti völgy	Técsői járás
Вільхівка	Viljhivka	Ölyvös	Ilosvai járás
Вільхівці	Viljhivci	Irhóc	Técsői járás
Вільхівці-Лази	Viljhivci-Lazi	Irhócláz	Técsői járás
Вільхівчик	Viljhivcsik	Égerepatak, Vulhovcsik	Técsői járás
Вільховатий	Viljhovatij	Kiscserjés, Vilhováti	Rahói járás
Вільховиця	Viljhovicja	Egreske, Vulhovica	Munkácsi járás
Вільшани	Viljsani	Égermező, Vulsána	Husztói járás
Вільшинки	Viljsinki	Egreshát, Vulsinka	Perecsenyi járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Вінкове	Vinkove	Vinkó	Munkácsi járás
Вовкове	Vovkove	Ungordas, Valkaja	Ungvári járás
Вовчий	Vovcsij	Vocsitelep	Szolyvai járás
Водиця	Vodicja	Kisapsa, Apsica	Rahói járás
Воловець	Volovec	Volóc	Volóci járás
Воловиця	Volovicja	Beregpálfalva	Ilosvai járás
Волосьянка	Voloszjanka	Hajasd	Nagybereznai járás
Вонигово	Vonyihovo	Vajnág	Técsői járás
Ворочово	Vorocsovo	Kapuszög, Vorocsó	Perecsenyi járás
Вучкове	Vucskove	Vucskómező	Ökörmezői járás
Гайдош	Hajdos	Nagyajdos	Ungvári járás
Галабор	Halabor	Halábor	Beregszászi járás
Галоч	Halocs	Gálocs	Ungvári járás
Гандеровиця	Handerovicja	Klastromfalva	Munkácsi járás
Ганичі	Hanicsi	Gánya	Técsői járás
Ганьковиця	Hanykovicja	Kisanna, Hánykovica	Szolyvai járás
Гать	Haty	Gát	Beregszászi járás
Герцівці	Hercivci	Hegyrét, Hercfalva	Munkácsi járás
Гетен	Heten	Hetyen	Beregszászi járás
Гетиня	Hetinya	Tiszahetény	Nagyszőlősi járás
Геча	Hecsa	Mezőgecse	Beregszászi járás
Глибоке	Hliboke	Mélyút, Kisluboka	Ungvári járás
Глибокий Потік	Hlibokij Potyik	Szorospatak	Técsői járás
Глиняний	Hlinyanyj	Bedőmonostor	Técsői járás
Говерла	Hoverla	Hoverla, Hóvár	Rahói járás
Голубине	Holubine	Galambos, Holubina	Szolyvai járás
Голятин	Holjatin	Tarvalu, Holyatin	Ökörmezői járás
Гонцош	Honcos	Gancos	Husztai járás
Горб	Horb	Kalocsahorb	Ökörmezői járás
Горбки	Horbki	Rákospatak	Nagyszőlősi járás
Горбок	Horbok	Kissarkad	Ilosvai járás
Горінчово	Horincsovo	Herincse	Husztai járás
Горонглаб	Horonhlab	Kisharangláb	Beregszászi járás
Горонда	Horonda	Gorond	Munkácsi járás
Грабово	Hrabovo	Szidorfalva	Munkácsi járás
Гребля	Hreblja	Felsőkaraszló	Ilosvai járás
Грибівці	Hribivci	Gombás	Munkácsi járás
Груники	Hruniki	Hrunyik	Técsői járás
Грушово	Hrusovo	Szentmihálykörtvélyes	Técsői járás
Гудя	Hugya	Gödényháza	Nagyszőlősi járás
Гукливий	Huklivij	Zúgó, Hukliva	Volóci járás
Гуняді	Hunyagyi	Hunyadi	Beregszászi járás
Гусний	Husznij	Erdőludas, Huszna	Nagybereznai járás
Гут	Hut	Gút, Kétgút	Beregszászi járás
Гута	Huta	Unghuta	Ungvári járás
Данилівка	Danilivka	Danilovka	Beregszászi járás
Данилово	Danilovo	Husztósfalva	Husztai járás
Демечі	Demecsi	Dimicsó	Ungvári járás
Дерцен	Dercen	Dercen	Munkácsi járás
Дешковиця	Deskovicja	Deskőfalva	Ilosvai járás
Дийда	Dijda	Beregdéda	Beregszászi járás
Діброва	Gyibrova	Alsóapsa	Técsői járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Діл	Gyil	Gyil, Hegyfok	Ökörmezői járás
Ділове	Gyilove	Terebesfejérpatak, Trebusafejérpatak	Rahói járás
Ділок	Gyilok	Gyilok	Husztói járás
Ділок	Gyilok	Beregpapfalva	Munkácsi járás
Добрик	Dobrik	Dobrik	Rahói járás
Добрянське	Dobryanszke	Nyágova	Técsői járás
Довге	Dovhe	Dolha	Ilosvai járás
Довге Поле	Dovhe Pole	Unghosszúmező	Ungvári járás
Домашин	Domasin	Domafalva, Domasina	Nagybereznai járás
Домбоки	Domboki	Dombok	Munkácsi járás
Доробратово	Dorobratovo	Drágabártfalva	Ilosvai járás
Драгиня	Drahinya	Drahinya	Munkácsi járás
Драгово	Drahovo	Kövesliget	Husztói járás
Драчино	Dracsino	Újtővisfalva	Szolyvai járás
Дротинці	Drotinci	Tiszaszirma	Nagyszőlősi járás
Дуби	Dubi	Dubi	Ilosvai járás
Дубино	Dubino	Dubina	Munkácsi járás
Дубове	Dubove	Dombó	Técsői járás
Дубриничі	Dubrinicsi	Bercsényifalva	Perecsenyi járás
Дубрівка	Dubrivka	Cserhalom, Beregdubróka	Ilosvai járás
Дубрівка	Dubrivka	Dubróka, Erdőtelep	Técsői járás
Дубрівка	Dubrivka	Ungtölgyes, Dubróka	Ungvári járás
Дулово	Dulovo	Dulfalva	Técsői járás
Дунковиця	Dunkovicia	Nyíresújfalva	Ilosvai járás
Дусино	Duszino	Zajgó, Duszina	Szolyvai járás
Дюла	Gyula	Szőlősgyula	Nagyszőlősi járás
Есень	Eszeny	Eszeny	Ungvári járás
Жборівці	Zsborivci	Rónafalva, Runófalva	Munkácsi járás
Жденієво	Zsdenyijevó	Szarvasháza, Zsdenyova	Volóci járás
Жнятино	Zsnyatino	Izsnyéte	Munkácsi járás
Жовтневе	Zsovtneve	Zsovtneve	Husztói járás
Жорнава	Zsomava	Malomrét	Nagybereznai járás
Жуково	Zsukovo	Zsukó	Munkácsi járás
Заболотне	Zabolotne	Sárdik	Ilosvai járás
Забрідь	Zabrigy	Gázló, Zábrod	Husztói járás
Забрідь	Zabrigy	Révhely, Zábroy	Nagybereznai járás
Завадка	Zavadka	Rákóciszállás	Volóci járás
Завбуч	Zavbucs	Kistar	Perecsenyi járás
Заверхня Кичера	Zaverhnya Kicsera	Felsőkicsera	Ökörmezői járás
Завидово	Zavidovo	Dávidfalva, Závidfalva	Munkácsi járás
Завийка	Zavijka	Határ völgy, Zavojka	Ökörmezői járás
Завосино	Zavoszino	Szénásstelek, Zauszina	Nagybereznai járás
Загаття	Zahattya	Hátmeg	Ilosvai járás
Загорб	Zahorb	Határhegy	Nagybereznai járás
Загорб	Zahorb	Zahorb	Ökörmezői járás
Задільське	Zagyiljszke	Rekesz, Zagyilszka	Volóci járás
Залом	Zalom	Zalom	Husztói járás
Залузжя	Zaluzzsja	Beregkisalmás	Munkácsi járás
Запереділля	Zaperegillja	Gombástelep	Ökörmezői járás
Запсонь	Zapszony	Zápszony	Beregszászi járás
Зарічне	Zaricsne	Túlanagyágtelep	Huszt város

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Зарічово	Zaricsovo	Drugetháza	Perecsenyi járás
Заріччя	Zariccsja	Alsókaraszló	Ilosvai járás
Затисівка	Zatisszivka	Csomafalva	Nagyszőlősi járás
Затишне	Zatisne	Tasnád	Beregszász város
Збини	Zbini	Izbonya, Zbun	Volóci járás
Зняцьово	Znyacjovo	Ignéc	Munkácsi járás
Золотарьово	Zolotarjovo	Ötvösfalva	Husztói járás
Зубівка	Zubivka	Beregfogarás	Munkácsi járás
Іванівці	Ivanyivci	Iványi	Munkácsi járás
Івашковиця	Ivaskovicja	Ivaskőfalva	Ilosvai járás
Іза	Iza	Iza	Husztói járás
Ізки	Izki	Iszka	Ökörmezői járás
Ільківці	Iljkivci	Ilkó, Ilkóc	Munkácsi járás
Ільниця	Iljnicja	Ilonca	Ilosvai járás
Імстичово	Imszticsovo	Misztice	Ilosvai járás
Ірлява	Irljava	Ungsasfalva, Orlyava	Ungvári járás
Іршава	Irsava	Ilosva	Ilosvai járás
Кайданово	Kajdanovo	Kajdanó	Munkácsi járás
Калини	Kalini	Alsókálfalva	Técsői járás
Каллів	Kalliv	Kálló, Kálliv	Husztói járás
Кальник	Kaljnik	Beregsárrét, Kálnik	Munkácsi járás
Кам'яниця	Kamjanicja	Ókemence	Ungvári járás
Кам'янське	Kamjanszke	Beregkövesd	Ilosvai járás
Канора	Kanora	Kanora	Volóci járás
Карачин	Karacsin	Karácsfalva	Nagyszőlősi járás
Карпати	Karpati	Beregvár	Munkácsi járás
Карповтлаш	Karpovtlas	Kárpótlás	Husztói járás
Каштаново	Kastanovo	Somitanya, Kastanovo	Beregszászi járás
Кваси	Kvaszi	Tiszaborkút	Rahói járás
Квасово	Kvaszovo	Kovászó	Beregszászi járás
Келечин	Kelecsin	Kelecsény	Ökörmezői járás
Кендерешів	Kenderesiv	Kendereske	Munkácsi járás
Керецьки	Kerecki	Kerecke	Szolyvai járás
Кибляри	Kibljari	Köblér	Ungvári járás
Кідьош	Kigyos	Kígyós	Beregszászi járás
Кінлодь	Kinlogy	Kínlógy	Munkácsi járás
Кінчеш	Kincses	Kincses	Ungvári járás
Кіреші	Kiresi	Körösös	Huszt város
Кічерели	Kicsereli	Kicserela	Husztói járás
Кічерний	Kicseernij	Nagyecserjés, Kiscsorna	Volóci járás
Кленовець	Klenovec	Nyárasdomb, Újklenóc + Frígyesfalva	Munkácsi járás
Климовиця	Klimovicja	Kelemenfalva	Ilosvai járás
Ключки	Klocski	Lakatosfalva, Klocskőfalva	Munkácsi járás
Ключарки	Kljucsarki	Várkulcsa	Munkácsi járás
Клячаново	Kljacsanovo	Klacsanó	Munkácsi járás
Княгиня	Knyahinya	Csillagfalva, Knyahina	Nagybereznai járás
Кобалевиця	Kobalevicja	Gálfalva	Ilosvai járás
Кобилецька Поляна	Kobilecka Poljana	Gyertyánliget	Rahói járás
Колодне	Kolodne	Darva	Técsői járás
Колочава	Kolocsava	Alsókalocsa, Kalocsaláz	Ökörmezői járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Кольчино	Koljcsino	Kölcvény	Munkácsi járás
Комсомольськ	Komszomoljszk	Németmokra	Técsői járás
Концово	Koncovo	Koncháza	Ungvári járás
Копашново	Kopasnovó	Gernyész	Husztói járás
Копинівці	Kopinyivci	Nagymogyorós	Munkácsi járás
Коритняни	Korintyani	Kereknye	Ungvári járás
Королево	Korolevo	Királyháza	Nagyszőlősi járás
Косино	Koszino	Kockaszállás	Munkácsi járás
Косів Верх	Kosziv Verh	Koszóver, Rigóhegy	Ökörmezői járás
Косівська Поляна	Koszivszka Poljana	Kaszómező, Kaszópolyána	Rahói járás
Косонь	Koszony	Mezőkaszony	Beregszászi járás
Костева Пастіль	Kosztewa Pasztyilj	Nagypásztély, Kosztovapásztély	Nagybereznai járás
Костилівка	Kosztivilka	Barnabás	Rahói járás
Кострино	Kosztirino	Csontos	Nagybereznai járás
Костринська Розтока	Kosztirinszka Roztoka	Alsórosztoka, Csontosrosztoka	Nagybereznai járás
Котельниця	Koteljnicja	Katlanfalu, Kotilnica	Volóci járás
Кошельово	Koseljovo	Keselymező	Husztói járás
Крайна	Krajna	Krajna	Husztói járás
Крайниково	Krajnikovo	Mihálka	Husztói járás
Крайня Мартинка	Krajnya Martinka	Végmártonka, Martinka	Ilosvai járás
Красна	Kraszna	Tarackraszna	Técsői járás
Крива	Kriva	Tiszakirva	Husztói járás
Крива	Kriva	Nagykirva	Técsői járás
Кривий	Krivij	Krivij	Husztói járás
Крите	Krite	Fedelesfalva	Munkácsi járás
Кричово	Kricsovo	Kricsfalva	Técsői járás
Круглий	Kruhlij	Körtelep, Kruhlij	Rahói járás
Кузьмино	Kuzmino	Beregszilvás, Kuzmina	Munkácsi járás
Кутлаш	Kutlas	Kutlás	Husztói járás
Кучава	Kucsava	Németkucsóva	Munkácsi járás
Кушница	Kusnica	Kovácsréti	Ilosvai járás
Куштановиця	Kustanovicja	Kustánfalva	Munkácsi járás
Лавки	Lavki	Lóka, Lauka	Munkácsi járás
Лазещина	Lazescsina	Mezőhát	Rahói járás
Лази	Lazi	Técsőláz, Libán	Técsői járás
Лази	Lazi	Timsor	Volóci járás
Лалово	Lalovo	Bereglányfalva	Munkácsi járás
Латірка	Latyirka	Latorcafő, Laturka	Volóci járás
Лецовиця	Lecovicja	Kislécfalva	Munkácsi járás
Липецька Поляна	Lipecka Poljana	Lipcsemező	Husztói járás
Липовець	Lipovec	Hárspatak, Lipovec	Husztói járás
Липовець	Lipovec	Hárs, Kislipóc	Perecsenyi járás
Липча	Lipcsa	Lipce	Husztói járás
Лисичово	Liszicsovo	Rókamező, Ravaszmező	Ilosvai járás
Лікіцари	Likicari	Kurucvár, Likicár	Perecsenyi járás
Лінці	Linci	Unggesztenyész, Iglinc	Ungvári járás
Лісарня	Liszarnya	Erdőpatak, Liszárnya	Munkácsi járás
Лісковець	Liszkovec	Lengyelszállás, Lyahóc	Ökörmezői járás
Лоза	Loza	Füzesmező, Loza	Ilosvai járás
Лозянський	Lozjanszkij	Cserjés, Lozánzska	Ökörmezői járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Локіть	Lokity	Nagyábránka	Ilosvai járás
Лопухів	Lopuhiv	Brusztura	Técsői járás
Лопушанка	Lopusanka	Lombos, Brusztópatak	Szolyvai járás
Лопушне	Lopusne	Leveles, Lopusnya	Ökörmezői járás
Лохово	Lohovo	Beregszőlős, Lohó	Munkácsi járás
Лубня	Lubnya	Kiesvölgy, Lubnya	Nagybereznai járás
Луг	Luh	Ligetes	Nagybereznai járás
Луг	Luh	Lonka	Rahói járás
Луги	Luhi	Láposmező, Luhi	Rahói járás
Луково	Lukovo	Lukova	Ilosvai járás
Лумшори	Lumsori	Rónafüred, Lumsor	Perecsenyi járás
Лунка	Lunka	Lunkapatak	Husztói járás
Люта	Ljuta	Havasköz, Lyuta	Nagybereznai járás
Ляхівці	Ljahivci	Lehóc	Ungvári járás
Майдан	Majdan	Majdánka	Ökörmezői járás
Макарьово	Makarjovo	Makarja	Munkácsi járás
Мала Бийгань	Mala Bijhany	Kisbégány	Beregszászi járás
Мала Добронь	Mala Dobrony	Kisdobrony	Ungvári járás
Мала Копаня	Mala Kopanya	Alsóveresmart	Nagyszőlősi járás
Мала Мартинка	Mala Martinka	Mártonka, Kismartinka	Szolyvai járás
Мала Розтока	Mala Roztoka	Szőlősrosztoka	Ilosvai járás
Мала Уголька	Mala Uholjka	Kisugolyka	Técsői járás
Мале Попово	Male Popovo	Papitanya, Kispapi	Beregszászi járás
Малий Березний	Malij Bereznij	Kisberezna	Nagybereznai járás
Малий Раковець	Malij Rakovec	Kisrákóc	Ilosvai járás
Малі Геївці	Mali Hejivci	Kisgejőc	Ungvári járás
Малі Селменці	Mali Szelmenci	Kisszelmenc	Ungvári járás
Матійово	Matyjovo	Mátyfalva	Nagyszőlősi járás
Маюрки	Majurki	Majorka	Perecsenyi járás
Медведівці	Medvegyivci	Fagyalos, Medvegyóc	Munkácsi járás
Медвежий	Medvezsij	Medvezsij	Husztói járás
Мерешор	Meresor	Rókarét, Meresor	Ökörmezői járás
Микулівці	Mikulivci	Kismogyorós	Munkácsi járás
Минай	Minaj	Minaj	Ungvári járás
Мирча	Mircsa	Mércse, Mircse	Nagybereznai járás
Мідяниця	Migyanicja	Medence	Ilosvai járás
Міжгір'я	Mizshirja	Ökörmező	Ökörmezői járás
Модьорош	Mogyoros	Mogyoróspatak	Husztói járás
Мокра	Mokra	Mokra	Perecsenyi járás
Монастирець	Monasztirec	Monostor	Husztói járás
Мочола	Mocsola	Macsola	Beregszászi járás
Мужієво	Muzsijevo	Nagymuzsaly	Beregszászi járás
Мукачево	Mukacsvevo	Munkács	Munkács város
Нанково	Nankovo	Husztköz	Husztói járás
Неветленфолу	Nevetlenfolu	Nevetlenfalu	Nagyszőlősi járás
Невицьке	Nevicke	Nevicke	Ungvári járás
Негровець	Nehrovec	Felsőkalocsa, Negróc	Ökörmezői járás
Негрово	Nehrovo	Maszárfalva	Ilosvai járás
Неліпино	Nelipino	Hársfalva	Szolyvai járás
Нересниця	Neresznicja	Nyéresháza, Alsóneresznice	Técsői járás
Нижнє Болотне	Nizsnye Bolotne	Alsósárad	Ilosvai járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Нижнє Селище	Nizsnye Szeliscse	Alsószelistye	Husztí járás
Нижнє Солотвино	Nizsnye Szolotvino	Alsószlatina	Ungvári járás
Нижні Ворота	Nizsnyi Vorota	Alsóverecke	Volóci járás
Нижні Ремети	Nizsnyi Remeti	Alsóremete	Beregszászi járás
Нижній Бистрий	Nizsnyij Bisztrij	Alsóbisztra	Husztí járás
Нижній Дубовець	Nizsnyij Dubovec	Alsópatakvölgy	Técsői járás
Нижній Коропець	Nizsnyij Koropec	Alsókerepec	Munkácsi járás
Нижній Студений	Nizsnyij Sztudenij	Alsóhidegpatak	Ökörmezői járás
Нове Давидково	Nove Davidkovo	Újdávidháza	Munkácsi járás
Нове Клинове	Nove Klinove	Újakli	Nagyszőlősi járás
Нове Село	Nove Szelo	Tiszaújhely	Nagyszőlősi járás
Новобарово	Novobarovo	Újbárd	Técsői járás
Новоселиця	Novoszelicja	Kisrétfalu, Kislucska	Munkácsi járás
Новоселиця	Novoszelicja	Sósújfalu	Nagyszőlősi járás
Новоселиця	Novoszelicja	Tarújfalu	Ökörmezői járás
Новоселиця	Novoszelicja	Újkemence	Perecsenyi járás
Новоселиця	Novoszelicja	Taracújfalu, Felsőneresznice	Técsői járás
Обава	Obava	Dunkófalva	Munkácsi járás
Облаз	Oblaz	Obláz, Forduló	Husztí járás
Ожовєрх	Ozsoverh	Magastető, Kerektető	Husztí járás
Оклі	Okli	Akli	Nagyszőlősi járás
Оклігєдь	Oklihegy	Aklihegy	Nagyszőlősi járás
Округла	Okruhla	Kerekhegy	Técsői járás
Олександрівка	Olekszandrivka	Ósándorfalva	Husztí járás
Оленьово	Olenyovo	Szarvaskút, Olenyova	Szolyvai járás
Олєшник	Olesnik	Szölősegres	Nagyszőlősi járás
Онок	Onok	Ilonokújfalu	Nagyszőlősi járás
Оноківці	Onokivci	Felsődomonya, Onokóc	Ungvári járás
Оріховиця	Orihovicia	Rahonca	Ungvári járás
Оросієво	Oroszijevo	Sárosoroszi	Beregszászi járás
Осава	Oszava	Oszávka, Darázsvölgy	Husztí járás
Осії	Oszij	Szajkófalva	Ilosvai járás
Павлово	Pavlovo	Kispálos, Paulova	Szolyvai járás
Павшино	Pavsino	Pósaháza	Munkácsi járás
Паладь-Комарівці	Palagy-Komarivci	Palágykomoróc	Ungvári járás
Палло	Pallo	Palló	Ungvári járás
Пасіка	Paszika	Kishídvég, Paszika	Szolyvai járás
Пастілки	Pasztyilki	Kispásztély	Perecsenyi járás
Пацканьово	Packanyovo	Patakos, Patkanyóc	Ungvári járás
Пашківці	Paskivci	Hidegrét, Paskóc	Volóci járás
Перехресний	Perehresznij	Pereháza, Perekraszna	Volóci járás
Перехрєстя	Perehresztja	Tiszakeresztúr	Nagyszőlősi járás
Перечин	Perecsin	Perecseny	Perecsenyi járás
Петрівка	Petrivka	Petrivka, Gólyahát	Ungvári járás
Петрушів	Petrusiv	Petrusó, Szokolovölgy	Técsői járás
Пещєра	Pescsera	Pescsera	Técsői járás
Пийтерфолво	Pijterfolvo	Tiszapéterfalva	Nagyszőlősi járás
Пилипець	Pilipec	Fülöpfalva, Pilipec	Ökörmezői járás
Підвиноградів	Pidvinohragyiv	Szőlősvégárdó	Nagyszőlősi járás
Підгірне	Pidhirne	Oláhcsertész	Ilosvai járás
Підгорб	Pidhorb	Hegyfark	Ungvári járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Підплеша	Pidplesa	Pelesalja, Pudplesa	Técsői járás
Підполоззя	Pidpolozzja	Vezérszállás, Pudpolóc	Volóci járás
Підчумаль	Podcsumalj	Podcsumály	Ökörmezői járás
Пістрялово	Pisztrjalovo	Pisztraháza	Munkácsi járás
Плав'я	Plavja	Zsilip, Plávja	Szolyvai járás
Плаюць	Plajuc	Plajuc	Rahói járás
Плоскановиця	Ploszkanovicja	Ploszkánfalva	Munkácsi járás
Плоске	Ploszke	Dombostelek, Ploszkó	Szolyvai járás
Плоский Потік	Ploszkij Potyik	Pataktanya, Ploszkópatak	Szolyvai járás
Подішор	Pogyisor	Pogyisor	Técsői járás
Подобовець	Podobovec	Padóc, Podobóc	Ökörmezői járás
Поляна	Poljana	Gernyésmező	Husztói járás
Поляна	Poljana	Polena	Szolyvai járás
Полянська Гута	Poljanszka Huta	Mezőhuta, Poljanszka Huta	Perecsenyi járás
Попово	Popovo	Csonkapapi	Beregszászi járás
Порошково	Poroskovo	Poroskó, Poroskó	Perecsenyi járás
Посіч	Poszics	Poszics	Husztói járás
Потік	Potyik	Patak, Bükköskő	Ökörmezői járás
Поточок	Potocsok	Kispatak, Patacsok	Husztói járás
Приборжавське	Priborzsavszke	Zárnya, Zádnya	Ilosvai járás
Пригідь	Prihigy	Prihigy	Técsői járás
Присліп	Priszlip	Pereszlő, Nagypriszlop	Ökörmezői járás
Притисянське	Pritiszjanszke	Csonkás	Nagyszőlősi járás
Противень	Protiveny	Félszeg, Protiveny	Husztói járás
Пузняківці	Puznyakivci	Szarvasrét, Puznyákfalva	Munkácsi járás
Пушкіно	Puskino	Puskino	Nagyszőlősi járás
Ракове	Rakove	Rákó	Técsői járás
Раково	Rakovo	Rákó	Perecsenyi járás
Ракош	Rakos	Rákos	Husztói járás
Ракошино	Rakosino	Beregrákos	Munkácsi járás
Ратовці	Ratovci	Rát	Ungvári járás
Рафайново	Rafajnovovo	Rafajnaújfalu	Beregszászi járás
Рахів	Rahiv	Rahó	Rahói járás
Рекіти	Rekiti	Rekettye	Ökörmezői járás
Репинне	Repinne	Repenye, Ripinye	Ökörmezői járás
Рівне	Rivne	Dombtelep, Rivnye	Técsői járás
Річка	Ricska	Kispatak, Ricska	Ökörmezői járás
Родниківка	Rodnikivka	Beregforrás, Izvor	Szolyvai járás
Родникова Гута	Rodnikova Huta	Forráshuta, Izvorhuta	Szolyvai járás
Розівка	Rozivka	Ketergény	Ungvári járás
Розтока	Rosztoka	Rosztoka	Ökörmezői járás
Розтока	Rosztoka	Alsóhatárszeg, Nagyrosztoka	Volóci járás
Розтоки	Rosztoki	Nyilas, Rosztok	Rahói járás
Розтоцька Пастіль	Rosztocka Pasztyilj	Felsőpásztély, Rosztokapásztély	Nagybereznai járás
Рокосово	Rokoszovo	Rakasz	Husztói járás
Ромчевиця	Romocsevicja	Romocsafalva	Munkácsi járás
Росішка	Rosziska	Rászócska	Rahói járás
Росош	Roszós	Kopár, Roszos	Szolyvai járás
Росош	Roszós	Roszós	Técsői járás
Ростов'ятиця	Rosztovjaticja	Rosztovjática	Munkácsi járás

ukrán helységnév (ciril)	ukrán helységnév (latin)	magyar helységnév	járás
Руня	Runya	Runya	Técsői járás
Руська Долина	Ruszk Dolina	Orosz völgy	Nagyszőlősi járás
Руська Кучава	Ruszka Kucsava	Oroszkucsava	Munkácsi járás
Руська Мокра	Ruszk Mokra	Oroszmokra	Técsői járás
Руське	Ruszke	Orosztelek, Ruszkóc	Munkácsi járás
Руське Поле	Ruszk Pole	Úrmező	Técsői járás
Руський Мочар	Ruszkij Mocsar	Oroszmocsár	Nagybereznai járás
Руські Геївці	Ruszki Hejivci	Oroszgejőc	Ungvári járás
Руські Комарівці	Ruszki Komarivci	Oroszkomoró, Oroszkomoróc	Ungvári járás
Ряпідь	Rjapigy	Rapigy	Husztói járás
Сасівка	Szaszivka	Szászóká	Szolyvai járás
Сасово	Szaszovo	Tiszaszászfalu	Nagyszőlősi járás
Сасово	Szaszovo	Szászó	Técsői járás
Свалява	Szvaljava	Szolyva	Szolyvai járás
Свалявка	Szvaljavka	Szvaljavka	Perecsenyi járás
Свобода	Szvoboda	Nagybakos	Beregszászi járás
Свобода	Szvoboda	Szloboda	Ökörmezői járás
Середнє	Szerednye	Szerednye	Ungvári járás
Середнє Водяне	Szerednye Vogyane	Középpapsa	Rahói járás
Серне	Szerne	Szernye	Munkácsi járás
Синевир	Szinevir	Alsószinevér	Ökörmezői járás
Синевирська Поляна	Szinevirszka Poljana	Felsőszinevér	Ökörmezői járás
Синяк	Szinyak	Kékesfüred, Szinyák	Munkácsi járás
Сіль	Szilj	Sóslak	Nagybereznai járás
Сільце	Sziljce	Beregkisfalud	Ilosvai járás
Сімер	Szimer	Őszemere	Perecsenyi járás
Сімерки	Szimerki	Újszemere	Perecsenyi járás
Сітний	Szitnij	Szitni	Rahói járás
Скотарське	Szkotarszke	Kisszolyva, Szkotárszka	Volóci járás
Слоповий	Szlopovij	Szlopovij	Husztói járás
Смереково	Szmerekovo	Szemerekő, Szmerekova	Nagybereznai járás
Смологовиця	Szmolohovicja	Kisábránka	Ilosvai járás
Собатин	Szobatin	Szombati, Szobatin	Ilosvai járás
Сойми	Szójmi	Vízköz	Ökörmezői járás
Сокирниця	Szokirnicja	Szeklence	Husztói járás
Соловка	Szolovka	Szalóka	Ungvári járás
Соломоново	Szolomonovo	Tiszasalamon	Ungvári járás
Солоне	Szolone	Királyvölgy, Szolomi	Técsői járás
Солотвино	Szolutvino	Aknaszlatina	Técsői járás
Солочин	Szolocsin	Királyfiszállítás, Szolocsina	Szolyvai járás
Сопки	Szopki	Szobki, Szopkó	Ökörmezői járás
Софія	Szofija	Zsófiafalva	Munkácsi járás
Ставне	Sztavne	Fenyvesvölgy	Nagybereznai járás
Становець	Sztanovec	Sztanovec	Husztói járás
Станово	Sztanovo	Szánfalva, Sztánfalva	Munkácsi járás
Старе Давидково	Sztare Davidkovo	Ódávidtháza	Munkácsi járás
Стеблівка	Szteblivka	Száldobos	Husztói járás
Стебний	Sztebnij	Dombhát	Rahói járás
Сторожниця	Sztorozsnicja	Órdarma	Ungvári járás
Страбичово	Sztrabicsovo	Mezőterebes, Sztrabicsó	Munkácsi járás
Стригальня	Sztrihálnya	Fenyves, Sztrihálnya	Ökörmezői járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Стримба	Sztrimba	Almáspatak, Sztrimba	Rahói járás
Стрипа	Sztripa	Sztrippa	Ungvári járás
Стричава	Sztricsava	Eszterág, Sztricsava	Nagybereznai járás
Стройне	Sztrojne	Malmos, Sztrojna	Szolyvai járás
Стужиця	Sztuzsica	Patakófalú, Ósztuzsica	Nagybereznai járás
Сусково	Szuszkovó	Bányafalu, Szuszkó	Szolyvai járás
Суха	Szuha	Szuha	Ilosvai járás
Сухий	Szuhij	Szuhapatak, Ungszuha	Nagybereznai járás
Сухий	Szuhij	Szárazpatak, Suzhij	Ökörmezői járás
Сюрте	Szjurte	Szürte	Ungvári járás
Сюрюк	Szjurjuk	Szjuruk	Husztai járás
Тарасівка	Taraszivka	Tereselpatak	Técsői járás
Тарнівці	Tarnyivci	Ungtarnóc	Ungvári járás
Теково	Tekovo	Tekeháza	Nagyszőlősi járás
Теребля	Tereblja	Talaborfalú	Técsői járás
Тересва	Tereszva	Taracköz	Técsői járás
Терново	Ternovo	Kökényes	Técsői járás
Тибава	Tibava	Havasalja, Nagytibava	Szolyvai járás
Тийглаш	Tijhlas	Kistéglás	Ungvári járás
Тисаагтелек	Tiszaahtelek	Tiszaágtetek	Ungvári járás
Тисаашвань	Tiszaasvany	Tiszaásvány	Ungvári járás
Тисалово	Tiszalovo	Tiszaló	Técsői járás
Тисауйфалу	Tiszaufalu	Tiszaújfalu	Ungvári járás
Тисобикень	Tiszobikeny	Tiszabökény	Nagyszőlősi járás
Тихий	Tihij	Tiha	Nagybereznai járás
Тишів	Tisiv	Csendes, Tiszova	Volóci járás
Тітківці	Tyitkivci	Titokvölgy, Titkovci	Ökörmezői járás
Тополін	Topolin	Topolin	Husztai járás
Топчино	Topcsino	Tető, Topcsinó	Técsői járás
Торунь	Toruny	Toronya	Ökörmezői járás
Тросник	Trosznik	Tiszasásvár	Nagyszőlősi járás
Тростянець	Trosztyanec	Nádaspatak, Trosztyanec	Rahói járás
Тростяниця	Trosztyanicja	Nádaspatak, Trosztyánica	Munkácsi járás
Туриця	Turicja	Nagyturjaszög, Nagyturica	Perecsenyi járás
Турички	Turicski	Kisturjaszög, Kisturica	Perecsenyi járás
Тур'ї Ремети	Turja Remeti	Turjaremete	Perecsenyi járás
Тур'я Бистра	Turja Bisztra	Turjasebes, Turjabisztra	Perecsenyi járás
Тур'я Пасіка	Turja Paszika	Turjavágás, Turjapaszika	Perecsenyi járás
Тур'я Поляна	Turja Poljana	Turjamező, Turjapolena	Perecsenyi járás
Тюшка	Tyuska	Csuszka, Tyuska	Ökörmezői járás
Тячів	Tyacsiv	Técső	Técsői járás
Тячівка	Tyacsivka	Kistécső, Bologláz	Técsői járás
Угля	Uhlja	Uglya	Técsői járás
Ужгород	Uzshorod	Ungvár	Ungvár város
Ужок	Uzsok	Uzsok	Nagybereznai járás
Уклин	Uklin	Aklos, Uklina	Szolyvai járás
Усть-Чорна	Uszty-Csorna	Királymező	Técsői járás
Фанчиково	Fancsikovo	Fancsika	Nagyszőlősi járás
Фертешолмаш	Fertesolmas	Fertőszalmás	Nagyszőlősi járás
Фонтияси	Fontinyaszi	Fontenyásza	Técsői járás
Форголань	Forholany	Forgolány	Nagyszőlősi járás
Форнош	Fornos	Fornos	Munkácsi járás

ukrán helységnev (ciril)	ukrán helységnev (latin)	magyar helységnev	járás
Хижа	Hizsa	Kistarna	Nagyszőlősi járás
Хмелів	Hmeliv	Komlós, Hmeliv	Rahói járás
Хмільник	Hmiljnik	Komlós	Ilosvai járás
Холмовець	Holmovec	Hömlőc	Nagyszőlősi járás
Холмок	Holmok	Homok	Ungvári járás
Холмці	Holmci	Korláthelmec	Ungvári járás
Худльово	Hudljovo	Horlyó	Ungvári járás
Хуст	Huszt	Huszt	Huszt város
Хустець	Husztéc	Husztéc-patak	Huszt járás
Циганівці	Cihanyivci	Cigányos, Cigányóc	Ungvári járás
Чабанівка	Csabanyivka	Bacsó, Bacsava	Ungvári járás
Чабин	Csabin	Csabin	Munkácsi járás
Часлівці	Csaszlivci	Császlóc	Ungvári járás
Чепа	Csepa	Csepe	Nagyszőlősi járás
Червеньово	Cservenyovo	Cserlenő	Munkácsi járás
Червоне	Cservone	Cservona	Ungvári járás
Черевці	Cserejivci	Cserház, Cserejóc	Munkácsi járás
Черна	Cserna	Csarnató	Nagyszőlősi járás
Черник	Csernik	Csernektelep, Csernik	Szolyvai járás
Чертеж	Csertezs	Ungcsertész	Ungvári járás
Чертїж	Csertizs	Husztcsertész	Huszt város
Четфалва	Csetfalva	Csetfalva	Beregszászi járás
Чинадійово	Csinagyijovo	Szentmiklós	Munkácsi járás
Чікош-Горонда	Csikos-Horonda	Csikósgorond	Beregszászi járás
Чома	Csoma	Tiszacsoma	Beregszászi járás
Чомонин	Csomonin	Csongor	Munkácsi járás
Чоп	Csop	Csap	Ungvári járás
Чопівці	Csopivci	Csapolc	Munkácsi járás
Чорна Тиса	Csorna Tisza	Feketetisza	Rahói járás
Чорний Потік	Csornij Potyik	Kenéz-patak	Ilosvai járás
Чорний Потік	Csonij Potyik	Feketepatak	Nagyszőlősi járás
Чорноголова	Csornoholova	Sóhát, Csernoholova	Nagybereznai járás
Чорнотисів	Csornotisziv	Feketeardó	Nagyszőlősi járás
Чумальово	Csumaljovo	Csománfalva	Técsői járás
Шаланки	Salanki	Salánk	Nagyszőlősi járás
Шаян	Sajan	Saján, Sajánfürdő	Huszt járás
Шенборн	Senborn	Alsóschönborn	Munkácsi járás
Широке	Siroke	Siróka	Huszt járás
Широке	Siroke	Felsőárad	Nagyszőlősi járás
Широкий Луг	Sirokij Luh	Széleslonka	Técsői járás
Шишлівці	Sislivci	Sislóc	Ungvári járás
Шкуратівці	Skuratyivci	Bereghalmos, Skuratóc	Munkácsi járás
Шом	Som	Beregsom	Beregszászi járás
Щасливе	Scsaszlive	Szerencsfalva	Munkácsi járás
Щербовець	Scserbovec	Beregsziclás, Serbóc	Volóci járás
Яблунів	Jablunyiv	Beregnagyalmás	Munkácsi járás
Яблунівка	Jablunyivka	Fenes, Jablunyivka	Huszt járás
Яківське	Jakivszke	Jakivszke	Szolyvai járás
Ялове	Jalove	Jávor, Jalova	Volóci járás
Яноші	Janosi	Makkosjánosi	Beregszászi járás
Ярок	Jarok	Árok	Ungvári járás
Ясіня	Jaszinya	Kőrösmező	Rahói járás

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet. A 2001-es összukrajnai népszámláláskor használt háztartásonként kitöltendő számlálólapok (a szerzők fordítása, 2 old.).

Forrás: www.ukrstat.gov.ua/perepis/perlist/html

2. sz. melléklet. A 2001-es összukrajnai népszámláláskor használt személyenként kitöltendő számlálólapok (a szerzők fordítása, 2 old.).

Forrás: www.ukrstat.gov.ua/perepis/perlist/html